

ADLİYE CERİDESİ

Adliye Vekâleti tarafından ayda bir neşrolunur

Sene 12

Mart 1934

Sayı 140

RESMÎ KISIM

ADLİYE TEVCİHATI

55 lira maaşlı İzmir Ticaret azalığına İzmir ceza hâkimlerinden Ali Rıza.

55 lira maaşlı İzmir ceza hâkimliğine İzmir ağır ceza azasından Halim.

55 lira maaşlı İzmir ağır ceza azalığına tahvilini isteyen Alanya Reisi Tevfik.

55 lira maaşlı Alanya Reisliğine Sıhî sebepten naklini isteyen Muş asliye reisi Hasan Fikri.

55 lira maaşlı Muş asliye reisliğine terfian Dersim hâkimi Şevket.

55 lira maaşlı Bursa reisliğine Bursa esbak birinci hukuk reisi Arif Sırrı.

55 lira maaşlı Ödemiş asliye reisliğine talebiyle Aksaray asliye reisi Şevki.

55 lira maaşlı Balıkesir ağır ceza azalığına Sıhhi sebepten nakli icap eden Kırşehir hukuk hâkimi Hüseyin Kadri.

55 lira maaşlı Elâziz asliye mahkemesi reisliğine terfian Gaziantep müddei umumisi Sami.

55 lira maaşlı Erzurum müddei umumiliğine terfian Karaköse müddei umumisi Kadri.

55 lira maaşlı Gümüşhane asliye mahkemesi Reisliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Şebinkarahisar asliye reisi Mahmut Celâlettin.

55 lira maaşlı Şebinkarahisar asliye mahkemesi reisliğine Muş sabık Müddei umumisi Cemal.

55 lira maaşlı Karaköse asliye reisliğine tahvilen Kars asliye reisi Muharrem Fevzi.

55 lira maaşlı İstanbul Asliye ceza reisliğine İstanbul müstantik azasından Necip Nadir.

55 lira maaşlı Üsküdar ceza hâkimliğine İstanbul asliye mahkemesi azasından Mehmet Ali.

55 lira maaşlı İstanbul asliye mahkemesi azalığına Üsküdar ceza hâkimi Kemal.

55 lira maaşlı Üsküdar müddei umumiliğine İstanbul asliye mahkemesi azasından Haydar Naki.

55 lira maaşlı İstanbul asliye mahkemesi azalığına terfian Üsküdar müddei umumisi Burhanettin.

55 lira maaşlı Ankara asliye mahkemesi azalığına talebile adliye Müfettişlerinden Mehmet Şemsettin.

55 lira maaşlı İstanbul asliye mahkemesi reisliğine talebile Gaziantep ağır ceza reisi Mustafa Nuri.

55 lira maaşlı Gaziantep ağır ceza mahkemesi reisliğine terfian Elâziz müddei umumisi İbrahim Ethem,

İstanbul İcra reisliğine derecesini muhafaza kaydile. 55 lira maaşlı İstanbul asliye mahkemesi azasından Kemal.

55 lira maaşlı İstanbul asliye mahkemesi azalığına sıhhi sebepten nakli icap eden Diyarbekir ihtisas mahkemesi hâkimi Murat Hulûsi.

45 lira maaşlı Niğde mahkemesi azalığına tahvilen Burdur azası Cevdet.

45 lira maaşlı Burhaniye asliye mahkemesi reisliğine tahvilen Bergama asliye mahkemesi reisi İhsan.

45 lira maaşlı Bergama asliye mahkemesi reisliğine terfian Burhaniye asliye mahkemesi reisi Agâh.

45 lira maaşlı Kozan asliye mahkemesi azalığına tahvilen Bilecik müddei umumisi Kâmil.

45 lira maaşlı Adana ağır ceza mahkemesi azalığına adana İcra reisi Kâzım.

150 lira tahsisatlı İzmir Adli ihtisas mahkemesi müstantikliğine sıhhi sebepten nakli icap eden. 45 lira maaşlı Ordu müddei umumisi Fazıl.

45 lira maaşlı Kocaeli müddei umumiliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Erzurum müddei umumisi Halil Hamdi.

45 lira maaşlı muğla müddei umumiliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Malatya Müddei umumisi Rağıp.

45 lira maaşlı Adana icra reisliğine terfian Alaşehir hukuk hakimi Muzaffer.

45 lira maaşlı Aksaray asliye mahkemesi reisliğine terfian Aksaray azasından Şükrü.

45 lira maaşlı Rize hukuk hakimliğine terfian Hopa hakimi Ali Necmettin.

45 lira maaşlı Erzincan müddei umumiliğine Gürün müddei umumisi Hasan.

45 lira maaşlı Elâziz müddei umumiliğine terfian Yalvaç ceza hâkimi Osman Nuri.

45 lira maaşlı Kars asliye mahkemesi reisliğine talebile Karaköse asliye mahkemesi reisi Yahya.

45 lira maaşlı Üsküdar Sulh hakimliğine talebile harcirasız Ankara asliye mahkemesi azasından Mazhar Yaşar.

45 lira maaşlı Gaziantep müddei umumiliğine terfian Mersin müddei umumisi İsmail hakkı.

45 lira maaşlı Bandırma azalığına Erzincan sabık müddei umumisi Hamdi.

45 lira maaşlı Ankara Ticaret mahkemesi azalığına terfian Foça hâkimi Nail.

40 lira maaşlı Burdur Asliye mahkemesi azalığına tahvilen Muğla müddei umumisi Saffet.

40 lira maaşlı Gümüşhane asliye mahkemesi azalığına tahvilen Balıkesir azası Şinasi.

40 lira maaşlı Maraş asliye mahkemesi azalığına tahvilen Balıkesir azası Muhtar.

40 lira maaşlı Balıkesir ağır ceza mahkemesi azalığına talebile tedavi için İzmirde bulunan Elbüstân azası Tevfik.

40 lira maaşlı Niğde asliye mahkemesi azalığına tahvilen ve Kayseriden Niğdeye kadar olan harcirahı verilmek üzere Fethiye ceza hâkimi Safer Hilmi.

40 lira maaşlı İstanbul Müstantik azalığına talebiyle har-cirahsız İzmir adli ihtisas mahkemesi müstantiği Suut.

40 lira maaşlı İstanbul asliye mahkemesi azalığına Üskü-dar sulh hâkimi Şakir.

40 lira maaşlı Kalecik hukuk hâkimliğine terfian Niğde azasından Fevzi.

40 lira maaşlı Elbüstân asliye mahkemesi azalığına tah-vilen Bayındır hukuk hakimi Rasim.

40 lira maaşlı Aksaray asliye mahkemesi azalığına terfian Adana müddei umumi muavini Halit.

40 lira maaşlı Mersin müddei umumiliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Karaman müddei umumisi Şeref.

40 lira maaşlı Aksaray hukuk hâkimliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Koçhisar hukuk hâkimi Hasan Tahsin.

40 lira maaşlı Gördes hâkimliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Rize ağır ceza azası Rüştü.

40 lira maaşlı Karaköse müddei umumiliğine terfian Şavşat hakimi Ahmet İhsan.

40 lira maaşlı Muş müddei umumiliğine terfian Elâziz ceza hâkimi Ali Rıza.

40 lira maaşlı Diyarbakir hukuk hakimliğine terfian Be-yazıt hâkimi Hasan Fehmi.

40 lira maaşlı Malatya müddei umumiliğine terfian Pınar-başı hakimi Mehmet Cemal.

40 lira maaşlı Kırşehir hukuk hâkimliğine terfian Osman-cık hukuk hâkimi Mehmet Tahir.

40 lira maaşlı Ordu müddei umumiliğine Gönân müddei umumisi Salih.

40 lira maaşlı Fethiye ceza hâkimliğine terfian Bodrum müddei umumisi Avni.

40 lira maaşlı Tire hukuk hakimliğine terfian Serik hâkimi Hüsnü.

40 lira maaşlı Karaman müddei umumiliğine terfian Denizli sulh hâkimi İsmail Hakkı.

40 lira maaşlı Dersim hâkimliğine terfian Pertek müddei umumisi Abdülbari.

40 lira maaşlı Rize ceza hâkimliğine Fatsa müddei umumisi Osman.

40 lira maaşlı Hopa hakimliğine terfian Tercan müddei umumisi Suphi.

40 lira maaşlı Gürün müddei umumiliğine terfian Divrigi müddei umumisi Mehmet Nuri.

40 lira maaşlı Elâziz ceza hakimliğine terfian Petürke hâkimi Kadri.

40 lira maaşlı İstanbul sulh hakimliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Eskişehir müddei umumi muavini Niyazi.

40 lira maaşlı Çankırı sulh hâkimliğine terfian harcirahsız Suruç hâkimi Remzi.

40 lira maaşlı kars asliye mahkemesi azalığına sıhhi sebepten nakli icap eden Ardıhan hâkimi Ali Rıza.

40 lira maaşlı ardıhan hâkimliğine tahvilen Kars azası Bahattin.

40 lira maaşlı Bolu müddei umumi muavinliğine tahvilen Kastamonu müddei umumi muavini Fahri.

40 lira maaşlı Kars asliye mahkemesi azalığına terfian Rize müddei umumi muavini Abbas Hilmi.

40 lira maaşlı Kilis hukuk hâkimliğine tahvilen Bursa icra reisi Ali Rıza.

40 lira maaşlı Bursa icra reisliğine Balya hukuk hâkimi Sami.

40 lira maaşlı Urla hukuk hâkimliğine talebile Demirci hâkimi Mustafa Sahip.

40 lira maaşlı Ankara sulh hâkimliğine otuz beş lira maaşlı Ankara sulh hâkimlerinden İhsan.

35 lira maaşlı Alaca müddei umumiliğine tahvilen Çerkeş müddei umumisi Kemal Ömer.

35 lira maaşlı Çerkeş müddei umumiliğine tahvilen Alaca müddei umumisi Zahit.

35 lira maaşlı İsparta aza mülâzimliğine tahvilen Tavşanlı müddei umumisi Osman.

35 lira maaşlı Çine hâkimliğine tahvilen tefenni hâkimi Kemal.

35 lira maaşlı Denizli Aza mülâzimliğine tahvilen Savur hâkimi Nuri.

35 lira maaşlı Savur hâkimliğine tahvilen Adıyaman hâkimi Musa Kâzım.

35 lira maaşlı Adıyaman hâkimliğine talebile Akçadağ müddei umumisi Şevket.

35 lira maaşlı Bilecik müddei umumiliğine tahvilen İstanbul sulh hâkimlerinden Kâmil Rakım.

35 lira maaşlı Daday hukuk hâkimliğine tahvilen Kalecik hukuk hâkimi İhsan Kâmi.

35 lira maaşlı Tefenni hâkimliğine tahvilen Gördes hâkimi Sabri.

35 lira maaşlı Afyon aza mülâzimliğine tahvilen Adana aza mülâzimi Hulûsi.

35 lira maaşlı Kastamonu müddei umumi muavinliğine tahvilen Yenişehir müddei umumisi Tahir.

35 lira maaşlı Burhaniye aza mülâzimliğine Sıhhi sebepten nakli icap eden Kangal hâkimi Abdülkadir.

35 lira maaşlı Maraş sulh hâkimliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Çermik hakimi Hilmi.

35 lira maaşlı Bayındır hukuk hâkimliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Karaburun hâkimi İsmail Hakkı.

35 lira maaşlı Karaburun hakimliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Ilgın hâkimi İkbâl.

35 lira maaşlı Yenişehir müddei umumiliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Develi müddei umumisi Halil.

35 lira maaşlı Araç ceza hâkimliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Yalvaç müddei umumisi Hayri.

35 lira maaşlı Rize ağır ceza azalığına tahvilen Sivas sulh hâkimi Mehmet Emin.

35 lira maaşlı Kayseri sulh hâkimliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Akseki müddei umumisi Lûtfi.

35 lira maaşlı Zile müddei umumiliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Yıldızeli müddei umumisi Hilmi.

35 lira maaşlı Denizli sulh hakimliğine terfian Akhisar müddei umumisi Feyzullah.

35 lira maaşlı Serik hakimliğine terfian İsparta sulh hâkimi Şerif.

35 lira maaşlı Pınarbaşı hâkimliğine terfian İncesu müddei umumisi Mehmet Emin.

35 lira maaşlı Çermik hâkimliğine terfian Kâhta müddei umumisi Mehmet.

35 lira maaşlı Osmaniye hukuk hâkimliğine terfian Bünyan müddei umumisi İzzettin.

35 lira maaşlı Karacabey hukuk hâkimliğine terfian Kandıra müddei umumisi Badi.

35 lira maaşlı Iğın hâkimliğine terfian Saiteli müddei umumisi Selâhattin.

35 lira maaşlı Lüleburgaz müddei umumiliğine talebile Babaeski müddei umumisi Fehmi.

35 lira maaşlı Bünyan müddei umumiliğine talebile Iğın müddei umumisi Mehmet Nuri.

35 lira maaşlı Beypazarı hukuk hâkimliğine talebile harircirahsız Ahlat sulh hâkimi Mahmut Mes'ut.

35 lira maaşlı Çatalca müddei umumiliğine talebile harircirahsız Alaşehir müddei umumisi Hayri Nedim.

35 lira maaşlı Alaşehir müddei umumiliğine talebile harircirahsız Emirdağı müddei umumisi Nazif.

35 lira maaşlı Şavşat hâkimliğine terfian Beyazıt müddei umumisi Hayri.

35 lira maaşlı Beyazıt hâkimliğine terfian İspir müddei umumisi Ali Rıza.

35 lira maaşlı Petürke hakimliğine terfian Çemişkezek müddei umumisi Mehmet Raşit.

35 lira maaşlı Yalvaç ceza hâkimliğine terfian Dinar müddei umumisi Mehmet Feridun.

35 lira maaşlı Koçhisar hukuk hâkimliğine terfian Ürgüp müddei umumisi İbrahim.

35 lira maaşlı Kangal hâkimliğine terfian Suşehri müddei umumisi Sabit.

35 lira maaşlı Kalecik müddei umumiliğine terfian Bursa aza mülâzimi İsmail Hakkı.

35 lira maaşlı Bursa aza mülâzimliğine Mülga Bornuva sulh hâkimi Cemil.

35 lira maaşlı Gönan müddei umumiliğine terfian Malkara müddei umumisi Kemalettin.

35 lira maaşlı Eskişehir müddei umumi muavinliğine talebile Söğüt ceza hâkimi Hasan Basri.

35 lira maaşlı Erciş müddei umumiliğine tahvilen Kağızman müddei umumisi Süreyya.

35 lira maaşlı Yozgat asliye mahkemesi azalığına Cebeli-bereket sabık azasından Hulusi.

35 lira maaşlı Ahlat sulh hâkimliğine terfian Mardin aza mülâzimi Mustafa Polat.

35 lira maaşlı Suruç hâkimliğine terfian Viranşehir müddei umumisi Hüseyin Necati.

35 lira maaşlı Kandıra müddei umumiliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Of müddei umumisi Nezihi.

35 lira maaşlı Uzunköprü müddei umumiliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Söke ceza hâkimi Abdülcelil.

35 lira maaşlı Ankara sulh hâkimliğine terfian Tekirdağı müddei umumi muavini Yusuf Muammer.

35 lira maaşlı Söke ceza hâkimliğine talebile Diyarbakir sulh hâkimi Yusuf İzzettin.

35 lira maaşlı Sivas sulh hâkimliğine talebile Kuruçay hâkimi Tahsin.

35 lira maaşlı Diyarbakir sulh hâkimliğine Diyarbakir müddei umumi muavini Hüseyin Rauf.

35 lira maaşlı Adana müddei umumi muavinliğine terfian Mut müddei umumisi Ömer Bahattin.

35 lira maaşlı Kuruçay hâkimliğine terfian Bayburt müddei umumisi Edip.

35 lira maaşlı Foça hâkimliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Urla hukuk hâkimi Hilmi.

35 lira maaşlı Bünyan ceza hâkimliğine terfian Söğüt müdde, umumisi Hasan İhsan.

35 lira maaşlı Demirci hâkimliğine terfian Balya müddei umumisi Talât.

35 lira maaşlı Biga asliye mahkemesi azalığına sıhhi sebepten nakli icap eden Yozgat asliye mahkemesi azasından Ali Şükrü.

35 lira maaşlı Ankara aza mülâzimliğine talebile Balâ ceza hâkimi Süleyman Muhittin.

35 lira maaşlı Ankara sulh hâkimliğine terfian Menemen müddei umumisi Rifat.

35 lira maaşlı Balâ ceza hâkimliğine terfian Mudanya müddei umumisi Sadık.

35 lira maaşlı Söğüt ceza hâkimliğine talebile ve zati harcirahile Cizre hakimi Asım.

35 lira maaşlı Cizre hâkimliğine terfian Garzan müddei umumisi Mehmet Feridun.

30 lira maaşlı Bandırma aza mülâzimliğine hukuk mektebi mezunlarından İzzettin.

30 lira maaşlı Direk müddei umumiliğine tahvilen Kalecik müddei umumisi Fahri.

30 lira maaşlı Mardin aza mülâzimliğine tahvilen Çatalca müddei umumisi Ferit Demir.

30 lira maaşlı Urfa müddei umumi muavinliğine tahvilen Maraş müddei umumi muavini Selâhattin.

30 lira maaşlı Adana aza mülâzimliğine Adana müddei umumi muavini Mürvet.

30 lira maaşlı Adana müddei umumi muavinliğine adana sulh hâkimlerinden Şeref.

30 lira maaşlı Adana sulh hâkimliğine talebile harcirahsız Uzunköprü müddei umumisi Nevzat.

30 lira maaşlı Maraş müddei umumi muavinliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Suruç müddei umumisi Cevdet.

30 lira maaşlı Tavşanlı müddei umumiliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Anamur müddei umumisi Necati.

30 lira maaşlı Kayseri sulh hâkimliğine talebile harcirahsız Gediz müddei umumisi Abdülkadir.

30 lira maaşlı İsparta sulh hâkimliğine Kuşadası sabık aza mülâzimi Vehbi.

30 lira maaşlı İncesu müddei umumiliğine talebile harci-
rahsız Saimbeyli müddei umumisi Mehmet Tayyar.

30 lira maaşlı Enirdağı müddei umumiliğine hukuk mek-
tebinden pek iyi derecede mezun Ömer Fethi.

30 lira maaşlı Siverek müddei umumiliğine hukuk mek-
tebinden pek iyi derecede mezun Kâzım.

30 lira maaşlı Beyazıt müddei umumiliğine hukuk mek-
tebinden pek iyi derecede mezun Necati.

30 lira maaşlı Tercan müddei umumiliğine hukuk mekte-
binden pek iyi derecede mezun Muhittin.

30 lira maaşlı Suşehri müddei umumiliğine hukuk mek-
tebinden pek iyi derecede mezun Eyip Sabri.

30 lira maaşlı Cizre müddei umumiliğine hukuk mekte-
binden pek iyi derecede mezun Lûtfi.

30 lira maaşlı Zafranbolu müddei umumiliğine hukuk
mektebinden pek iyi derecede mezun Hulûsi.

30 lira maaşlı Akçadağ müddei umumiliğine hukuk mek-
tebinden pek iyi derecede mezun Sami.

30 lira maaşlı Pelümer müddei umumiliğine hukuk mek-
tebinden iyi derecede mezun Hadi.

30 lira maaşlı Suruç müddei umumiliğine hukuk mekte-
binden iyi derecede mezun Seyfi.

30 lira maaşlı Iğdır müddei umumiliğine hukuk mekte-
binden iyi derecede mezun Celâl.

30 lira maaşlı Yıldızeli müddei umumiliğine hukuk mek-
tebinden iyi derecede mezun Kahraman.

30 lira maaşlı Kâğızman müddei umumiliğine hukuk
mektebinden iyi derecede mezun İsa.

30 lira maaşlı Saimbeyli müddei umumiliğine hukuk
mektebinden iyi derecede mezun İbrahim.

30 lira maaşlı Arapkir müddei umumiliğine hukuk mek-
tebinden iyi derecede mezun Mustafa.

30 lira maaşlı Saiteli müddei umumiliğine hukuk mekte-
binden iyi derecede mezun Necmettin.

30 lira maaşlı Divrigi müddei umumiliğine hukuk mekte-
binden iyi derecede mezun İlhan.

30 lira maaşlı Anamur müddei umumiliğine hukuk mek-
tebinden iyi derecede mezun Sami.

30 lira maaşlı İspir müddei umumiliğine hukuk mektebinden iyi derecede mezun Naim.

30 lira maaşlı Akseki müddei umumiliğine hukuk mektebinden iyi derecede mezun Kerim Raşit.

30 lira maaşlı Kulp müddei umumiliğine hukuk mektebinden iyi derecede mezun Mehmet Cemil.

30 lira maaşlı Fatsa müddei umumiliğine hukuk mektebinden iyi derecede mezun Nafi Ziya.

30 lira maaşlı Yalvaç müddei umumiliğine hukuk mektebinden iyi derecede mezun Abdüssamet.

30 lira maaşlı Pertek müddei umumiliğine Diyarbakir İcra memuru hukuk mektebinden iyi derecede mezun Mahir.

30 lira maaşlı Kâhta müddei umumiliğine Adana İcra memuru hukuk mektebinden pek iyi derecede mezun Abdullah.

30 lira maaşlı Çemişkezek müddei umumiliğine Gaziantep İcra memuru hukuk mektebinden pek iyi derecede mezun Mecit,

30 lira maaşlı Viranşehir müddei umumiliğine Mersin icra memuru hukuk mektebinden iyice derecede mezun Şahabettin.

30 lira maaşlı Babaeski müddei umumiliğine Edirne icra memuru hukuk mektebinden iyice derecede mezun Vasıf.

30 lira maaşlı Ürgüp müddei umumiliğine Konya icra memuru hukuk mektebinden pek iyi derecede mezun Yalçın.

30 lira maaşlı Araç müddei umumiliğine Bolu icra memuru Hukuk mektebinden pek iyi derecede mezun Zühtü.

30 lira maaşlı Erbaa müddei umumiliğine Tokat icra memuru hukuk mektebinde iyi derecede mezun Rifat.

30 lira maaşlı Of müddei umumiliğine Trabzon icra memuru hukuk mektebinden iyi derecede mezun Cemal.

30 lira maaşlı Bodrum müddei umumiliğine Muğla icra memuru hukuk mektebinden iyi derecede mezun Berkı.

30 lira maaşlı Dinar müddei umumiliğine İsparta icra memuru hukuk mektebinden iyi derecede mezun Süleyman.

30 lira maaşlı Akhisar müddei umumiliğine Balıkesir icra memuru hukuk mektebinden iyi derecede mezun Mustafa.

30 lira maaşlı Pınarbaşı müddei umumiliğine Samsun icra memuru hukuk mektebinden iyi derecede mezun Yusuf Bahri.

30 lira maaşlı Seyitgazi müddei umumiliğine Aydın icra memuru hukuk mektebinden iyi derecede mezun İbrahim.

30 lira maaşlı Gediz müddei umumiliğine Bandırma icra memuru hukuk mektebinden iyi derecede mezun Hasan,

30 lira maaşlı Develi müddei umumiliğine Kayseri icra memuru hukuk mektebinden iyi derecede mezun Celâl.

30 lira maaşlı Tekirdağı müddei umumi muavinliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Eskişehir sulh hâkimi Ali Rüştü.

30 lira maaşlı Eskişehir sulh hâkimliğine hukuk mektebinden pek iyi derecede mezun İstanbul ihtisas mahkemesi kâtiplerinden Behiye Rahime.

30 lira maaşlı Maalkara müddei umumiliğine Kocaeli icra memuru hukuk mektebinden iyi derecede mezun Güner.

30 lira maaşlı Rize müddei umumi muavinliğine Gireson icra memuru hukuk mektebinden iyi derecede mezun Şakir Rüştü.

30 lira maaşlı Diyarbakir müddei umumi muavinliğine Bergama icra memuru hukuk mektebinden iyi derecede mezun Tacettin.

30 lira maaşlı Mut müddei umumiliğine Zonguldak icra memuru hukuk mektebinden iyi derecede mezun Şükrü.

30 lira maaşlı Bayburt müddei umumiliğine Ordu icra memuru hukuk mektebinden iyi derecede mezun Nevzat.

30 lira maaşlı Burdur aza mülâzimliğine hukuk mektebinden pek iyi derecede mezun Fehamet.

30 lira maaşlı Söğüt müddei umumiliğine İstanbul icra memurlarından hukuk mektebinden iyi derecede mezun Sedat.

30 lira maaşlı Menemen müddei umumiliğine Denizli icra memuru hukuk mektebinden iyi derecede mezun Ratip.

30 lira maaşlı Balya müddei umumiliğine İstanbul icra memurlarından hukuk mektebinden iyi derecede mezun Selâhattin.

30 lira maaşlı Mudanya müddei umumiliğine İstanbul icra memurlarından hukuk mektebinden iyi derecede mezun Münür Naci.

30 lira maaşlı Ordu aza mülâzimliğine Samsun icra me-
urum hukuk mektebinden iyi derecede mezun Sezai.

25 lira maaşlı Akseki müstantikliğine tahvilen Aksaray
müstantiği Reşit.

25 lira maaşlı Aksaray müstantikliğine tahvilen Muğla
müstantiği Muhittin.

25 lira maaşlı Muğla müstantikliğine tahvilen Denizli
müstantiği Cemal.

25 lira maaşlı Darende müstantikliğine tahvilen Şebinkara-
hisar müstantiği Örfi.

25 lira maaşlı Denizli müstantikliğine hukuk mektebinden
orta derecede mezun ve 25 lira maaşlı Maliye tetkik memur-
larından Ali Rıza.

22 lira maaşlı Mesudiye müstantikliğine tahvilen Gümüş
Hacı köy Müstantiği Arif.

22 lira maaşlı Çeşme müstantikliğine tahvilen Bergama
müstantiği Hayri.

22 lira maaşlı Niksar müstantikliğine tahvilen İskilip
müstantiği Hulûsi.

22 lira maaşlı Savur müstantikliğine tahvilen Tefenni
müstantiği Recai.

22 lira maaşlı Sultaniye müstantikliğine tahvilen Gebze
müstantiği Seyfi.

22 lira maaşlı Gebze müstantikliğine talebile harcirahsız
Edremit müstantiği Burhanettin.

22 lira maaşlı Tefenni müstantikliğine tahvilen Bilecik
müstantiği Cemal.

22 lira maaşlı Göynük müstantikliğine tahvilen Çatalca
müstantiği Arif Hikmet.

22 lira maaşlı Garzan müstantikliğine tahvilen Nezip müs-
tantiği Rahmi.

22 lira maaşlı Hadim müstantikliğine tahvilen Yenişehir
müstantiği Yaser.

22 lira maaşlı Milâs müstantikliğine sıhhi sebepten nakli
icap eden Elmalı müstantiği Münir.

22 lira maaşlı Çatalca müstantikliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Saray müstantiği Hulûsi.

22 lira maaşlı Pazar müstantikliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Yusufeli müstantiği Eşref.

22 lira maaşlı Edremit müstantikliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Karaburun müstantiği Muhittin.

22 lira maaşlı Nizip müstantikliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Mazkirt müstantiği Şevki.

22 lira maaşlı Direk müstantikliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Nusaybin müstantiği Mehmet Emin.

22 lira maaşlı Merzifon müstantikliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Alaca müstantiği Hamit.

22 lira maaşlı Bilecik müstantikliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Çerkeş müstantiği Saim.

22 lira maaşlı Lice müstantikliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Kulp müstantiği Gaffar.

22 lira maaşlı İskilip müstantikliğine tahvilen Akdağmadeni müstantiği Zekeriya.

22 lira maaşlı Akdağmadeni müstantikliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Darende müstantiği Azmi.

22 lira maaşlı Ardahan müstantikliğine tahvilen Kağızman müstantiği Tahsin.

22 lira maaşlı Yusufeli müstantikliğine tahvilen Şavşat müstantiği Asım.

22 lira maaşlı Mudanya müstantikliğine sıhhi sebepten nakli icap eden Seyitgazi müstantiği Adil.

22 lira maaşlı Siverek müstantikliğine hukuk mektebinden iyice derecede mezun Tevfik.

22 lira maaşlı Elmalı müstantikliğine hukuk mektebinden orta derecede mezun İhsan.

22 lira maaşlı Gümüşhane müstantikliğine hukuk mektebinden orta derecede mezun Enver.

22 lira maaşlı Nusaybin müstantikliğine hukuk mektebinden orta derecede mezun Ali Süreyya.

22 lira maaşlı Çerkeş müstantikliğine hukuk mektebinden orta derecede mezun Hasan.

Hanım ve beylerin intihaplarına ve 35 lira maaşlı Polatlı

hâkimi Ahmet, ve 35 lira maaşlı Vize hâkimi Halit beylerin muvafakatleriyle harcirahsız olarak becayişlerinin icrasına intihap encümeninin 14 - 3 - 934 tarihli içtimaında karar verilmiştir.

§ Münhal bulunan Temyiz mahkemesi azalığına Hâkimler kanununun on beşinci maddesi mucibince temyiz mahkemesi umumî heyetince icra kılınan intihap neticesinde en çok rey kazanan İstanbul Birinci ceza reisi Vasıf Beyfendi tayin olunmuştur.

KANUNLAR

Kazanç Vergisi Kanunu

Kanun Mo. 2395

Neşri tarihi : 25-3-1934

Birinci Bap

Mükellefiyet

FASIL — 1

Verginin mevzuu

Vergiye tâbi kazançlar.

Madde 1 — Aşağıda yazılı :

A) Kollektif, komandit, limitet, kooperatif ve anonim şirketlerin, umumî ve mülhak ve hususî bütçeli daire ve müesseselerin ve menafii umumiyeye hadim cemiyetlere ait olup ticarî bir gaye takip eden müesseselerin;

B) Ticarî ve sınaî iş yapanların ;

C) Serbest meslekler erbabının ;

Ç) Hizmet erbabının ;

D) Yukarıki fıkralar dışında kalıpta her hangi vasıtasız bir vergiye tâbi bulunmayan sair işler ve teşebbüsler erbabının ;

Temin ettikleri kazançlar bu kanun mucibince vergiye tâbidir.

Türkiyede yerleşmiş ecnebî müesseseler :

Madde 2 — Türkiyede yerleşmiş ecnebî müesseseler dahi kazanç vergisine tâbidir.

Türkiyede alım satım veya satım yapmak üzere merkezi ecnebî memlekette bulunan bir müessese :

A) Türkiyede şube açar veya iştigal mevzuu olan işleri yapmak üzere sabit tesisat vücuda getirirse ;

B) Türkiyede mukim ve müessese namına harekete mezun bir veya bir kaç kimse veya müessese tarafından temsil olunur ve yazıhane ve depo masrafları veya mütedavil sermayesi temsil edilen işbu müessese tarafından temin edilmiş bulunursa;

Bu kanunun tatbikında Türkiyede yerleşmiş sayılır.

İstisnalar :

Madda 3 — Aşağıdaki yazılı işler ve teşebbüslerle şahıslar bu vergiden müstesnadırlar :

1) Siyasî farkaların, hususî kanunlarla teşekkül etmiş umumî müesseselerin ve menafii umumiyyeye hadim veya meslekî cemiyetlerin dühuliye ve aidatı ve bunlara yapılan teberrular ve müsamereleri hasılatı;

2) Esas mukavelenamelerine göre sermayesi üzerine kazanç dağıtımın kooperatif şirketler ;

3) İstigal mevzuları yalnız sahip oldukları gayri menkulleri kiraya vermekten ibaret olan hakikî ve hükmi şahıslar ;

4) Yalnız azasına ikrazatta bulunan tasarruf sandıkları;

5) Bizzat işlettikleri madenlerden istihsalâtta bulunan hakikî ve hükmi şahıslar ve bunların istihsal sahası içindeki satışları veya bu saha dışında depo tesis etmeksizin yazıhanelerinde yapmış oldukları satışlar ve munhasıran ecnebi memleketlere ihracatta bulunmak üzere iskele ve istasyonlarda tesis ettikleri depolar ;

Teşviki Sanayi Kanunundan istifade eden fabrikaların, fabrika sahası dışında fabrikaların yalnız muamelelerini çevirmek ve mağaza açmaksızın satış yapmak veya nümune göstermek üzere açtıkları yazıhaneleri ;

6) Mahallî hükûmetin müsaadesile milli ve beynelmîl mahiyette açılan meşherler, panayırlar, sergiler ve bunlardan temin olunan kazançlar (Bu gibi mahallerde satış yapanlar hakkındaki istisnaiyet bir ay için muteberdir) - (Ecnebi tebaanın bu haktan istifadesi mensup oldukları Devletle Türkiye arasında mütekabiliyet esasının cari olmasına bağlıdır).

7) İşçi kullanmaksızın kendine veya başkalarına ait malzemeyi bizzat veya birlikte oturan ailesi efradile el ve ayakla veya bedenî kuvvetle işler makine ve tezgâhlarda çalışan ev sanatları erbabı ve birlikte oturan ailesi efradı;

8) Su ve yel ile işleyen eleksiz ve türbinsiz köy değirmenleri;

9) Çiftçilerin, kendi mahsullerini ve hayvanlarını ve bunlardan çıkardıkları maddeleri dükkân açmaksızın satmaları ve bunların istihsal ve nakil vasıtaları, ambar ve depoları (Avcılar, balıkçılar bu hükümdedir);

10) Bağcılar, bahçıvanlar, ziraat işlerinde ve bahçelerde çalışan işçilerle makinistleri ve balıkçı tayfaları, çobanlar ve ev hizmetçileri;

11) Nüfusu beş binden aşağı olan yerlerde sanat icra eden ebeler, hastabakıcılar, müesseselerde çalışan çocuk bakıcılar, eczacılar ve nüfusu on binden aşağı olup iskele ve istasyon olmiyan yerlerdeki hekimler ve diş tabipleri;

12) 18 yaşını bitirmiyenler veya 65 yaşını bitirenlerden sermayesiz veya sermayesinden ziyade bedenî kuvvet ile çalışanlarla meflûç veya iki gözü kör veya el ve ayağının ikisinden veya birinden mahrum işçiler ve seyyar satıcılar ve bu suretle malûl resmî ve hususî müstahdemler ve mütekahterler,

13) Nüfusu beş binden aşağı olan yerlerde yenilecek, içilecek veya yakılacak maddeleri elde, sırtta veya başta satan seyyar satıcılarla, bu gibi maddeleri hayvanla veya hayvanla çekilen arabalarile köyünden getirerek şehir ve kasabada veya başka bir köyde dükkân açmaksızın satan köylüler.

14) Hususî akıl ve frengi hastaneleri ve verem sanatoryomlarıyla Maarif Vekâletinin resmî tedris programlarını ve talimatnamelerini aynen kabul eyliyen hususî ana, ilk ve orta tedrisat mektepleri ve liseler ve meslek mektepleri.

15) Kitap, risale, makale, tefrika, fıkra, forma, nota ve resim halinde telif ve tercüme yapanlar (Bu işlerden dolayı bir müessesenin daimî memur ve müstahdemi olmamak şartile).

16) Umumî mülhak ve hususî bütçelerden yalnız ücret alıp bir ay içinde istihkakı yirmi lirayı geçmiyen kadro dahilindeki müstahdemin ücretleriyle istihkak miktarı yüz lirayı geçmiyen maaşların yirmi lirası;

Tahsisatile beraber elli lira ve ondan aşağı olan tekaüt malûliyet, yetim ve dul maaşları.

17) Harcırahlar, zarurî masraflar ile ikamet ve seyahat yevmiyeleri, tedavi ve ölüm yardımları, umumî ve mülhak ve hususî bütçelerden verilen mesken bedelleri.

18) Ölüm veya bedenî arızalar ve malûliyetler üzerine verilen tazminat, ikramiye ve para mükâfatları ve askeri malûllere verilen terfih zamları, yangın, hayat ve malûliyet sigorta tazminatları ile yemek ve hayvan yemi bedelleri ve bu mahiyetteki ödemeler.

Her nevi atış, uçuş, dalış, yarış, güreş, koşu ve spor müsabaka ve teşvik, ikramiyeleri ve mükâfatları;

19) Devletler arasında cari teamüllere ve hukuku düvel kaidelerine göre sefirler, mümessiller ve konsoloslarla maiyetlerinde çalışan memurlar ve müstahdemler (Mütekabiliyet şartile ve bu sıfatlarından dolayı);

20) Her türlü tahvilât ve Hazine bonoları ve bankalardaki adi mevduat ve tasarruf ve kumbara faiz ve ikramiyeleri;

21) Hususî kanunlara veya Devletle aktolunan mukavelelere istinaden temettü ve kazanç vergilerinden istisnaiyeti kabul edilmiş olanlar.

FASIL — 2

Mükellefin tayini

Hakikî ve hükmi şahıslar

Madde 1 — Kazanç vergisi, hakikî ve hükmi şahıslar namına tarh olunur. Verginin tahsili sırasında aşağıda yazılı hususî hallere bakılır.

1) Hakikî şahıslarda :

A) Karı ve koca birbirinden ayrı işlerde ve teşebbüslerde bulunmakta iseler, her biri ayrı ayrı mükelleftir.

B) Evli kadın kocasının ticarî ve sınaî işlerinde müdür de olsa, vergi mükellefi kocadır.

C) Evli kadın ticarî ve sınaî işi, sahip sıfatıyla idare ediyorsa kocası müdür veya müstahdem vaziyetinde olsa dahi vergi, kadın namına tarh olunur.

D) Hususî ve adi şirketlerde mükellef, şirketi idare eden şahıstır.

2) Hükmi şahıslarda :

A) Kolektif şirketlerde, beyanname verilmesi tercih edildiği takdirde, her şerikin hissesi ayrı ayrı vergiye tabi tutulur (Yüzde otuz ve daha fazla nispette kazançta iştirak eden müstahdemler, bu kanunun tatbikinde şerik sayılırlar).

B) Anonim, eshamlı ve eshamsız komandit, limitet şirketlerde vergi bu şirketlerin hükmi şahsiyetlerinden aranır.

C) Türkiyede yerleşmiş ecnebi müesseselerin vergileri bu müesseseler şube halinde ise müdürleri, değilse salâhiyetli mümessilleri namına tarh olunur.

3) Hizmet erbabına ait vergiler bunları istihdam edenlerden aranır.

Vergiye tarhedecek daireler :

Madde 5 — Kazanç vergisi mükelleflerin vergi mevzuuna dahil iş ve teşebbüsleri yaptıkları mahaldeki varidat dairelerince tarh olunur.

Muhtelif varidat dairelerini alâkalandıran beyannameye tabi iş ve teşebbüslerde vergi, bu muameleler bir merkezde toplanıyorsa, o merkezin bulunduğu varidat dairesince tarhedilir.

Deniz, kara, hava nakliye vasıtalarına ve bu vasıtalarda çalışanlara ait vergiler, bu vasıtaların mensup oldukları liman ve belediyelerin bulunduğu mahaldeki varidat dairelerince tarholunur.

İkinci Bap

Matrahın tayini

FASIL — 1

Beyanname

Şirketler ve müesseseler :

Madde 6 — Aşağıda yazılı şirketler ve müesseseler kazançlarını gösterir beyanname vermeğe mecburdurlar :

- 1) Merkezleri Türkiyede bulunan anonim, komandit limitet ve kazanç dağıtan kooperatif şirketler ve bunların şubeleri ;
- 2) Türkiyede yerleşmiş veya yerleşmiş sayılan ecnebi müesseseleri;
- 3) Umumi, mülhak ve hususî bütçeli daire ve müesseselerle menafii umumiyeye hadim cemiyetlere ait olup ticarî bir gaye takip eden müesseseler ;

Müesseseler ve ticarî ve sınaî teşebbüs erbabı :

Madde 7 — Aşağıda yazılı müesseseler ile ticarî ve sınaî iş ve teşebbüs erbabı dahi kazançlarını beyanname ile bildirmeğe mecburdurlar:

1 - Bankalar, bankerler ve bankerlik muameleleriyle uğraşan sarraflar, tasarruf ve teavün sandıkları, ithalât, ihracat ve beynelmilel nakliyat kumüşyoncuları ile konsinyasyon suretile iş yapan kumüşyoncular, kumüşyon üzerine muamele yapan ticaret ve fabrika mümessilleri, toptan ecza tacirleri, fabrikalar, matbaalar, transit depoları ve antrepolar, beheri (300) tondan fazla vapur işletenler, bina vergisi kanunu mucibince (Hamamlar ve fırınlar hariç olmak üzere) gayrisafî iratları iki bin lira ve ondan fazla olan mahallerde ticaret ve san'at yapanlar (iki bin liranın hesabında belediye veya köy sınırları içindeki mağaza depo dahildir) ;

2 - Borsa acentaları, mübayaacıları ve simsarları, her nevi sigortacılar ve sigorta kumüşyoncuları, noterler, mültezimler, sahip oldukları madenleri ve dalyanları ve voli mahallerini kiraya verenler, şehir ve kasabalarda apartmanları ve nüfusu beş bin ve daha ziyade olan mahallerde toptan kiraladıkları hanları doğrudan doğruya işletmeyip parça parça kiraya verenler, ikrazatçılar.

İstisnâî muameleler:

1 - Mûteahhitler ve mültezimler

2 - Ecnebi nakil müesseseleri şube ve acentaları

3 - Damga pulu ve kıymetli evrak satanlar

Madde 8 — Aşağıda yazılı işler, istisnâî muameleye tâbidir :

1 - Umumî, mülhak ve hususî bütçeli daire ve müesseselere, bankalara, sermayesinin en az yarısı Devlete ait olan müesseselere, menafii umumiyeye hadim cemiyetlere ve imtiyazlı şirketlere karşı taahhüdatta bulunan mûteahhitler ve mültezimler ile bu mûteahhit ve mültezimlere karşı derece derece taahhütlerde bulunanlar bu taahhütlerden dolayı beyanname vermezler.

Yukarıdaki müesseseler ve mûteahhit ve mültezimler, taahhüdün yapıldığı tarihten itibaren bir ay içinde keyfiyeti alâkalı varidat dairesine yazı ile bildirmeğe mecburdurlar.

2 - Beynelmilâl ecnebi ve transit nakliye kumpanyaları şube ve acentalarının Türkiyede veya Türkiyeye ait olarak Türkiye dışında yaptıkları muameleler dolayısıyla bir ay zarfında yolcu ve eşya nakliyatı için aldıkları para ile üçüncü şahıs makamındaki diğer kumpanyalar hesabına aldıkları paralardan uhdelerinde kalan kumşyon veya ücret miktarlarını, ertesi ayın nihayet on beşinci günü akşamına kadar bir bordro ile alâkalı varidat dairesine bildirmeleri mecburidir.

Bu müddet, dış işleri için lüzumuna göre dört ayı geçmemek üzere Maliye Vekâleti tarafından uzatılabilir.

3 - Damga pulu ve kıymetli evrak satıcılarının vergileri bey'iyeleri üzerinden hesap edilir.

1 - Beyannamenin muhteviyatı

2 - Ticarî yıl ve beyannamenin verilme zamanı

3 - İhbar

Madde 9 — Kazanç beyannameleri, neticesi alınmış olan ticarî yıl içinde bu kanuna göre vergiye tâbi tutulacak kazanç yekûnunu ihtiva eder.

Ticarî yıl, ikinci kânun iptidasından birinci kânun sonuna kadar süren takvim yılıdır. Beyanname vermeğe mecbur olan mükelleflerden ticarî yıllarının takvim yılı sonunda kapatılması imkânı olmadığını iddia edenlere Maliye vekâletinin müsaadesile ticarî yıl tayin olunabilir.

İşgal ettikleri mahallin gayrisafî iratları iki bin liradan fazla olan mükelleflere, beyannameye tâbi oldukları varidat dairesi tarafından

ikinci kânun ayından evvel yazı ile bildirilir. Bu gibi mükellefler ihbarı takip eden yıl için beyannameye tâbi tutulurlar.

Kazanç beyannameleri, her malî yıldan önce gelen mart ayı (Eshamlı şirketlerde nisan ayı) ve ticarî yılları Maliye vekâletince tayin edilen mükellefler için ticarî yılların sonundan başlayarak dördüncü ay sonuna kadar mükellef tarafından bağlı bulunduğu varidat dairesine makbuz mukabilinde verilir.

Beyannamelerin taahhütlü olarak posta ile gönderilmesi de caizdir. Bu takdirde postaneye teslim tarihi varidat dairesine teslim sayılır.

Muhtelif teşebbüs ve şubelere ait beyannameler :

Madde 10 — Aynı mükellef yekdiğerile memzucen idare ettiği muhtelif teşebbüsleri için bir, yekdiğerinden ayrı olarak idare ettiği teşebbüsler için de ayrı ayrı beyanname vermek mecburiyetindedir.

Bir veya muhtelif mahalde, bulunan şubeler için ayrı ayrı beyanname verilir. Yazıhane, depo, imalâthane şube sayılmaz.

Şubelerin yıllık hesaplarını ve blânçolarını bir merkezde toplıyan teşebbüs erbabı ve müesseseler yalnız bir beyanname tanzim ile bunu bütün muamelelerinin toplandığı mahallin varidat idaresine verebilirler. Bu takdirde şubeler, kazanç beyannamelerinin, bağlı oldukları müesseselerin idare merkezi tarafından verileceği hakkında bir ihbarname tanzim ve merkezlerine gönderdikleri hesap hulâsalarının suretini bu ihbarnameye bağliyerek bulundukları mahallin varidat dairesine, vaktinde, makbuz mukabilinde vermeğe mecburdurlar.

Hesaplarını merkezlerinde toplıyan bu gibi şubeler yalnız (Kazanç muamele defteri) tutmakla iktifa edebilirler.

Beyannamelerin şekli :

Madde 11 — Kazanç beyannamelerinde, ticaret unvanları, ticaret odasınca kayıtlı sınıflar, ticaret mahallî ikametgâh, işigalin nev'i, gayrisafî kazancın yekûnu, gayrisafî kazançtan tenzili iktiza eden rakamlar gösterilir.

Gayrisafî kazanç yekûnundan indirilmesi caiz miktarlar çıkarıldıktan sonra kalan mükelleflerin vergiye tâbi kazancı sayılır.

Altıncı maddenin (1) ve (2) inci fıkrası ile (7) inci maddenin (1) numaralı fıkrasında yazılı mükellefler, beyannamelerile birlikte blânçolarile kâr ve zarar hesap cetvellerini vermeğe mecburdurlar.

Altıncı maddenin üçüncü fıkrasında yazılı müesseselere ait beyanname ve blânçoların nasıl ve ne zaman verileceği Maliye vekâletince tayin olunur.

Blânçoların tanzimi sureti

1 - Mevcudat ve matlûbat

2 - Düyunat

Madde 12 — 11 inci madde mucibince verilecek blânçoların tanziminde aşağıdaki hükümlere riayet olunur :

1) Mevcudat ve matlûbat kısmında :

A) Bina, arazi, alât ve edevat ve mobilye gibi maddî, ihtira berati ve diğer beratlar ve şirketler için ilk tesis masrafı gibi gayri maddî kıymetler, maliyet fiatı üzerinden yazılmak lâzımdır.

Sanayi ve ticarete mahsus binaların tevsi ve vapurların tertibatının tanzimi gibi ticarî ve sınaî teşebbüsün inkişafına yarayan mühim masraflar ilk tesis masrafı hesabına girer (Bunların dışında kalan tamir ve idame masrafları umumî masraflara kaydolunur.)

Bu kanun mucibince amortisman payı indirilmiş olan mallarda maliyet fiatı, bu payların tenzilinden sonra kalan kısımdır.

B) Kasada veya carî hesaplarda mevcut ecnebi paraları ve borsada kayıtlı esham ve tahvilât, blânçonun tanzimi günündeki borsa fiatı üzerinden hesap olunur. Bu takdirde fazla veya noksan kıymetler kâr ve zarar hesabına naklolunmak lâzımdır. Borsada kayıtlı olmıyan ecnebi esham ve tahvilât borsalardan, borsada kayıtlı olmıyan yerli esham ve tahvilât da ticaret odalarından sorularak kıymetlendirilir.

Tediyat, kefalet akçeleri, temettü hissesine mahsuben verilen para peşin verilen kira, sigorta masrafları, teminat ve depozito akçeleri aynen kaydolunur.

C) Matlûbat senetleri, üzerinde yazılı kıymetlerle geçirilir. Bu kıymetlerle blânçonun tanzimi tarihindeki hakikî kıymetler arasındaki iskonto farkı, blânçonun düyunat kısmında hususî hesapta gösterilir.

Ç) Stok emtia, maliyet fiatı üzerinden geçirilir. (Emtiada maliyet fiatı, mübayaa fiatına, o mal için mağaza ve depoya girinciye kadar ihtiyar edilen masrafların ilâvesile hasıl olan fiattır.

Fabrikada ve imalâthanelerde, imal edilen maddelerin maliyet fiatı yazılır. (İmalâtta maliyet fiatı, iptidai maddelerin mübayaa fiatı ile nakliyat ve fabrikaya kadar olan sair masraflar ve el işi ücretlerinden ve umumî masraflardan o mala isabet eden kısımdan ibarettir).

Ticaret borsaları bültenlerinde yazılı veya borsaya girebilecek olup-ta henüz girmemiş olan maddelerin kıymetleri, ticarî yıl sonunda maliyet fiatlarına göre artmış veya eksilmiş bulunursa, maliyet fiatları yerine bültendeki kıymetler ve bültende yok ise ticaret odalarından alınacak kıymetler kaydolunur.

Tütün işlerinde ticaret odalarının, Tütün İhisarı idaresinin de mü-taleasını aldıktan sonra, bildirecekleri kıymetler kabul olunur.

Yangın, zelzele, seylâp gibi fevkalâde hadiseler neticesi olarak kıymetleri azalan sigortasız mallar için ekispertiz edilmek şartile kıy-met azalması kabul edilir.

D) Meşkûk alacaklar, hususî bir hesapta gösterilir. (Bir alacağın ödenmesi lâzımgeldiği tarihten itibaren en az iki yıl geçmiş iken tahsil edilmemiş bulunması halinde bu alacak meşkûk sayılır. Bu gibi ala-caklar kısmen veya tamamen kâr ve zarar hesabına zarar kaydedilebi-lir. Sonradan tahsil olunanların üçte biri, tahsil edildiği yılın kâr ve za-rar hesabının kâr sütununa kaydedilmek lâzımdır).

2) Düyunat kısmında :

A) sermaye hesabı bulunur. (Sermaye, teşebbüs sahibinin ticaret sicilline kaydettirdiği miktar ile sonradan, vergisi verilmiş kazancından veya sair suretle sermayesine ilâve ettiği kıymetlerdir).

Eshamlı şirketlerde sermaye, hisse senetleri bedellerinden tahsil edilmiş olan miktardır.

B) Şirketlerin çıkardıkları tahvilât, üzerinde yazılı kıymetlerle gösterilir. Bu tahvilât ticaret yılı içinde üzerinde yazılı kıymetlerden eksik veya fazla olarak imha edilmiş olursa aradaki fark kâr ve zarar hesabına geçirilir.

C) Kıymet mukabili olan bütün borç senetlerinden henüz ödenmi-yenleri üzerinde yazılı kıymetleriyle gösterilir. Kanun ile veya şirketle-rin umumî heyetleri kararla kıymetleri indirilmiş olan borç senetleri indirildikleri kıymet üzerinden kaydolunur. Ecnebi parası üzerinden olan bu gibi senetlerle mevcut cari hesapla borçları, blânçonun tanzimi günündeki borsa fiatları üzerinden kayıt ve arada fark var ise kâr ve zarar hesabına geçirilir. Borsada fiatı olmıyan ecnebi paraları mü-esseseye Türk parasile mal olduğu fiat üzerinden kaydedilir.

Ç) Tescil edilmiş sermayenin (şirketlerde tediye edilmiş sermayenin) dörtte birine baliğ oluncıya kadar safi kârdan % 5 ihtiyat akçesi ayrılabilir.

Esas mukavelenameleri hükûmetçe tasdik edilen şirketler, mukave-lenamelerinde yazılı had dahilinde ihtiyat akçesini blânçolarının düyu-nat kısmına geçirirler. Şu kadar ki ihtiyat akçeleri yekûnu tediye edilmiş olan sermayenin dörtte birini geçerse fazlası kâra ilâve olunur.

D) Umumî heyetleri Türkiyede toplanan ve Türkiyede kazanç dağıtan bankaların tediye edilmiş sermayelerinin % 50 sine ve umumî heyetleri Türkiyede toplanmıyan ve Türkiyede kazanç dağıtmıyan bankaların da Türkiyede tescil ettirdikleri veya Türkiyedeki işlerine

tahsis eyledikleri sermayenin % 20 sine baliğ oluncıya kadar muhtemel zarara karşılık olarak kârlarından, ihtiyat akçelerinden maada, provizyon ayırmaları caizdir.

Kâr ve zarar hesabının tanzimi:

Madde 13 — Kâr ve zarar hesabına ait cetvelin tanziminde aşağıda yazılı masraflar zarar sütununa geçirilebilir:

A.) İşletme masrafı, maaşlar, ücretler, kira (bina mükellefin malı ise vergisi veya kirası), muhabere, ilân, tamir, sigorta, borç faizi (sermaye için faiz kabul edilmeyeceği gibi kollektif şirketlerde azanın komandit şirketlerde komandit azaların veya bunların usul ve fûru ile karı veya kocanın şirkete ikraz edecekleri para sermaye sayılır) ve bu kanun mucibince alınacak vergiden maada mükellefe müessese namına tarhedilmiş bütün vergi ve resimler, müessesenin çalışması için yapılan umumî ve müteferrik masraflar ;

Ana merkezleri ecnebi memleketlerde bulunan şirket ve müesseselerin munhasıran Türkiyede çalışan şube veya teşekkülleri için tescil edilmiş sermayelerinden başka bu sermayelerinin iki misline kadar istikraz edecekleri paranın faiz ve kumüşyonu ;

Eğer istikraz ana merkezi tarafından Türkiyede veya Türkiye dışındada bulunan bütün şube veya teşekküller için yapılmış ise bu istikraza ait faizden, ana merkezin tediye edilmiş sermayesine nazaran, Türkiye şube veya teşekkülünün tescil edilmiş sermayesine isabet edecek mikdarı ;

(Her iki suretle kabul edilecek faiz miktarı yüzde beşi ve komisyon haddi de Türkiye Merkez Bankası kumüşyon haddini tecavüz edemez);

Ana merkezleri ecnebi memleketlerde bulunan şube ve teşekküllerin merkezleriyle olan kredi hesabı carilerinin faiz ve kumüşyonu (Merkez ile Türkiye şube veya teşekkülleri arasında karşılıklı ve aynı miktarda olmak ve faiz ile kumüşyon tutarı Türkiye Merkez Bankası iskonto haddini tecavüz etmemek şarttır ;

Ana merkezleri ecnebi memleketlerde bulunan şirket ve müesseselerin Türkiyede çalışan şube veya teşekküllerinin, ana merkezleri umumî masraflarına iştirak için kârlarından ayıracakları miktar (şube veya teşekküle isabet eden hissenin ana merkezin tediye edilmiş sermayesi yekûnu ile Türkiye şube veya teşekkülünün tescil edilmiş sermayesi arasında mütenasiben ayrılmış olduğunun tevsik edilmesi şarttır) kabul olunur.

Türkiyede çalışan ecnebi şube veya teşekküllerin ana merkezi zararını kapatmak üzere kârlarından hisse ayırmaları ve bunları umumî masraf arasında göstermeleri kabul olunamaz.

- B) Ticarete ve mesleğe ait işler için yapılacak seyahat masrafları;
 C) Meşkûk alacaklar;
 Ç) İlâma veya borç ödemeden aciz vesikasına müstenit olarak tahsili kabil olamıyan alacaklar.

D) Sigorta şirketlerince tesviyesi derdest olan tazminat karşılığı;

E) Ticarî ve sınaî vasıtalar kıymetlerinden;

Binalarda yüzde dört, fabrika binalarında yüzde altı, makineler ve alât ve edevatta yüzde sekiz, deniz nakliye vasıtalarından üç yüz tondan yukarı olanlarda yüzde beş, bu ve bundan aşağı tonda olanlar da yüzde on ve bütün kara nakliye vasıtalarında yüzde yirmi beş nisbetlerinde amortisman, (gayrimenkul için amortisman payı hesaba konulduğu takdirde ayrıca kira konulmaz.) - (İmtiyazlı anonim şirketlerde tesisatın imtiyaz müddetinin sonunda bedelsiz olarak Devlete veya Devletçe tensip olunan bir teşekküle intikali imtiyaznamesi icabından bulunduğu ve imtiyaz veya esas mukavelenamesinde sermayenin itfası için senelik muayyen bir miktar ayrılması gösterilmiş olduğu takdirde kabul olunur. Bu halde, başkaca amortisman nazarı itibare alınamaz);

F) Menafii umumiyyeye hadim cemiyetlere makbuz mukabilinde yapılan iane ve teberrular;

G) Müstahdemler gibi vergiye tâbi tutulmak şartile müessesenin eski memurlarına verilen tekaüt maaş ve ücretleri;

H) Bir şirketin, müstahdemler gibi vergiye tâbi tutulmak şartile, müstahdemleri için verdiği sigorta bedeli;

İ) Ticaret kanunu hükmün egöre şirketlerin geçmiş seneye ait zararlarından kapatılmıyan kısım.

Masrafların tevsiki faturalar, muhabere ve sair evrak ile olur. Tevsiki mutat olmiyan müteferrik masraflar için vesika aranmaz.

Banka ve şirketlerdeki ihtiyat akçeleri ve provizyonların dağıtılması hali :

Madde 14 — Bankaların ve şirketlerin ayıracakları ihtiyat akçeleri her ne suretle olursa olsun hissedarlara dağıtılır veya sermayeye ilâve edilir veyahut bunların tasfiyesi yapılırsa bu paralardan vergi alınır.

Bankaların ayıracakları provizyon, sermayeye ilâve edilir veya hissedarlara dağıtılır veyahut bankanın tasfiyesi yapılırsa bu provizyondan da vergi alınır.

Defterler :

Madde 15 — Altıncı maddeye dahil olan müesseselerle yedinci mad-

denin (1) numaralı fıkrasına dahil olan mükellefler, Ticaret Kanunu mucibince tutulması lâzımgelen defterlerden başka (defteri kebir) tutmağa da mecburdurlar.

Kopya defteri yerine, muhaberatın makine ile alınmış suretleri tarih ve numara sırasile saklanmak ve yıl sonunda ciltlendirilmek şartile kabul olunur.

Yedinci maddenin (2) numaralı fıkrasında yazılı mükellefler, her ticarî yıl için bir (kazanç muamele defteri) tutmağa mecburdurlar. Bu mükelleflerden;

A) Borsa acantaları ve mubayaacıları ve simsarları ve mültezimler her nevi sigortacılarla kumşyoncularının tutacakları kazanç muamele defterinin hasılat kısmında iki sütun bulunacak, birinci sütunda yapılan her muamele bedeli, ikinci sütunda da bu muamelelerden kendilerine kalan para yazılacaktır. Bu defterin masraf kısmında, müstahdemlerin maaş, ücret ve aidatı ve ticaret ve muamele yaptıkları mahallin kirası tenvir, teshin, muhabere, ilân masrafları ve meslek veya ticaretlerine lâzım olan eşyanın sigorta parası ve bu kanuna göre alınacak vergilerden başka mükellefe, müessesesi için tarholunan bütün vergi ve resimler ve müessesenin çalışması için yapılan sair masraflar kaydolunur.

Serbest meslekler erbabından beyanname vermek isteyenler, kazanç muamele defterinin hâsılat kısmına hizmetleri karşılığı olarak aldıkları ücretleri ve masraf kısmına da yukarıdaki masrafları yazarlar.

Noterlerin kanunî defterleri vergiye esas tutulur.

B) İkrazatçıların tutacakları defteri hâsılat sütununa, ödünç para alanın adı ve adresi, ödünç verenin para, faiz miktarı senet tarihi, (senet resmî ipotekli ise hangi noterlikçe veya tapu idaresince tasdik edildiği ve tarih ve numarası) ve masraf kısmına da (A) fıkrasında yazılı masraflar kaydolunur.

Ticaret hanları ile, apartmanları toptan kiralayıp parça parça başkalarına kiralyanların tutacakları defterin hasılat kısmına aldıkları kira bedelleri, masraf kısmına da verdikleri kira bedelleri ile müstahdemler ücreti ve verdikleri kiranın yüzde onunu geçmemek ve mukavelenemesinde yazılmış ve yapılmış olmak şartile kullanmaktan mütevellit tamir masrafları ve müteferrik masraflar yazılır.

Bunlardan oda veya daireleri mobilyalı olarak kiraya verenler, masrafları arasına mobilya maliyet fiatının yüzde on beşini geçmemek şartile mobilya amortismanı koyabilirler.

Yukarıda (A, B, C) fıkralarında yazılı mükelleflerin hasılatı ile umumî masrafları tutarları arasındaki fark, safî kazançlarını teşkil edip beyannamelerine yazılır. Bunlardan ayrıca bilânço ve kâr ve zarar hesabı aranmaz.

Ç) Sahip oldukları madenleri ve dalyanları ve voli mahallerini kendileri işletmeyip hasılattan hisse almak veya kısmen para ve kısmen hasılâta ortak olmak suretile kiraya vermiş olanların tutacakları defterlerin hasılat kısmına aynen aldıkları malların satış kıymetleri, kiranın bir kısmı para ise bu parayı ve takvim yılı sonunda satılmamış mal kalmış ise bu malların o tarihte bulunduğu mahallin piyasası üzerinden kıymetleri yazılır. Masarif kısmına da, malların satışına kadar nakliye, sigorta ve depo kirası gibi masraflar yazılır. Kira, yalnız para ise noterden tasdikli kontratolar, kazanç muamele defteri yerini tutar. Bu mükelleflerden hasılattan hisse alanlar beyannamelerine hasılatlarla masraflarını yazarlar. Aradaki fark vergilerine matrah olur. Yalnız kira alanlar, beyannamelerinde noterden tasdikli kontratolarında yazılı kiralara gösterirler ve bu kontratonun tasdikli bir suretini beyannameye bağlarlar. Bu miktar vergiye matrah olur.

Defterlerin tasdiki :

Madde 16 — On beşinci maddede yazılı defterlerin (ikinci nüshalardan tereküp eden ve yıl sonunda ciltlenmiş olan kopya defterleri hariç) her ticarî yıl başında notere tasdik ettirilmesi mecburidir. Defterlerini müteakip yıllarda da kullanmak isteyenler her ticarî yılın birinci ayı içinde son muamelelerini notere işaret ve tasdik ettirirler.

Yeniden işe başlayanlar, işe başlamadan evvel delterlerini tasdik ettirirler.

FASIL — 2

Gayrisafi irat

1 - Gayrisafi irat üzerinden mükellef olanlar;

2 - Kıymete göre gayrisafi irat tayini;

3 - Müşterek işgal halleri;

Madde 17 — Altıncı ve yedinci maddede sayılan şirket ve müesseseler ile ticarî ve sınaî teşebbüs erbabı dışında kalan ticaret ve san'at ve hırfet sahiplerine ait vergi matrahı, bu mükelleflerin işgal ettikleri mağaza, dükkân, yazıhane, idarehane gibi mahallerin gayrisafi iradıdır. (Depo ve ardiyeler iradın hesabında dahildir).

Kıymet esasına göre vergiye tâbi gayri menkuller için vergiye matrah ittihaz olunan kıymetlerin yüzde onu, irat sayılarak bu iratlar kazanç vergisine matrah olur.

Bir mahallin bir kısmını ticaret ve san'at mahalli ittihaz edenler için, yukarıdaki fıkralarda yazılı iratlardan bu kısma isabet edecek

miktari vergiye matrah olur. Bu tefrik muamelesi, mahallerinin bina iratları vergisi tadilât komisyonları tarafından yapılır.

İratları veya kıymetleri bulunmayan mahaller için kazanç vergisine matrah olacak miktarlar, kezalik tadilât komisyonları tarafından emsallerine göre tayin olunur.

Tefrik veya yeniden tayin suretile bulunacak iratlara karşı yapılacak itirazlar, kazanç itiraz komisyonlarınca tetkik olunur.

Yukarıki fıkralar mucibince tefrik ve tayin edilmiş olan gayrisafi iratlar, bina vergisi kanununa göre binanın gayrisafi iradı tadil edilinceye kadar kazanç vergisi tarhında esas tutulur.

Bu maddeye dahil olan mükelleflerde aynı dükkân veya idarehane de beyannameye tâbi teşebbüsâtı memzucen yapanlar ticaret ve muameleleri mecmuu üzerinden umumî hükûmler dairesinde beyannameye tâbi tutulur.

1837 numaralı bina vergisi kanun mucibince takdir edilen gayrisafi iratların her senenin ikinci kânunu iptidasındaki vaziyeti, vergi tarhına esas olur.

Vergiye tesiri olmiyan muameleler :

Madde 18 — İşgal ettikleri mahallerin gayri safi iratları üzerinden vergiye tâbi tutulanlar, aynı mahalde kazanç vergisinden muaf eşya da satacak olurlarsa, bu satışları için gayrisafi irattan tenzilât yapılmaz.

Serbest meslek erbabı :

Madde 19 — Serbest meslek erbabı işgal eyledikleri yazıhane, idarehane ve muayenehanelerinin gayrisafi iratları üzerinden vergiye tabidirler.

Serbest meslek erbabından evlerinin bir kısmını idarehane, muayenehane, yazıhane ittihaz edenler yahut muayyen yeri olmaksızın çalışanların ikametlerine ait olan binanın veya apartman dairesinin gayrisafi iradının yarısı bu mükelleflerin vergilerinin hesabında matrah olur.

FASIL — 3

Gündelik gayrisafi kazanç

Diğer meslek ve teşebbüs ve hizmet erbabı :

Madde 20 — Aşağıda yazılı :

A) Denizlerde, nehir ve göllerde (vapur ve istiap hacmi üç yüz to-

nilâtodan ziyade gemiler hariç olmak üzere) ve karada mal sahibi veya müstecir sıfatile her nevi nakil ve cer vasıtası işletenler;

B) Seyyar halinde çalışan her nevi san'atkârlar, simsarlar ve tellâlar, kabzımallar, madrabazlar ve 30 uncu maddede sayılan küçük ticaret ve san'at ve hırfet erbabı nezdinde çalışanlar.

C) Birinci maddenin (D) fıkrasına dahil iş ve teşebbüs erbabı;

Gündelik gayrisafi kazançları üzerinden vergiye tabidirler.

Sulardaki nakil vasıtalarına ait kazançların takdiri :

Madde 21 — Denizlerde, nehir ve göllerde üç yüz tonilâtoya (üç yüz dahil) kadar istiap hacmi olan vapur ve motör ve gemi sahiplerinin ve nakil vasıtalarında çalışanların gündelik gayrisafi kazançları, her yıl ikinci kânun başında mahallinin en büyük mal memurunun veya tevkil edeceği zatın reisliği altında, varsa en büyük liman memuru ile meslekî teşekküller tarafından iki azadan, bu teşekküller bulunmadığı takdirde ticaret odalarının, ticaret odası olmıyan yerlerde belediyelerce azaları arasında veya hariçten seçilecek ehliyet ve ihtisası olan keza iki azadan mürekkep komisyon marifetile aşağıdaki hususlar gözetilerek vasıtaların nevelerine, yıllık çalışma günlerine ve sahalarına göre takdir olunur.

Vasıtaların :

A - Bir liman dahilinde,

B - Bir limanın muhtelif iskeleleri arasında,

C - Muhtelif limanlar arasında,

Çalışmalarına, çalıştırılanların diplomalı ve diplomasız olmalarına ve ihtisaslarına göre üçer dereceye ayrılırlar.

Kara nakil vasıtalarına ait kazançların takdiri :

Madde 22 — Karada her nevi nakil vasıtası sahipleriyle bunlarda çalışanların gündelik gayrisafi kazançları;

Vasıtaların :

A) Bir şehir veya kaza hududu dahilinde,

B) Vilâyet hududu dahilinde,

C) Muhtelif vilâyetler arasında,

Çalıştıklarına göre her nevi üç dereceye ayrılarak 21 inci maddeye göre teşekkül edecek komisyonlar tarafından takdir olunur. Bu helde komisyonda liman memuru bulunmaz.

Muhtelif san'at ve meslek ve ticaret sahiplerine ait kazançların takdiri :

Madde 23 — Seyyar halinde çalışan her nevi sanatkârlar, simsarlar,

tellâllar, kabzımallar ve birinci maddenin (D) fıkrasına dahil iş ve teşebbüs erbabının gündelik gayrisafî kazançları, her yıl ikinci kânun başında mahallin en büyük malmemuru veya tevkil edeceği zatın reisliği altında, var ise meslekî teşekküller tarafından, yok ise ticaret odası ve o da yok ise belediyece kendi azalarından veya hariçten seçilerek ehliyet ve ihtisas sahibi iki zatın iştirakile teşekkül edecek komisyon tarafından bunların meslek ve iştigal nevilerine göre ve her nevi üç dereceye ayrılmak suretile takdir olunur.

FASIL — 4

Maaş ve ücretler

Hizmet erbabı ve saire:

Madde 24 — Bütün hizmet erbabı ile müteakıt dul ve yetimler ve sair zat maaşı alanlar istihkakları üzerinden vergiye tâbidirler.

Bordrolar:

Madde 25 — Hakikî ve hükmi şahıslar, çalıştırdıkları her sınıf müdür, memur ve müstahdem ve işçilere ve murakiplere, her ne nam ile olursa olsun, hizmet mukabili olarak bir ay içinde verdikleri parayı veya o mahiyetteki ayniyatı ve idare meclisleri reis ve azalarına verilen huzur ücretlerini ve bunlardan kesilmiş olan vergi miktarlarını gösteren isim üzerine tanzim edilmiş ve müessesenin salâhiyetli adamı tarafından imzalanmış bir bordroyu, ertesi ayın 20 nci günü akşamına kadar bağlı oldukları varidat dairesine vermeğe mecburdurlar.

Ecnebi parasile yapılan ödemeler, ödeme günü fiatına ve aynivat o günün rayicine göre kıymetlendirilerek bordroda gösterilir.

Muhtasar bordro :

Madde 26 — Nafia işleri taahhütlerinde bulunanlarla muayyen mevsimlerde fazla işçi kullanan müesseseler, yalnız işçilere ödedikleri parayekûnunu, işçi ve amele adedini muhtevi bordro verilebilir. Bu takdirde istihkak sahiplerine imza veya mühürlerini havi bordroların alâkalı memurlar tarafından istenildiğinde gösterilmesi mecburidir.

Artistler ve emsali san'atkârlar:

Madde 27 — Bir defaya mahsus olsa dahi yaptıkları san'at dolayısıyla artistlere, şarkı söyliyene ve çalgı çalanlara verilen paralar ve

bunlara ait vergi miktarları, çalıştıkları müessesenin müstahdemlerine ait bordroda gösterilmek lâzımdır. Artistlerin gündelikleri, nüfusu yirmi bine kadar olan yerlerde iki liradan, yirmi binden elli bine kadar olan yerlerde üç liradan, bundan yukarı olan yerlerde dört liradan aşağı gösterilemez.

Şarkı söyliyenerin ve çalgı çalanların gündelikleri bunların bulundukları yerlerin nüfusuna göre artistler için gösterilen gündeliğin üçte birinden aşağı olamaz.

Bordrolara girecek sair istihkaklar:

Madde 28 — Umumî mülhak ve hususî bütçeli daire ve müesseseler, bankalar ve sermayesinin en az yarısı Devlete ait müesseseler menafii umumiyyeye hadim cemiyetler ve imtiyazlı şirketlerle ticaret ve sanayi ve ziraat odalarından ve borsalar ve köy sandıkları tarafından, bir defaya munhasır olsa bile, avukatlık doktorluk, mühendislik gibi meslekî; veya hakemlik, istişare, proje tanzimi takip ve tavassut gibi işlere ait istihkakların vergisi tediye sırasında kesilir.

Serbest meslekler erbabının ticarî ve sınaî müesseselerden devamlı hizmetleri dolayisile alacakları mebaliğ aylık bordrolara ithal olunur.

Ticaret ve sanat müesseseleri tarafından her ne nam ile olursa olsun bir defaya munhasır olsa bile, meslekî teşekküllere mensup olmıyanlara, hakemlik, istişare, proje tanzimi, takip ve tavassut gibi işler sebebiyle verilen her türlü paralar bordrolarda gösterilir.

Türkiyede bulunan ecnebî ve ecnebî memlekette bulunan Türk müesseselerinin müstahdemleri :

Madde 29 — Ecnebî memlekette bulunan bir müesseseye bağlı olup ta Türkiyede çalışan hizmet erbabının istihkakları, çalıştıkları müessese tarafından aylık bordroya konur. Bu gibilere ödemeler, Türkiyede diğer bir müessese tarafından yapılmakta ise çalıştıran müessese keyfiyeti mensup olduğu varidat dairesine yazı ile bildirmeğe mecburdur.

Türkiyede bulunan bir müesseseye mensup olup daimî surette ecnebî memlekette çalışan memur ve müstahdemler, çalıştığı memlekette vergiye tâbi tutulduğu isbat edilmek şartile bordroda gösterilmez.

Bordro verilmeyecek haller:

Madde 30 — Umumî, mülhak ve hususî bütçelerle idare edilen daire ve müesseselerden, bankalardan ve sermayesinin en az yarısı Devlete ait müesseselerden, menafii umumiyyeye hadim cemiyetlerden

ve imtiyazlı şirketlerden ve köy sandıklarından, ticaret ve sanayi ve ziraat odalarından ve borsalardan, fikrî ve bedenî hizmet mukabilinde maaş, ücret, tahsisat, huzur hakkı, tazminat, yevmiye, ihbariye, ve ikramiye alan memur ve müstahdemlerle bu kabil istihkak erbabı için aylık bordro tanzim edilmez.

Bina vergisi kanunu mucibince gayrisafi iradı beş yüz lirayı geçmiyen mahallerde ticaret ve sanat yapan helvacı, kasap, kömürcü, sebzeçi, bakkal, tenekeçi, berber gibi küçük ticaret ve sanat ve hırfet erbabı tarafından dahi bordro verilmesi mecburî değildir. Bunlar yalnız müstahdemlerin isimlerini varidat idaresine bildirirler.

Üçüncü Bap

Verginin nisbeti

Anonim ve eshamlı şirketler :

Madde 31 — Merkezleri Türkiyede bulunan anonim şirketlerle eshamlı şirketler ve merkezleri ecnebi memlekette bulunan bu gibi şirketlerin Türkiyede çalışan şube veya teşekkülleri safi kârlarından yüzde on bir nisbetinde vergiye tâbidirler.

Diğer müessese ve mükellefler :

Madde 32 — Merkezleri Türkiyede bulunan adî, komandit, limitet ve kazanç dağıtan kooperatif ve beyanname vermeği tercih eden kolektif şirketleri ve merkezleri ecnebi memlekette bulunan bu gibi şirketlerin Türkiyedeki şube veya teşekkülleri, umumî, mülhak ve hususî bütçeli idare ve müesseseler ve menafii umumiyeye hadim cemiyetlere ait olupta ticarî bir gaye takip eden müesseseler ve bu kanunun yedinci maddesinde yazılı mükellefler ve gayrisafi irat üzerinden vergiye tâbi iken beyanname vermeği tercih edenler aşağıdaki nisbet dahilinde vergi verirler :

Vergiye tâbi kazancın,

5 000	liraya kadar olan kısmından	% 12
5 001 den 10 000	» » » »	% 15
10 001 » 20 000	» » » »	% 20
20 001 » 50 000	» » » »	% 25
50 000 » fazlasından		% 30

Devamlı hizmet kabul eden serbest meslek erbabı hariç olmak üzere vergileri istihkaklarının tediyesi sırasında kesilmesi lâzımgelen 28 inci

maddedeki mükelleflerin vergileri de, bu nisbet üzerinden hesap olunur.

İdare meclislerinin reis ve azaları hisseleriyle huzur hakları, her nevi müessis ve intifa hisseleri ve şirketler müdür ve memurlarının temettü hisseleri ve murakipler aidatı da, bu nisbetler üzerinden vergiye tâbi tutulur.

Müteahhit ve mültezimler, vapur kumpanyaları acentaları ve damga pulu bayileri :

Madde 33 — Sekizinci maddenin (1) numaralı fıkrasında yazılı mükelleflerin vergi nisbeti kendilerine ödenen paranın yüzde bir buçuğudur.

Mezkûr maddenin (2) numaralı fıkrasında yazılı mükelleflerin vergi nisbeti bordro ile bildirilen miktarın yüzde ikisidir.

Damga pulu ve kıymetli evrak bey'iyelerinden alınacak vergi bey'iyenin yüzde beşidir.

Gayrisafî irat üzerinden :

Madde 34 — İşgal ettikleri gayrimenkullerin gayrisafî iratları üzerinden vergiye tâbi tutulan mükelleflerden :

A) Kayıkthane, ahır, arabalık, garaj, depo, ardiye, açık veya kapalı kömür ve odun depoları işletenlerle çanak, çömlek, tuğla ve kiremit satanlar, munhasıran pişiricilikle meşgul fırıncılar, hasırcılar, mutafılar, nalıncılar ve muafiyetler haricinde kalan köy değirmenleri, gayrisafî iratlarının % 20 si;

B) Kasaplar, perakende satış yapan bakkallar, sebzeciler, meyvacılar oduncu ve kömürcü, aktar, kahveci, aşçı, tenekeci, camcı, nalbant, kalaycı, kolacı, tamirci, çiçekçi, balıkçı, müskirat bayileri, umumî hamamları işletenler, arzuhalcılar, ziraat aletleri yapanlar ve satanlar gayrisafî iratlarının % 25 i;

C) Çanak, çömlek, tuğla, kiremit yapanlar, mozayik ve karosman ve mümasilini yapan imalâthanelerle taşçılar, kiremitçiler, köy ve kasaba hanları, deniz hamamları banyolar, içerilerinde alkollü içki satılmayan pastahaneler, içkisiz ve çalgısız lokantalar, terzi, fırıncı, çilingir, doğramacı, demirci, bakırcı, heykeltraş ve ressam, ilâncılar, tabelâcılar, kitap naşirleri, gazeteciler, çinkograf, hakkâk, saatçi, mühürücü, hattat, muakkipler, takibi mesalih idarehaneleri, hizmetçi ve amele tedarik eden idarehane ve iş evleri ve mobilya kiraliyanlar, boyacılar, ipçiler, çuvalcılar, tatlıcılar, helvacılar, kunduracılar gayrisafî iratlarının % 30 u;

Ç) Oteller, şehirdeki hanlar, pansiyonlar, içerisinde alkollü içki kul-

lanılmıyan gazinolar, kahvehaneler, çayhaneler, fotoğrafçılar, kitapçılar, berberler, demir ve bakır mamulâtı satanlar, mağaza ve yazıhane sahibi emanetçiler, nakliyeciler, simsarlar, tellâllar ve 7 inci madde haricinde kalan kumüsyoncular ve mevaddı müşteile satanlar gayrisafî iratlarının % 35 i;

D) Tamirhane, sabunhane, tabakhane, av derisi işliyenler, otomobil, kamyon ve sair nakil vasıtaları, mobilya, halı, dokuma, örme, meşrubat ve mekûlât imalâthanelerile sair bütün imalâthaneler ve inşaat levazımı satanlar gayrisafî iratlarının % 40 ı;

E) Toptancılar, kantariye eşyası satanlar, idarehane sahibi kabzımallar, manifaturacılar, tuhafiyeciler, kırtasiyeciler, tüccar terziler, züccaciye satanlar, hırdavatçılar, kuyumcular, hazır elbiseciler, şapkaçılar, musiki aletleri satanlar, itriyatçılar, halı, kürk, mobilya ve bunlara mümasil her nevi emtia ve eşya satanlar, seyahat ve spor levazımı, esliha, gözlük, dürbin, fotoğraf, sinema ve dikiş makinaları ve emsali eşya ve maddeleri satanlar, oyuncakçılar, içinde alkollü içki kullanılmıyan kır bahçeleri, çalgılı mahaller ve lokantalar gayrisafî iratlarının % 45 i;

F) Eczacılar gayrisafî iratlarının % 60 ı;

G) Tiyatrolar, içkili pastahaneler ve içkili lokanta ve büfeler gayrisafî iratlarının % 75 i;

H) İdarehanelerinde, muayenehanelerinde, ve evlerinde san'at ve mesleklerini yapan dış tabipleri ve dişçiler, dava vekilleri, mimarlar, kimyagerler, baytarlar ve bu gibi ilmi ve meslekî ihtisasları ile kazanç temin eden diğer serbest meslek erbabı % 80 i;

I) Sinemalar, dans yerleri, meyhaneler, birahaneler, içkili, çalgılı gazinolar ve lokantalar gayrisafî iratlarının % 90 ı;

J) İdarehane ve yazıhanelerinde veya evlerinde san'at ve mesleklerini yapan doktorlar, avukatlar, mühendisler, müşavirler ve mütehasıslar, altın ve zikıymet mücevherat satanlar, antikacılar, ve yedinci madde haricinde kalan sarraflar gayrisafî iratlarının % 100 ü;

J) Bar ve umumhaneler gayrisafî iratlarının % 130 u;

Nisbetinde vergiye tâbi tutulurlar.

Meslek ve iştigalleri gösterilmeyenler:

Madde 35 — Gayrisafî irat üzerinden vergiye tâbi olup da nevi ve nisbeti yukarıki maddede gösterilmeyenler mahallî ticaret odalarının, yok ise belediyelerin, mütaleası alınarak mümasili ticaret ve sanat ve meslek ve hırfete göre vergiye tâbi tutulurlar.

Bir mahalde muhtelif işlerin içtimarı :

Madde 36 — Bir mahalde muhtelif vergi nisbetlerine tâbi satış ve muamelelerde bulunulduğu takdirde bunların tefrikı kabil ise kendi nisbetleri üzerinden, değilse en yüksek nisbete tâbi olandan bir derece aşağı nisbet üzerinden vergiye tâbi tutulurlar.

Gündelik gayrisafî kazanç üzerinden mükellefler :

Madde 37 — Gündelik gayrisafî kazanç üzerinden vergiye tâbi tutulan mükelleflerden:

A) Hariçten gelen sanatkârların ve temsil ve her nevi oyun heyetlerinin bilet bedellerinden damga resmi, Darûlâceze hissesi gibi resimler çıkarıldıktan sonra kalanın % 50 sı;

B) Denizlerde, nehir ve göllerde ve karada mal sahibi veya müstecir sıfatile her nevi nakil ve cer vasıtası işletenler ve bunlarda çalışanlar, her nevi seyyar sanat erbabile simsarlar ve tellâllar gündelik gayrisafî kazançlarının 12 misli;

C) Birinci maddenin (D) fıkrasında dahil iş ve teşebbüsler erbabının gündelik gayrisafî kazançlarının yirmi misli ;
üzerinden vergi alınır.

Ç) İstanbul Balıkhanesindeki kabzımalların vergi nisbeti, bunlara Balıkhaneye tediye edilen paranın % 10 u dur.

Hizmet erbabı :

Madde 38 — Hizmet erbabının vergileri:

I - Umumî ve mülhak ve hüsusi bütçelerle idare edilen daire ve müesseselerden yapılan tediyeelerde :

100	liraya kadar kısım için	% 5
101 - 200	" " " "	% 6
201 - 300	" " " "	% 7
301 - 400	" " " "	% 8
401 -	liradan yukarısı için	% 9

II - Yukarıdaki fıkra yazılı daire ve müesseseler haricinde kalan bilûmum hakikî ve hükmi şahıslar nezdinde çalışanlara yapılan tediyeelerde :

100	liraya kadar	% 7
100	liradan yukarısı için	% 9

nisbetleri üzerinden hesap olunur.

Muhtelif tediyelerde vergi nisbeti, her tediye miktarı ayrı ayrı nazarı dikkata alınmak suretile tayin olunur.

Muhtelif cihetlerden istihkakı olupta yekûnu yüz lirayı geçmiyen maaşların yalnız yirmi lirası vergiden muaf tutulur.

Umumî mülhak ve hususî bütçelerle idare edilen daire ve müesseseler de tekaüt maaşı alanlardan gerek bu daire ve müesseselerde, gerek bunlar haricinde kalan bilûmum hakikî ve hükmi şahıslar nezdinde çalışanların tekaüt istihkâkları ile diğer istihkakları muafiyet hükmünün tatbikında ayrı ayrı nazarı itibara alınır.

Dördüncü bap

Verginin tarhı

Yoklama, tebliğ :

Madde 39 — Varidat memurları her yıl, mart ayı içinde beyannameye tâbi mükelleflerin umumî yoklamasını yaparlar.

Varidat memurları, her yıl mart ayı (Anonim şirketler için nisan ayı) ve ticarî yılları Maliye vekâletince tayin edilenler için ticarî yılın sonundan itibaren dördüncü ay sonuna kadar beyanname vermiyenlerin isimlerini tesbit ve beyanname vermiş olanların vergilerini beyannamelerinde yazılı safi kazanç miktarına göre hesap ve beyannameye müstenit ilk tarhiyat olduğunu yazarak mükelleflere ihbarname ile bildirirler.

Hesap mutahassısları :

Madde 40 — Maliye vekâletinin tensip edeceği şehirlerde kazanç vergisi beyannamelerinin tetkiki ile iştigal etmek üzere yeminli hesap mütehassısları kullanılır.

Mütehassısların yüksek tahsil görmüş, Maliye müfettişliğinde, Divanı muhasebat birinci sınıf murakipliğinde veya azalığında veya malî ve ticarî müesseselerde en az beş yıl muvaffakiyetle çalışmış muhasebe usullerine, vergi ve ticaret kanunlarına vakıf olmaları şarttır. Müsavi şartlar dahilinde lisan bilenler tercih olunur.

Hesap mütehassıslarının vazifeleri, adetleri, ne suretle çalışacakları, seçilme ve murakabe şekilleri nizamnamede gösterilir.

Hesapların tetkiki :

Madde 41 — Beyannamelerin tetkiki sırasında hesap mütehassısı

kullanılan yerlerde bu mütehasşısar ve kullanılmıyan yerlerde varidat tahakkuk memurları, mükelleflerden verginin tayinine medar olacak her türlü hesabın ve bu hesaplara ait vesikaların kendileri tarafından veya vekilleri ile gönderilmesini yazı ile istemeğe salâhiyetlidirler. Bu hususta mükellefin tevkili, adî mektupla da yapılabilir; şu kadar ki bu mektuba konulan imzanın tanınmış olması lâzımdır.

Mükellef, yazı ile istenme tarihinden başlayarak on beş gün içinde istenilen malûmat ve vesikaları vermeğe mecburdur. Haklı sebepler yüzünden verilemeyeceğini bu müddet içinde yazı ile bildirmek şartile tahakkuk memuru veya hesap mütehasşısı tarafından en çok beş gün daha mühlet verilir. Bu mühlet içinde istenilen malûmat ve vesikaları vermediği takdirde, re'sen tarhiyat yapılır.

Tahakkuk memuru veya hesap mütehasşısı tetkik sırasında :

1) Resmî dairelerden her türlü malûmat ve vesikaların ve noterlerden kazanç vergisi ile alâkalı ve mahrem olmıyan malûmatın verilmesini;

2) Vazifesini kolaylaştırmağa yarıyacak malûmatı verebilecek kimselerden her türlü malûmatın verilmesini;

3) Bankalardan, borsalardan, şirketlerden, ticaret odalarından ve umumî surette kazanç sahiplerinin mensup oldukları meslekî müseccel teşekküllerden vazifelerinin icap ettirdiği malûmatın bildirilmesini;

Yazı ile istiyebilirler.

Bu isteme üzerine yukarıdaki vesikaların asıl veya suretlerinin veya malûmatın on beş gün içinde hesap mütehasşısına veya tahakkuk memuruna verilmesi mecburidir.

Maliye müfettiş ve murakipleri ve tetkik memurları dahi yapacakları teftiş ve tetkik sırasında yukarıdaki salâhiyetleri haizdirler.

Doğru çıkmıyan beyannameler :

Madde 42 — Yapılan tetkik neticesinde vergiye tâbi kazanç miktarında beyannamede yazılı miktardan, bin lirayı geçmemek şartile, yüzde ona kadar bir fazlalık olduğu meydana çıkarsa, bu fazlanın vergisi alınarak ceza aranılmaz.

Çıkan fark, bin lirayı geçerse keyfiyet mükellefe yazı ile tebliğ ve itirazı varsa tebliği takip eden günden başlayarak on beş gün içinde yazı ile bildirilmesi ihtar olunur. Mükellefin vereceği cevap üzerine aradaki farkın maddî bir yanlışlıktan ileri geldiği ve suiniyet olmadığı anlaşıldığı takdirde, tetkik neticesinde bulunan fark, zamsız olarak matraha ilâve olunur.

Mükellef yazı ile yapılan tebliğe cevap vermez veya cevabı bu kanunun hükümlerine uygun gelmezse, aradaki fark matraha ilâve ve fazlaya ait vergi iki kat olarak tarholunur.

Mükellef, kazancının noksan bildirilmesinin yanlışlıktan ileri geldiğini, verginin ait olduğu malî yıl içinde görüp, beyannamesi alâkalı memurlar tarafından tetkika başlanmazdan evvel varidat dairesine yazı ile haber verdiği takdirde bu kısma ait vergi zamsız olarak tarh ve tahsil olunur.

Re'sen tarhiyat:

Madde 43 — Beyannamelerini vaktinde vermiyen veya beyanname vermiş olupta bu kanuna göre tutulması lâzımgelen defterleri tutmıyan veya göstermiyen veya istenilen vesikaları vermiyenlerin kazançları re'sen takdir olunur. Bu suretle takdir olunacak kazançlarına göre hesap edilecek vergi, beyannamelerine müsteniden tarhedilen vergilerden fazla ise farkı zam ve tahsil olunur.

Hizmet erbabına ait aylık bordroları vaktinde vermiyenler hakkında da bu suretle muamele yapılır.

Re'sen tarhiyatta matrahlar hesap mütehassıslarının kullanıldığı vilâyetlerde en büyük malmemurunun veya tevkil edeceği memurun reisliği altında bu mütehassıslardan birile mükellefin mensup olduğu müseccel meslekî teşekküller tarafından ve bu teşekküllerin bulunduğu yerlerde ticaret odalarınca ve bu da yoksa belediyelerce kendi azalarından veya hariçten seçilecek iki vukuf ehlinden kurulan dört kişilik bir heyet tarafından tayin olunur.

Hesap mütehassısları bulunmıyan vilâyet merkezlerinde mütehassısların yerine, bu heyetlerde varidat müdürü veya tevkil edecekleri memur bulunur.

Kazalarda bu heyetler en büyük malmemurunun veya vekilinin reisliği altında varidat memuru ve biri meslekî teşekküllerden, yoksa belediyeden ve diğeri ticaret odası tarafından ticaret odası da yoksa her ikisi de yukarıki fıkrada gösterildiği surette belediye tarafından seçilmiş iki aza ile kurulur. Meslekî teşekküller ve belediye ve ticaret odaları bulundukları mahallin en büyük malmemurunun iş'arı üzerine vukuf ehlini ve bunların sayısı kadar da yedek azayı seçerler.

Re'sen takdir heyetlerinin vazife ve salâhiyetleri:

Madde 44 — Yukarıdaki maddede yazılı heyetlerin nisanın on beşinci gününde vazifeye başlamış olmaları lâzımdır. Bu heyetler varidat memurlarının bağlı bulundukları en büyük malmemuru ve varidat

müdürlü delâletile verecekleri müzekkereler ve evrak üzerine tetkikat yaparlar. Heyetler, matrahın tayininde hesap mütehassıslarının ve varidat memurlarının müracaat edebildikleri menbalara müracaat ve icabında mükellefin elinde bulabilecekleri defterlerden ve vesikalardan istifade ederler. Takdir neticesine dair verilecek kararlarda takdirin dayandığı deliller ve vesikalar açıkça gösterilir.

Tetkik neticesinde zararda olduğu anlaşılan mükellefler :

Madde 45 — Re'sen yapılan tetkik neticesinde, mükellefin zararda olduğu anlaşılırsa, tetkik için heyet azalarına verilen mutat ücret tahakkuk ettirilerek defaten ve vergi gibi tahsil olunur. Bu miktar yüz elli lirayı geçemez. Kendilerinden ceza istenen mükellefler ihbarname-nin tebliği tarihinden başlayarak bir ay içinde itiraz edebilirler. İtiraz komisyonunun bu kararları temyiz olunamaz.

Gayrisafi irada göre mükellefiyetin başlangıcı, tarhiyat, ihbar :

Madde 46 — İşgal ettikleri mahallerin gayrisafi iratları üzerinden vergiye tâbi tutulacak mükellefler için takvim yılı başlangıcı, mükellefiyet başlangıcı sayılır ve geçmiş takvim yılı içindeki kazançlarına bu tarihteki gayrisafi iratları esas tutulur.

İkinci kânun ayı başından itibaren bir ay içinde bitirilmek üzere, varidat memurları, memuriyetleri dahilinde bulunan, gayrisafi iratları üzerinden vergiye tâbi tutulacak mükelleflerin umumî yoklamasını ve işgal ettikleri binaların gayrisafi iratlarına göre vergi tarhiyatını yap-mağa mecburdurlar. Tarholunan vergiler ihbarname ile mükellefe teb-liğ olunur. Tebligatın mart ayı sonuna kadar bitirilmesi lâzımdır.

Beyanname vermeği tercih edenler :

Madde 47 — Gayrisafi iratları üzerinden vergiye tâbi tutulacak mükelleflerle kollektif şirketler birinci kânun sonuna kadar, mensup ol-dukları tahakkuk dairelerine yazı ile müracaat ederek, gelecek yıl için beyannameli mükellefler gibi muameleye tâbi tutulmalarını istiyebi-lirler. Bu takdirde işlemiş bulunan takvim yılının vergisi gayrisafi irat esası üzerinden tarholunarak onu takip eden yıl için beyannameliler gibi vergiye tâbi tutulurlar.

Beyanname esasına girmiş olupta, vaktinde beyanname vermiyenler hakkında re'sen tarhiyat yapılır.

Bir kere beyanname vermeği istemiş olanlar, üç yıldan evvel bu usulden vazgeçemezler. Bu müddetin sonunda keyfiyetin ikinci kânun

ayından evvel alâkalı tahakkuk dairesine yazı ile bildirilmesi mecburidir.

Gündelik gayrisafî kazançların tayini :

Madde 48 — Gündelik gayrisafî kazançları tayin edecek heyetlerin teşkili ve vazifelerine başlaması vilâyetlerde varidat müdürleri, kazalarda mahallin en büyük malmemuru tarafından aza gönderecek daire ve teşekküllere yazı ile bildirilir. Bunun üzerine on beş gün içinde heyet kurulmaz veya vazifeye başlamaz veya vazifeyi noksan yapmış olursa işin mahiyetine göre liman reisi veya menuru veya ticaret odası ve yok ise belediye reisleriyle birlikte varidat memurları tarafından gündelik gayrisafî kazanç takdir olunur.

Gayrisafî kazanç cetvellerinin verilme zamanı :

Madde 49 — Yukarıda gösterilen heyetler tarafından hazırlanacak gayrisafî kazançlara ait cetvellerin her yıl şubat ayı sonuna kadar mahallinin en büyük malmemuruna verilmesi lâzımdır.

Gündelik gayrisafî kazançlarından vergi verenlerin mükellefiyet şeklini değiştirmeleri :

Madde 50 — Gündelik gayrisafî kazançları üzerinden vergi veren mükellefler bir müessesede hizmet kabul ederlerse vergi taksitlerini ödemiş iseler isimleri o müessesenin bordrosunda gösterilmekle beraber istihkaklarından taksit sonuna kadar vergi kesilmez.

Hizmet erbabına ait matrahın tayini :

Madde 51 — Hizmet erbabına ait bordrolar, mükellefin ticarî defterlerinin ve sair vesikalarının tetkiki suretile sağlanır.

Tetkik neticesinde bazı memur ve müstahdemlerin veyahut bunlara verilen paralardan bir kısmının bordrolara konulmaması gibi ketimler görülürse bu suretle ketmedilmiş olan vergiler veya farkları birinci defasında iki kat ve tekerrürü hâlinde beş kat olarak tarholunur.

Re'sen tayin edilen matrahlara ait vergiler :

Madde 52 — Re'sen tayin olunan matrahlar üzerinden tarholunan vergiler, mükelleflerle vilâyetlerde varidat müdürüne, kazalarda mahallin en büyük malmemuruna ihbarname ile tebliğ edilir. Beyanname verilmemesinden veya beyanname verilmiş olupta muhteviyatı defter

ve vesikalarla tevsik edilmemesinden dolayı re'sen tayin olunan matrahlar veya matrah farklarına ait vergiler birinci yılda iki kat ve müteakip yılda tekerrür ettiği takdirde beş kat olarak tarholunur.

Bir biri ardınca üç defa beyanname vermiyen mükelleflerin vergileri, beş kat olarak tahsil edilmekle beraber mahalli idare heyetleri kararla müesseselerinin altı ay müddetle kapatılmasını istemeğe Maliye vekili salâhiyetlidir.

Kanun hükümlerine riayetsizliğin tarhiyattaki tesirleri:

Madde 53 — Hesaplarını merkezlerinde toplıyan müesseselerin şubeleri, ihbarname ile hesap hulâsalarını bulundukları mahallin varidat idaresine vaktinde vermedikleri takdirde her şube için merkezin tahakkuk edecek vergisine % 10 zammolunur.

Hizmet erbabına ait aylık bordroları vaktinde vermiyenler hakkında resen tayin olunan matrahlardan alınacak aylık vergi % 10 zamlı tarh ve çalıştıranlara tebliğ olunur.

Hizmet erbabına ait % 10 zam ile ellinci maddede yazılı vergi zamlarından dolayı çalıştıranların çalışanlara rücu hakları yoktur.

Beşinci bap

İşe başlama, bırakma ve devir halleri

İşe başlama:

Madde 54 — Yeni işe başlıyan beyannameye tâbi veya işgal ettikleri mahallerin gayrisafi iratları üzerinden vergi verecek mükellefler işe başladıkları tarihten bir ay içinde keyfiyeti bağlı oldukları varidat dairelerine yazı ile haber vermeğe mecburdurlar .

Bu mükelleflerin işe başladıkları takvim yılına ait vergileri müteakip takvim yılında tarholunur. Hariçten gelen san'atkârların ve temsil ve her nevi oyun heyetlerinin hangi mahalde çalışmağa başlayacaklarını, o mahalli işletenler ve bunlar yoksa kiralyanlar tarafından en geç bir gün evvel alacaklı varidat dairesine yazı ile bildirilmesi lâzımdır.

İşi bırakma:

Madde 55 — Beyannameye tabi mükelleflerle işgal ettikleri mahallerin gayrisafi iratları üzerinden vergi verecek mükelleflerden işlerini

birakanlar, bırakma tarihinden itibaren keyfiyeti bir ay içinde varidat dairesine yazı ile haber verirler.

Bunlardan beyannameye tâbi olanlar bırakma tarihinden itibaren üç ay içinde hesabı verilmemiş olan müddete ait bütün muamelelerini gösterecek şekilde beyannamelerini vermeğe mecburdurlar.

1 — *İşi devir,*

2 — *Mevsime göre çalışanlar,*

Madde 56 — Beyannameye tâbi mükellefler tarafından işin devri halinde devralanlar, devrin yapılmasından evvel keyfiyeti alâkalı varidat dairesine yazı ile haber verirler.

Devir alanlar devredene ait tahakkuk etmiş ve edecek kazanç vergilerini taksit zamanlarında ödemeği devir muamelesinin yapılmasından evvel varidat dairesine karşı yazı ile taahhüt ettikleri takdirde devredenden bu vergi aranmaz.

Yılın muayyen mevsimlerinde kır bahçeleri, deniz hamamları, plâjları ve emsali yerleri işletenler her mevsimde işe başladıklarını ve işi terkettiklerini, işe başlama ve terk tarihinden itibaren on beş gün içinde yazı ile haber vermeğe mecburdurlar.

Vergi karnesi alanların işe başlama, işi bırakma veya devir halleri :

Madde 57 — 80 inci madde mucibince vergi karnesi almağa mecbur olan nakil vasıtaları sahipleri, bu vasıtaları kullanmaktan vazgeçmiş olurlarsa en geç bir ay içinde varidat dairesine müracaat ederek keyfiyeti vergi karnesi üzerine kaydettirirler. Bu takdirde tahakkuk etmiş olan vergileri müteakip taksitten itibaren terkin olunur. Aksi halde işlerini bıraktıkları anlaşıncaya kadar taksitleri aranır.

Nakil vasıtaları satılır veya başkasına devrolunursa devredenler satış veya devir tarihinden itibaren on beş gün içinde alâkalı varidat dairesine haber vermeğe ve vergi karnesine satış ve devir kevfîyetini ve yeni sahibinin adını ve adresini işaret ettirmeğe mecburdurlar. Bu gibi nakil vasıtalarına ait olup henüz ödenmemiş vergi taksitleri kalmış ise devralandan tahsil olunur.

Malî yıl içinde mükellef, işlettiği nakil vasıtasını daha az vergiye tâbi olan nakil vasıtası ile değiştirir ve bunu on beş gün içinde varidat dairesine haber vererek karnesine işaret ettirirse, müteakip taksitten itibaren vergisi yeni nakil vasıtası üzerinden alınır.

Karne almağa mecbur diğer mükellefler işlerini terkettikleri takdirde

keyfiyeti on beş gün içinde varidat idaresine haber vermeğe ve karnelerine işaret ettirmeğe mecburdurlar.

Cezalar :

Madde 58 — 54, 55 ve 56 ıncı maddelerde yazılı mükelleflerden işe başladıklarını veya işi bıraktıklarını vaktinde yazı ile bildirmiyenlerin vergilerine yüzde 15 zammolunur. Bu zam işe başlamayı haber vermiyenlerde ilk yılın vergisine; bırakma halinde, bırakmanın vuku bulunduğu ticarî yıl iptidasından bırakma tarihine kadar olan zamana ait vergiye tatbik olunur.

Vefat, tasfiye, fesih ve iflâs halleri :

Madde 59 — Vefat edenlerin tarh ve tahakkuk muamelelerine ait mükellefiyetlerinden dolayı, mirası reddetmemiş olan mirasçılar mes'uldürler. Vefat tasfiye ve fesih hadiseleri, terk hükmündedir. Ancak vefat halinde ihbar mükellefiyeti üç ay daha uzatılır.

İflâs hususî hükümlerine tabidir.

Ecnebi memlekete gidecek olanlar :

Madde 60 — Ticaret, san'at ve mesleğini bırakan mükelleflerden ecnebi memleketlere gidecek olanların tarhedilmiş olan vergileri işlerini bıraktıkları günden itibaren müddetle kayıtlı olmaksızın tahsil olunur.

Bu gibi mükelleflerin pasaportları vergiden borçlu olmadıklarına dair bağlı oldukları varidat dairesinden alınmış bir vesika gösterilmedikçe verilmez ve vize edilmez.

Altıncı bap

Kanunî yollar

FASIL — 1

İtiraz

İtirazın şekil ve müddeti :

Madde 61 — Mükellefler beyannameye müstenit ilk tarhiyat hariç olmak üzere ihbarnamenin tebliğinden itibaren otuz gün içinde tarh olunan vergiye itiraz edebilirler. itirazların yazı ile olması şarttır.

İtiraznameler, mükellefin bağlı olduğu varidat dairesine veya o mahallin en büyük malmemuruna pulsuz makbuz mukabilinde verilir. Tahhütlü olarak posta ile gönderilmesi de caizdir. Bu takdirde postahane teslim tarihi varidat dairesine teslim tarihi sayılır.

Mahallin en büyük mülkiye memuruna verilmiş olan itiraznameler, mukabilinde makbuz alınmış olmak şartile, kabul olunur.

Re'sen yapılan tarhiyata, varidat dairesi namına itiraz hakkı vilâyetlerde varidat müdürlüğüne, kazalarda mahallin en büyük malmemuruna aittir.

Varidat dairesi namına yapılacak itirazların müddeti dahi ihbarname-nin tebliğinden itibaren 30 gündür.

Gündelik gayrisafi kazanca ait cetvellerin vilâyetlerde varidat müdürlüğüne ve kazalarda en büyük malmemurluğuna tevdi tarihinden itibaren on beş gün içinde bu cetveller mündericatına varidat dairesince gündelik gayrisafi kazancın gerek heyetçe, gerek varidat idaresince tayini halinde birinci taksitin tahsili gününden itibaren, kezalik on beş gün içinde mükelleflerin, takdir olunan gündelik gayrisafi kazanca ve sınıf ve derecelerine itiraz komisyonları nezdinde itiraz hakkı vardır. komisyonların bu hususlara dair kararları kat'îdir.

İtirazların tebliği ve mükelleflerin müdafaası :

Madde 62 — Tahakkuk memuru mükellef tarafından verilen itiraznameyi on beş gün içinde vilâyetlerde varidat müdürlüğüne, kazalarda en büyük mal memuruna, mütalâasını ilâve ile teslim eder. Varidat müdürü veya en büyük malmemuru itirazı mucip hadiseyi maddî hata veya yanlış nisbet tatbiki gibi açık bir kanunsuzluk şeklinde görürse düzeltilmesini tahakkuk memuruna emreder. Bunların haricindeki itiraz evrakını itiraz komisyonuna verir.

İtiraz, varidat daireleri tarafından yapılacak olursa, itiraznamenin kısa esbabı mucibesile beş gün zarfında mükellefe tebliği lâzımdır. Mükellef bu tebliği aldığı tarihten itibaren on beş gün içinde komisyonlar nezdinde müdafaasını yazı ile yapar.

İtiraz komisyonları :

Madde 63 — Ankara, İstanbul, İzmir şehirlerle maliye Vekâletinin lüzumlu göreceği diğer şehirlerde muvazzaf itiraz komisyonları kurulur. Bu komisyonlar Adliye Vekâleti tarafından gösterilecek ticaret işlerinde ihtisas sahibi ve hâkimlik vasıflarını haiz olanlar arasından Maliye vekâletince intihap ve tayin olunacak bir reis ile maliye Vekâletinin talebi üzerine biri mahallî ticaret odasından ve diğeri belediye tarafından seçilecek üç zattan terekkep eder. Bu komisyonlara dahil olan reisler ticaret odalarından seçilecek azanın yüksek mektep mezunu olması ve reis ve azaların malî kanunlara ve hesap işlerine vakıf bulunmaları şarttır. Bu komisyonlara dahil olan şahıslar, memurlar

gibi başkaca iş deruhte edemezler. Aynı şehirde müteaddit komisyon teşkili caizdir.

Yukarıki fıkra haricinde kalan vilâyetlerle kaza merkezletinde itiraz komisyonları mahallinin en büyük mülkiye memurunun ve mazeretleri halinde tevkil edecekleri zatın reislikleri altında vilâyetlerde varidat müdürü ve kazalarda varidat memuru ile bulunan yerlerde ticaret odalarından bulunmıyan yerlerde belediyelerden, kendi azalarından veya hariçten seçilecek bir zattan teşekkül eder.

i

İtiraz komisyonları tetkikatı ve kararları :

Madde 64 — İtiraz komisyonları en geç nisanın yirminci günü vazifelerine başlarlar. Bu komisyonlar tam bir salâhiyeti haiz olup tetkikatını itiraznameye ve merbut evrak ve vesikalara ve sair delillere istinaden yaparlar. Taraflar, kendileri veya vekilleri vasıtasile izahat vermediği, yazı ile talep ederlerse dinlenmeleri mecburîdir. Mükellef tarafından tanınmış imzasile gönderilen akrabası veya daimî müstahdemi, vekili gibi dinlenebilir.

Komisyonun tayin ve tebliğ ettiği günde bulunmıyanların dinlenme hakları düşer. Komisyon lüzum görürse veya yazı ile istenirse tayin edeceği bir zatın nezaret ve mes'uliyeti altında yeminli vukuf ehli marifetile defterler ve vesikalara müracaat olunmak ve münasip görülecek sair şekillerde mükellef ve icap edenler davet edilmek suretile gerek matrah ve nisbet ve gerek sair hususlarda tetkikat yapar ve ona göre kararını verir.

İtiraz, gündelik gayrisafî kazançlara ait olduğu takdirde komisyon, lüzum göreceği şekil ve surette meslekî teşekküllerden veya hariçten malûmat alarak tetkikatını yapar ve kararını verir.

Komisyon kararının esbabı mucibeye dayanması şarttır.

Kararların tebliğ ve imzası :

Madde 65 — İtiraz üzerine verilen kararların hulâsası alâkahlara tebliğ olunmak üzere vilâyetlerde varidat müdürlüğüne ve kazalarda en büyük malmemurluğuna imza mukabilinde ve tarih gösterilerek teslim olunur.

İtiraz komisyonlarının kararlarını zapta mahsus defter heyetçe ve malmemurlarına tebliğ edilecek kararlar reis tarafından imza edilir ve komisyonun resmî mühürile mühürlenir.

Tetkik müddetleri :

Madde 66 — İtiraz komisyonları tetkiklerini evrakın kendilerine

verildiği tarihten itibaren nihayet üç ay içinde karara bağlarlar. Muvaz-
zaf komisyon teşkil edilen şehirlerde bu müddet Maliye vekâleti ta-
rafından uzatılabilir.

FASIL — 2

Temyiz

Temyiz müddeti ve şekli:

Madde 67 — Mükellefler, itiraz komisyonu tarafından verilen karar-
ların kendilerine tebliğini ve malmemurları da itiraz komisyonu kara-
rının kendilerine teslimini takip eden günden itibaren (15) gün içinde
temyizini istiyebilir. İtiraz edilmeyen tarhiyat için itiraz müddetinin
bitmesini takip eden günden itibaren on beş gün içinde temyizen tet-
kikat talebinde bulunulabilir. Şu kadar ki bu suretle vaki olacak temyiz
talepleri vakti gelen vergi taksitlerinin tahsiline mani değildir. Gerek
itiraz, gerek temyiz müddetleri içinde itiraz edilmeyen tarhiyat
kat'ileşir.

Temyiz istidanameleri alâkadar varidat dairelerine verilir. Bu daire-
ler temyiz istidalarının aldıklarından itibaren on gün zarfında vilâyet-
lerde varidat müdürleri, kazalarda en büyük malmemurları vasıtasile
temyiz komisyonuna gönderirler.

Bu istidanamelerin doğrudan doğruya temyiz komisyonuna verilmesi
caizdir.

Temyiz komisyonlarının teşkili :

Madde 68 — İcabi kadar temyiz komisyonu teşkili ve bunların faa-
liyet merkezlerinin tayini maliye vekâletine aittir. Her temyiz komisyonu
bir reis ile iki azadan teşekkül eder. Temyiz komisyonu raisi Ad-
liye Vekâletinin hâkimlikte, avukatlıkta, Devlet daireleri hukuk
müşavirliği veya hukuk işleri müdürlüklerinde en az on sene ça-
lışmış olanlardan göstereceği üç namzet arasından Maliye Vekâletince
seçilir. Azadan biri Maliye Vekâleti, diğeri İktisat vekâleti tarafından
intihap ve tayin olunur. Maliye azasının yüksek mektepten mezun
ve en az üç sene müddetle defterdarlıkta veya maliye vekâleti şube-
leriyle vilâyetler birinci sınıf varidat müdürlüklerinde bulunmuş olması
ve iktisat azasının da muadil vasıfları haiz bulunması lâzımdır.

Temyiz komisyonu reis ve azaları, memurlar gibi hariçten iş deruhte
edemezler.

Temyizin tetkik müddeti:

Madde 69 — Temyiz komisyonları tetkiklerini temyiz taleplerinin
alındığı tarihten itibaren en geç altı ay içinde bitirirler.

Kararların tasdik ve bozulma halleri :

Madde 70 — Temyiz komisyonları tarh ve tahakkuk muamelelerinin kanuna uygun olup olmadığına, tarhedilen vergi miktarına itiraz edilmiş ise mevcut vesikalardan ve icabında mahallinden sorarak alacağı malûmattan hasıl edeceği kanaatlere göre kararını verir. Temyiz komisyonları bozdukları kararların bozulma sebeplerini gösterirler. Kararlarını işe ait evrak ile beraber mahallî itiraz komisyonuna iade ederler. Bu komisyonlar re'sen nihaî kararlar da verebilirler. Bozma kararlarının mükellefe tebliği lâzımdır. Bu tebliğe karşı mükellefin on gün zarfında bir diyeceği varsa itiraz komisyonuna bildirir. İtiraz komisyonları bozma kararına tebaiyetle bozma muamelelerini temyiz kararı dairesinde tamamlar ve evrakı yeniden temyiz komisyonuna gönderir.

Temyiz komisyonlarının nihaî kararları üzerine vergi kat'ileşir. Bu kararlar alâkalılara tebliğ edilmek üzere vilâyetlerde varidat müdürlerine ve kazalarda mahallinin en büyük malmemuruna gönderilir.

Sonradan verilecek itiraznameler :

Madde 71 — Gerek mükellef ve gerek malmemurları itiraz ve temyiz komisyonlarınca itiraz ve temyiz hakkında birinci itirazlarına ilâveten ve evvelki itirazlarını tamamlamak üzere yeniden itirazname verebilirler. Komisyonlarca bu suretle birinci itiraznameyi tamamlıyan itiraznamede ve müdafaalarda yazılı hususlar reddedilmeksizin karar verilecek olursa bu gibi kararlar dahi temyiz komisyonlarınca bozulur.

İcranın tehiri :

Madde 72 — Temyiz komisyonları, itiraz komisyonlarınca verilmiş olan kararların icrasını tahsilinin tehiri istenilen vergi miktarınca para veya hazine bonusu ve tahvilâtı veya banka mektubu teminat gösterilmek şartile - tehir edebilirler.

Bu gibi tehir talepleri her işe tercihan karar altına alınır.

Yedinci bap**Vergi ve cezaların tahsili****FASIL — 1****Tahsilât****Taksitler :**

Madde 73 — Bu kanun mucibince tahakkuk ettirilen vergiler, biri

haziran diğeri birinci kânun aylarında olmak üzere iki taksitte tahsil olunur :

Hususî hükümler :

Madde 74 — Aşağıda yazılı mükelleflerden vergi şusuretle tahsil olunur.

A) Anonim, eshamlı komandit ve kazanç dağılan kooperatif ve limitet şirketlerde, her hisseye düşen vergi, hissedarlara tevzi sırasında mahsup edilmek üzere blânçonun heyeti umumiyyede tasdikını müteakip bu şirketlerce hesap edilerek haziran ayı içinde şirketlerin bağlı oldukları varidat dairesine bildirilir ve aynı günde tediye olunur. İhtiyat akçeleri ve provizyonların vergiye tâbi tutulmaları halinde de aynı suretle muamele olunur. Umumî, hususî ve mülhak bütçeli daire ve müesseselerle menafii umumiyyeye hadim cemiyetlere ait olup ticarî gaye takip eden müesseselerin vergileri, blânçolarını ver nek üzere Maliye vekâletince tayin olunan müddetin bitmesinden itibaren, on beş gün içinde toptan tahsil olunur.

B) (8) inci maddenin (1) numaralı fıkrasında yazılı mükelleflere ait vergiler, ifasını taahhüt ettikleri işin bedeline mahsuben, ister avans ister kat'î tediye mahiyetinde bulunsun, her tediye yaptıkça taahhüdün vukubulduğu daire ve müessese muhasebecileri tarafından hesap ve tevkif olunur. Bu suretle tahsil olunan paralar, kesildiği tarihten itibaren on beş gün içinde alâkalı varidat dairesine teslim olunur.

İkinci ve müteakip derecede müteahhit ve mültezim vaziyetinde olanların vergileri, birinci müteahhit veya mültezim tarafından kendilerine tediye yapıldıkça alıkonularak on beş gün içinde bunların çalıştıkları mahallin varidat dairesine bordro ile teslim edilir.

Sekizinci maddenin ikinci fıkrasında yazılı olup bordro ile varidat idaresine bildirilecek miktarların aynı günde teslim edilmesi mecburidir.

C) Hizmet erbabına ve vergileri bunlar gibi tediye sırasında kesilecek sair mükelleflere ait tahakkukat yekûnu, aylık bordroların varidat dairesine verildiği günde malsandığına teslim edilmek lâzımdır.

Daire ve müesseseler tarafından tediye sırasında tevkif olunacak paralar, tediye müteakip bir hafta içinde malsandığına teslim edilir.

Tevkif edilen vergileri yukarıki fıkralarda yazılı müddetler içinde malsandığına teslim etmiyen daire ve müesseselerin ita âmirleri ve muhasebecileri ile sair teşebbüsât sahip veya müdür ve muhasebecilerinden teslim mecbur oldukları paralar % 10 fazlasile tahsil olunur.

Muhasipler vazifelerini yaptıklarını isbat ederlerse mes'uliyet yalnız ita âmiri, müdür veya teşebbüs sahibine ait olur.

Ç) Damga pulu ve kıymetli evrak bayilerine verilen bey'iyelerin kazanç vergisi, tediye sırasında alınır.

D) Hariçten gelen san'atkârların ve temsil ve her nevi oyun heyetlerinin san'at yapmalarını temin eden müessese sahipleri bilet bedelleri üzerinden tahakkuk eden vergiyi mükelleflere rücu hakları mahfuz kalmak üzere vermeğe mecburdurlar. Bu yerleri işleten veya kiralyanlar bir haftadan az devam eden temsil ve müsamere ve oyunlarda, bunların hitamını takip eden günden itibaren üçüncü gün akşamına kadar, ve bir haftadan fazla devam edenler de, her haftanın hitamından itibaren haftalık vergi tutarını kezaik üçüncü günü akşamına kadar alâkalı varidat dairesine teslim mecburdurlar. Bu mükellefler dühuliye bileti kullanmaz veya aldıkları ücret mukabilinde bilet vermezlerse veya 54 üncü maddede yazılı ihbarı yapmazlarsa san'at icra eyledikleri mahallin alabileceği müşteri sayısının beherine iki lira üzerinden tayin ve vergileri ona göre hesap ve o mahalli işletenler veya muvakkaten kiralyanlardan % 15 zam ile tahsil olunur.

E) Beyannameye tâbi mükellefler işlerini devrettiklerini bildirmediikleri takdirde devredene ait tahakkuk etmiş ve edecek vergiler, devir alandan da tahsil olunabilir.

F) Gayrisafi varidatları üzerinden vergiye tâbi tutulan mükellefler işlerini terkeyledikleri takdirde terk tarihine kadar geçen müddete isabet eden vergileri on beş gün zarfında defaten tahsil olunur.

G) Kır bahçelerini ve deniz hamamlarını ve emsali yerleri senenin muayyen mevsiminde işletenlerin her aya isabet eden vergileri o ayın sonundan itibaren on gün içinde tahsil olunur.

H) Vergi karnesine tâbi mükelleflerden işlerini terkedenler karnelerini iade edecekleri güne kadar geçen zamana ait vergilerini defaten ödemeğe mecburdurlar.

İ) Gayrisafi iratları beş yüz liradan aşağı olan mükellefler nezdinde çalışanların işlerini terkeylediklerini, istihdam edenler, terkten itibaren on beş gün içinde bildirmezlerse, bildirinciye kadar vergileri bunları çalıştıranlardan alınır.

J) İstanbul balıkhanesinde iş gören kabzımalların vergileri, balık-hane idaresince bunlara tediye yapılırken kesilir.

Re'sen ve ikmalen tahsilâtta taksitler :

Madde 75 — Re'sen veya ikmalen yapılacak tarhiyatta birinci taksit haziran ayında alınır. Henüz tarhiyat ikmal edilmemiş ise, tarhiyatın mükellefe tebliğ edildiği tarihten itibaren bir ay içinde birinci taksit tahsil olunur. Vergi bakiyesinin tahsili ikinci taksit müddeti girse de tarhiyatın katileşmesine bırakılarak bu tarihten itibaren bir ay içinde tahsil olunur.

Hizmet erbabına ait re'sen veya ikmalen tarhiyatta, tahakkuk eden verginin tamamı tebliği takip eden günden itibaren on beş gün içinde tahsil olunur.

Beyannameye müstenit ilk tarhiyatta tahsil, taksit müddetlerinin girmesile başlar.

Ketim :

Madde 76 — Kazanç vergisinin tarh ve tahakkuk muameleleri ikmal ve vergi de tahsil olunduktan sonra gerek senesi içinde ve gerek tahakkuk müruru zamanları olmadan her hangi bir ihbar olur veya yeni deliller çıkarsa bu suretle bulunan noksanın tamamlanması için mahallin en büyük varidat memurunun teşebbüsü ile mükellef nezdinde yapılması lâzımgelen tetkikat, mütehasıs kullanılan şehirlerde mütehasıs tarafından ve mütehasıs bulunmayan şehirlerde re'sen takdir heyetleri veya Maliye müfettiş veya murakıplerince yapılır.

Tetkikat neticesinde, ticarî defterlerde hesap hileleri veya muntazam vesikalar bulundurulmaması veya çift defter tutulması gibi vasıtalarla müracaatla verginin ketmedildiği meydana çıkarsa bu kısma ait vergi dört kat olarak tahsil olunur. Ve bu gibi hallere cür'et edenler ayrıca üç aydan üç yıla kadar hapis cezasile cezalandırılırlar.

Bu kanuna göre vergiye tâbi bir iş ve teşebbüs tamamen mektum kalırsa bu iş ve teşebbüs beyannameye tâbi olduğuna göre ketim müddetine ait vergileri re'sen ve üç kat olarak tarhedilip yarısı derhal ve diğer yarısı da tarhiyatın kat'iyet kesbettiği tarihten itibaren dördüncü ay içinde tahsil olunur. Mektum kalan teşebbüs, beyannameye tâbi olmayan işlerden ise işin mahiyetine göre tarholunacak vergiler iki kat olarak aynı suretle tahsil edilir.

Re'sen icra edilen takdir sırasında, nazarı dikkate alınmış olan vesikalar ve malûmat haricinde tahakkuk müruru zamanları vaki olmadan yeni deliller ve malûmata munhasır olmak üzere ikmalen tarhiyat yapılır. Bu teşebbüs beyannameye tâbi işlerden ise ikmalen yapılacak tarhiyat iki kat ve beyannameye tâbi olmayan işlerden ise vergi zamsız olarak alınır.

Vergi tahsilâtında icra muameleleri :

Madde 77 — Bu kanunda tayin olunan taksit ve tediye zamanlarında yerginin aslı ile zamlarını ve ruhsat tezkeresi ve vergi karnesi harçlarını tediye etmeyenler hakkında tahsili emval kanununa göre muamele yapılır.

Taksit ve tediye zamanlarında taksitlerini tediye etmeyenlere ait vergi % 10 zam ile tahsil olunur.

FASIL — 2**Müruru zaman****Tahakkuk ve tahsil müruru zamanları :**

Madde 78 — Verginin tahakkuk ettirildiği malî yılın sonundan iti-

baren her hangi sebeple olursa olsun hakikî şahıslarda üç ve hükmi şahıslarda dört yıl içinde tarhedilmeyen ve tarhedilip de kesbi kat'iyet ettiği malî yılı takip eden malî yıldan itibaren beş yıl içinde tahsil olunmayan vergiler müruru zamana uğrar. Ruhsat tezkereleri ve vergi karneleri harçları aynı hükme tâbidir.

Ecnebî memleketlerde bulunanlar için tahsil müruru zamanı on senedir.

Sekizinci bap

Ruhsat tezkeresi ve vergi karnesi

Ruhsat tezkeresi almağa mecbur olanlar :

Madde 79 — Bu kanunla vergiden müstesna tutulanlardan ve hizmet erbabı ile karne almaları لازمگelenlerden maada bütün mükellefler ruhsat tezkeresi almağa mecburdurlar.

Karne almağa mecbur olanlar :

Madde 80 — Gündelik gayrisafi kazançları üzerinden vergiye tâbi mükelleflerle gayrisafi iratları 500 liradan aşağı olan yerlerde iş yapan mükelleflerin yanında çalışanlar, vergi karnesi almağa mecburdurlar.

Karne ve ruhsat tezkeresinin alma zamanı :

Madde 81 — Ruhsat tezkereleri ve vergi karneleri malî yılın birinci ayında ve yeniden işe başlama halinde de başlama tarihinden itibaren bir ay içinde varidat idarelerinden alınır.

Ruhsat tezkeresi bir, vergi karnesi iki malî yıl için muteberdir. Vergi karnesine fotoğraf yapıştırılması mecburidir.

Ruhsat tezkeresi harçları :

Madde 82 — Ruhsat tezkeresi aşağıda yazılı harçlar mukabilinde verilir :

A) Altıncı ve yedinci maddelerde yazılı mükellefler için yirmi beş lira ;

B) Sekizinci maddede yazılı mükellefler için, damga pulu ve kıymetli evrak bayileri hariç olmak üzere dört lira ;

C) İşgal ettikleri mahallerin gayrisafi iratları vergilerine matrah itihaz edilen mükelleflerden gayrisafi iratları beş yüz liradan aşağı olanlar ile damga pulu ve kıymetli evrak bayileri için bir lira ve beş yüz lira ve daha fazla olanlar için iki lira.

Bedava ruhsat tezkeresi :

Madde 83 — Rûsumu bahriye kanununa göre tayfa tezkeresi alanlarla Türkiyede yerleşmiş sayılmıyan mükelleflere bedava ruhsat tezkeresi verilir.

Vergi karnesi harçları :

Madde 84 — Vergi karneleri aşağıda yazılı harçlar mukabilinde verilir.

A) Deniz nakil vasıtalarında elli ton ve daha yukarı her vasıta için üç lira ;

B) Deniz nakil vasıtalarında elli tondan aşağı olan her vasıta için iki lira;

C) Otobüs, omnibüs, otomobil ve emsali binek vasıtaları için üç lira;

Ç) Kamyon, kamyonet için bir buçuk lira;

D) Çift ve tek atlı binek arabaları, çift atlı yük arabaları, ücretle nakliyatda kullanılan her nevi hayvan arabaları için bir lira;

E) Nakliyatda kullanılan at, katır, deve, eşek için elli kuruş;

F) Yukarıda yazılı vasıtalarda çalışan ve gündelik gayrisafî kazançları üzerinden vergi veren mükelleflerden :

1) Diplomalı ve diplomasız sanatkâr ve ustalardan iki lira,

2) Sair işçilerden bir lira,

G) Yukarıda sayılanlar haricinde kalıp gündelik gayrisafî kazançlarından vergiye tâbi mükellefler için elli kuruş.

Cezaî hükümler:

Madde 85 — Kanunda gösterilen müddet içinde ruhsat tezkeresi almıyan mükelleflerden seksen ikinci maddenin (A) fıkrasında yazılı olanlardan beş kat, (B) fıkrasında yazılı olanlardan üç kat ve (C) fıkrasında yazılı olanlardan iki kat harç alınır.

Vaktinde vergi karnesi almıyan mükelleflerin karne harçları iki kat alınır.

Dokuzuncu bap**Hususî hükümler****Tebliğ usulleri ve müddetler :**

Madde 86 — Bu kanunda yazılı tebliğlerde ve itiraz ve temyiz

müddetlerinin hesabında Hukuk usulü muhakemeleri kanununda kabul edilen hükümler cereyan eder.

Bu kanunda yazılı diğer müddetlerin son günü resmî bir tatil gününe tesadüf ederse, müddet, tatili takip eden günün akşamına kadar uzar.

Hususî nakil vasıtaları ruhsat tezkeresi :

Madde 87 — Beyannameye tâbi şirket ve müesseselerin kendi işleri için kullandıkları nakliye vasıtalarına ayrıca vergi tarhedilmeyip bu vasıtalar, şirket ve müesseseler emrinde kullanıldıkça muteber olmak üzere, alâkahlara bedava ruhsat tezkeresi verilir. Bu suretle ruhsat tezkeresi almıyan veya ruhsat tezkeresi alıpta nakil vasıtalarını şirket ve müessesenin işleri haricinde kullanan mükelleflere tarholunacak vergi iki kat tahsil olunur.

Sırları ifşa edenler :

Madde 88 — Vergi tarhı hususunda vazifeli olanlarla hesap müte-hassısları, re'sen takdir heyetleri, itiraz ve temyiz komisyonu reis ve azaları yaptıkları vazife dolayisile öğrendikleri sırları ifşa edemezler. Hilâfına hareket edenler Türk ceza kanununun 198 inci maddesine göre ceza görürler. Bunlardan cürümleri tekerrür edenler, bir daha Devlet hizmetinde kullanılamazlar.

Vazifelerini yapmıyan memurlar :

Madde 89 — Verilen vazifeleri yapmıyan memurlarla hesap müte-hassısları, takdir heyetleri reis ve azaları ve (88) inci maddede yazılı cürmü işliyenler hakkında, memurun muhakemat kanununa tâbi olmaksızın takibat yapılır.

Temyiz komisyonlarının diğer vazifeleri:

Madde 90 — Temyiz komisyonları veraset ve intikal ve hayvanlar ve muamele vergisi ve mülga vergilerden temettü ve harp kazançları vergileri hakkındaki temyiz taleplerini dahi bu vergilere ait kanunlar hükmüne göre ve bu kanunun (70) inci maddesinde ki usul dairesinde tetkikle karara bağlarlar.

Verginin terkini:

Madde 91 — Yanmak, su basmak gibi mücbir sebepler yüzünden mahvolan sigortasız ticarethanelerin buna tekaddüm eden takvim yılına

göre tahakkuk ettirilmiş olan vergilerinden, henüz tahsil edilmemiş olanlar Maliye vekâletince terkin olunur.

Belediyelere ve liman dairelerine ait vazifeler :

Madde 92 — Kara ve deniz nakliye vasıtaları için belediyeler ve liman idareleri seyrüsefer ruhsatı ve plâka verirken bu vasıtaları işletenlerin vergi karnelerini ararlar. Vergi karnesi olmıyanlara vergi karnesi gösterinciye kadar ruhsatı ve plâka vermezler. Hilâfına hareket eden memurlar hakkında, (89) uncu madde mucibince muamele olunur.

Tahakkuk şubeleri ve varidat kalemleri :

Madde 93 — Bu kanunda yazılı varidat daireleri ve varidat ve tahakkuk memurları tabirleri, tahakkuk şubesi teşkilâtı olan yerlerde tahakkuk şubelerini ve şube teşkilâtı olmıyan yerlerde varidat kalemlerini ifade eder.

Defterlerin Türkçe tutulması ve vesikaların saklanması :

Madde 94 — Mükellefler bu kanuna göre tutacakları defterleri Türkçe yazmağa ve bunlara geçirilecek kayıtlara ait evrakı müsbiteyi tahakkuk müruru zamanları müddetince saklamağa ve talep vukuunda göstermeğe mecburdurlar.

Komisyon ve heyetlerde nisap :

Madde 95 — Komisyon ve heyetler, kanunda yazılı adetlerle toplanırlar ve ekseriyetle karar verirler. Reyler denk olursa reisin bulunduğu tarafın dediği olur.

Akraba işleri :

Madde 96 — Komisyon ve heyetlerin reis ve azaları üçüncü dereceye kadar (üçüncü dahil) akrabalarına taallük eden işlerde bulunamazlar.

Devamsızlık :

Madde 97 — Komisyon ve heyetlerde bulunan münteha aza mazeretleri olmaksızın bir biri ardınca üç içtimaa gelmedikleri takdirde istifa etmiş sayılırlar.

Gelmiyenlere vekâlet :

Madde 98 — Muvazzaf itiraz komisyonları ile temyiz komisyonlarının reis ve azalarından mazeret dolayısıyla gelmiyenlere Maliye vekilinin tensip edeceği zat vekâlet eder.

Şubelerinin yıllık hesaplarını bir merkezde toplıyan mükellefler :

Madde 99 — Şubelerinin yıllık hesaplarını bir merkezde toplıyan

mükellefler, kazançlarının her şubeye düşen miktarını beyannamelerinde ayrıca gösterirler. Şubelerin bulundukları yerlerin mahallî idarelerine ait vergi hisseleri bu miktarlara göre hesap ve tahsilini müteakip tevzi olunur.

Mülga hükümler :

Madde 100 — 27 şubat 1926 tarih ve 755 numaralı (kazanç vergisi kanunu), 9 haziran 1926 tarih ve 926 numaralı (kazanç vergisi kanununun ikinci maddesine bazı fıkralar tezyiline dair kanun), 21 mayıs 1927 tarih ve 1038 numaralı (kazanç vergisi kanununun bazı maddelerinin tadiline dair kanun), 18 haziran 1927 tarih 1088 numaralı (kazanç vergisi kanununun 36 ıncı maddesinin tadiline dair kanun), 16 şubat 1928 tarih ve 1209 numaralı (Kazanç vergisi kanununun bazı maddelerini tadil eden 1038 numaralı kanunun 27 inci maddesine bir fıkra tezyili hakkındaki kanun), 2 şubat 1929 tarih ve 1388 numaralı (kazanç vergisi kanununun bazı maddelerini tadil eden 1038 numaralı kanunun 71 inci muvakkat maddesinin tadili hakkındaki kanun), 18 mayıs 1929 tarih ve 1452 numaralı (Devlet memurları maaşının tevhit ve teadülü hakkındaki kanun) un kazanç vergisine müteallik hükümleri, 18 mayıs 1929 tarih ve 1453 numaralı (zabitan ve askerî memurların maaşatı hakkındaki kanun) un kazanç vergisine müteallik hükümleri, 18 mayıs 1929 tarih ve 1454 numaralı (bilâ vasıta vergilere munzam kesirlerin tevhit ve nisbetlerinin tadiline dair kanun) un 7, 8, 9, 10, 11 inci maddeleri, 19 mayıs 1931 tarih ve 1847 numaralı (Umumî, mülhak ve hususî bütçelerden verilen maaş, ücret, tahsisat, hakkı huzur, tazminat, yevmiye ikramiye ve ihbariyelerden alınacak kazanç vergisi hakkındaki kanun), 19 mayıs 1930 tarih ve 1629 numaralı (Eğlence ve hususî istihlâk vergisi kanun) u, 15 nisan 1338 tarih ve 216 numaralı (Merakibi bahriyeden alınacak rüsum hakkındaki kanun) a merbut tarifenin (1) numaralı bendinde yazılı merakipten yüz tona kadar olan müruriye resmile (3) numaralı bendinde yazılı şehriye resmi ve bunlara müteferri bilcümle tefsir ve kararlar ve bu kanuna muhalif olan sair hükümler mülga'dır.

Muvakkat maddeler

Temettü vergisi verenler :

Madde 1 — 1926, 1927, 1928 senelerinde ; 1340 senesinde vermiş oldukları temettü vergilerinin üç mislini vermek suretile mükellefiyetini yapmış olanların 755 numaralı kazanç vergisi kanununa göre tarhedilmiş olupta henüz tahsil edilmeyen vergi cezaları terkin olunmuştur.

Kanunun mer'iyetinden evvelki kazançlara ait mükellefiyetler:

Madde 2 — Bu kanunun mer'iyete girdiği tarihten evvelki zaman-

lara ait olup henüz tarhiyatı yapılmamış veyahut kat'iyet kesbetmemiş olan vergilerde mükellefiyet şekli, vergi nisbeti, muafiyetler ve müruru zaman eski hükümlere; tarh ve tahakkuk muameleleri bu kanun hükümlerine tâbidir. Bu nevi muamelelerin tâbi tutulacağı misil ve para cezaları hakkında bu kanun ile eski kanunda yazılı olanlardan hangisi mükellefin lehine ise o tatbik olunur.

8 inci maddede yazılı mükellefiyet şekline tâbi mükellefler hakkında bu kanun hükümleri, mer'iyete girdiği tarihten itibaren, tatbik olunur. Mezkûr maddeye dahil olan müteahhit ve mütezimlerden taahhüt ve iltizam teşebbüslerinden maada beyannameye tâbi iştigalleri bulunmayanlar ile ecnebi nakliyat kumpanya ve acentaları bu kanunun mer'iyeti tarihinde hesaplarını keserek üç ay içinde bu muamelelerinin neticelerini bildiren beyannamelerini vermeğe mecburdurlar.

Bu kanunun mer'iyeti tarihine kadar ödenmemiş olan müteahhit ve mütezim istihkakları bu kanun hükümlerine tâbi tutulur.

Şu kadar ki Teşviki sanayi kanunundan istifade eden müesseselerin bu kanunun neşrinden evvel vukubulan taahhütleri ile yine bu kanunun neşrinden evvel vergileri tahakkuk ettirilmiş olan müteahhit ve mütezimler hakkında eski kanun hükümleri caridir.

1934 yılı için hazırlık :

Madde 3 — 1934 malî yılı vergileri için bu kanunun tarh ve tahakkuka ait hükümleri neşrini müteakip tatbik olunur.

Bu kanun hükümlerine göre işgal edilen mahallerin gayrisafi iratları vergilerine matrah ittihaz olunan mükellefler ile mütedavil sermaye üzerine ticaret yapanlardan ikraz ve istikraz ve banka muameleleriyle iştigal edenler ve kambiyo ve nukut ve mücevherat üzerine iş yapanların ve eczacıların vergileri bu kanun dairesinde gayrisafi irat üzerinden yeniden tarholunur.

Kira bedelleri üzerinden tarhiyat :

Madde 4 — Han ve apartmanların asma katlarında pasaj ve koridorlarında, merdiven altı gibi yerlerinde ticaret, sanat ve hırfet ve meslek icra eden mükelleflerin kazanç vergileri, bu gibi mahallin bina vergisi kanunu mucibince gayrisafi iratları ayrılıncıya kadar, mükelleflerin işgal ettikleri mahaller için noterden tasdikli kira mukavelenameleri mevcut ise bu mukavelenamelerde yazılı kira bedelleri vergilerine matrah olur.

İhtiyata alınmış paralar :

Madde 5 — Bu kanunun mer'iyeti tarihine kadar ihtiyata alınmış olan paraların sermayeye nisbeti ne olursa olsun dağıtma veya sermayeye ilave veya tasfiye yapılmadıkça vergiye tâbi tutulmaz.

Kanunun mer'iyeti :

Madde 101 — Bu Kanun 1 haziran 1934 tarihinden muteberdir.

Kanunun hükümlerini icraya memur olanlar :

Madde 102 — Bu kanunun hükümlerini icraya Adliye, Dahiliye, Maliye ve iktisat Vekilleri memurdur.

25/3/934

KARARLAR VE TEFSİRLER

Arazi vergisi kanununun 5 inci maddesinin tefsiri

Tefsir No : 194

1833 numaralı Arazi vergisi kanununun 5 inci maddesinde sayılı sebeplerin hudusile vukua gelen arızalardan dolayı terkini icap eden vergi, zararın tahakkuk ettiği hasat ve devşirme zamanına tesadüf eden seneye aittir. 15-3-1934

* * *

Tekaüt kanununun 25 inci maddesine dair

T. B. M. meclisi kararı

Karar No : 797

1683 sayılı Askerî ve Mülkî Tekaüt kanununun 25 inci maddesinin (Türkiye Büyük Millet Meclisinin teessüsünden itibaren B. M. M. Reisliğinde bulunanlar ve icra vekilleri heyetine dahil olup ta bilfiil vekillik etmiş olanlar tekaüt müddetini ikmal etmemiş olsalar bile kendilerine birinci derece üzerinden tekaüt maaşı tahsis edilir) diye muharrer olan ilk fıkrasındaki (Büyük Millet Meclisi Reisliğinde bulunanlar) tabirinin sarahati karşısında ne ikinci reislerin ne de reis vekillerinin bu hükmün şumulü dahiline giremeyeceğine karar verilmiştir. 15-3-1934

* * *

HEY'ETİ VEKİLE KARARLARI

Bazı kaza ve nahiyelere bağlı köylerin irtibatlarının değiştirilmesi hakkında

İstanbul vilâyetinin Üsküdar kazasının Kısıklı nahiyesine merbut (Küçük bakkal) köyü bu nahiyeden ayrılarak Kadıköy kazasının Erenköy nahiyesine bağlanmıştır.

Ş Manisa vilâyetinin Kula kazasına bağlı (Çarikalabaşlı) köyü bu kazadan ayrılarak Alaşehir kazasına bağlanmıştır.

Ş Manisa vilâyetine bağlı Eşme kazası merkezi (Takmak) mevkiinden Elvanlar istasyonuna nakledilmiştir.

Ş Siirt vilâyetinin Eruh kazasına bağlı Lodi nahiyesi merkezi Balıkân köyünden Ayni köyüne kaldırılmıştır.

Ş Aydın vilâyetinin Bozdoğan kazasına bağlı Kırçaklı köyü bu kazadan ayrılarak Nazilli kazasına ve yine bu vilâyete bağlı Nazilli kazasına merbut Yellice köyü de mezkûr kazadan ayrılarak Bozdoğan kazasına bağlanmışlardır.

Ş Manisa vilâyetinin Alaşehir kazasına bağlı Damatlı, Yeşilkavak, Burhan, Çakaldoğan köyleri bu kazadan ayrılarak Salihli kazasına bağlanmışlardır. 5-3-1934

VEKÂLETÇE YAPILAN TAMİMLER

Cûmhuriyet baş müddei umumiliğine gönderilecek evrakın adreslerinin yanlış yazılmaması lüzumuna dair

Bir çok mahallerden Cûmhuriyet baş müddeiumumiliğine gönderilen evrakların zarfı üzerine Eskişehir müddeiumumiliğine) diye yazılması hasebile evrakın Eskişehir C. müddeiumumiliğine tevdi edilmekte olduğu anlaşılmıştır. Bu hale mahal kalmamak üzere evrakın gönderildiği makamın adresinin vazıhan yazılması hususunun dairei kazaları dahilindeki bilumum mahkeme ve C. müddeiumumiliklerine tamimen tebliği temenni olunur efendim.

ŞURAYI DEVLET KARARI

Maaşlarına haciz vazedilecek olan memurlara ait haciz tezkerelerinin hangi makama tebliği lâzım geleceği hakkında

Tanzimat dairesi mazbatası

Borçlarından dolayı maaş ve ücretlerinin haczi takarrür eden memurlar hakkında ittihaz olunan kararların icra dairelerince doğrudan doğruya vekâlet muhasebelerine tebliğ olunduğu anlaşıldığı, halbuki 2004 numaralı icra ve iflâs kanununun 355 inci maddesinin bu hususu malmemurlarile beraber aynı zamanda daire amirlerine de tahmil etmiş olduğunu ve bu mecburiyetin tahakkuk ve tediye şeklinde iki safhaya ayrıldığını bunlardan tahakkuk safhasının tahakkuk dairelerince yapılan bir iş olup muhasipleri alâkadar etmediğini, tediye safhasından da muhasiplerin ancak tahakkuk dairelerince tahakkuk ettirilen tevkifatı yapmak ve müddetinde icraya teslim etmek hususlarından mes'ul olmaları icabedeceği mütaleasında bulunularak icra dairelerince bundan sonra yapılacak tebliğatin tahakkuk dairelerine yapılmasının tamimi lüzumu Adliye vekâletine arzedilmiş ise de vekâleti müşarileyhanın borçlu memur ve müstahdemlerin maaş ve ücretlerinde tevkifat icrası için yine malmemurlarına tebliğat yapılacağı hususunda ısrar olunacağı iş'ar edildiği ve binaenaleyh Adliye vekâletinin mezkûr maddedeki daire âmiri kaydını nazarı dikkate almaksızın bütün tebliğâtın malmemurlarına yapılması esasını kabul ederek bu husustan doğacak bütün mesuliyetleri bu işlerle vazifedar bulunmadığı izah olunan malmemurlarına tahmil etmesi hakkaniyete muğayir görüldüğünden meselenin bir kerre de Şûrayı devlet kanununun 15 inci maddesi mucibince Şûrayı Devletçe tetkiki zımında Maliye Vekâletinin Yüksek Başvekâletten Şûrayı Devlet Reisliğine tevdi edilen 14-1-934 tarihli ve 717-3 numaralı tezkeresi, ilişiği Adliye Vekâletinin cevabî tezkeresi ile birlikte dairemize havale edilmekle okundu.

Maliye vekâletinin noktai nazarı esasen maaş ve ücretlere ait bordrolar tahakkuk dairelerince tanzim ve memurların vaziyetlerindeki tebeddülât da yine bu dairelerce tesbit ve takip edilmekte olduğundan ve Muhasebei Umumiye Kanunu ise tahakkuk ve tediye işlerini ayrı ayrı mütalâa ve mesuliyetlerini tayin etmiş bulunduğu icra emirlerini doğrudan doğruya tahakkuk dairelerine tebliği ve istihkaklarının tediyesi sırasında malmemurlarınca bordroda irae olunan icra tevkifatının derhal alıkonularak vakit ve zamanında icra dairelerine teslimi

muamelâtın selâmeti namına lüzumlu ve emri kanunun hüsnü tatbiki¹⁾ noktasından zarurî görülmekte olduğu ve Adliye vekâletince madde-deki daire âmiri kaydının nazarı dikkate alınmıyarak bütün tebligatın malmemurlarına yapılması lâzımgereceği yolundaki ısrarı bu hususta tevellüt edecek bütün mes'uliyetleri bu memurlara yükletmek neticesini tevlit edip halbuki hiç bir suretle alâkadar olmadıkları ve kanunen vazifedar bulunmadıkları işlerden dolayı bu memurların mes'ul tutulması hakkaniyet ve adalete uygun görülmemekte bulunduğu merke-zindedir.

Adliye vekâletinin noktai nazarı ise İcra ve İflâs kanununun 355 inci maddesine istinat ederek umumî muvazeneye dahil dairelerdeki borçlu memur ve müstahdemlerin maaş ve ücretlerinden tevkifat icrası için malmemurlarına ve hususî ve mülhak bütçelerle idare olunan de-vairdeki borçlu memur ve müstahdemlerin ücretlerinin haczi için de daire âmirlerine tebligat yapılması muktazî bulunduğu cihetindedir.

9/6/1932 tarihli ve 2004 numaralı icra ve iflâs kanununun 355 inci maddesi aynen şöyledir :

(Devlet işlerinde veya hususî müesseselerde bulunan borçlu memur veya müstahdemlerin maaş ve ücretlerinden kesilmesi için icra daire-lerinden yapılacak tebligatın kanunî muhatapları haczin icra edildiğini ve borçlunun maaş ve ücretinin miktarını nihayet bir hafta içinde bildirmeğe ve borç bitinciye kadar icra dairesinin tebliğatı mucibince haciz olunan miktarı tevkif edip hemen daireye göndermeğe mecbur-durlar.

Memurun maaş, ücret veya memuriyetinde veyahut başka bir şube-den maaş almağı mucip olacak surette vukubulacak tebeddülleri ve hizmetine nihayet verildiği takdirde bu keyfiyet de malmemuru veyahut daire âmiri veyahut hususî müesseselerin kanunî muhatapları derhal icra dairesine bildirmeğe ve ikinci halde haciz muamelesinden o şube veya âmirini haberdar etmeğe mecburdur.)

İcaba düşünüldü:

Maddenin birinci kısmında (İcra dairelerinden yapılacak tebligatın kanunî muhatapları) tabiri kullanılmakla iktifa edilmiş olup bu kısımda dercedilen işlerin bir kısmı Maliye vekâletince izah olunduğu veçhile filhakika tahakkuk memurlarına teallûk etmekte ve paranın tevkif ve irsali keyfiyeti de muhasiplere ait bulunmaktadır. Maddenin ikinci kıs-mında yazılı mecburiyet ise malmemuru veya daire âmirine veyahut hususî müesseselerin kanunî muhataplarına tahmil edilmiş olup vazii kanun bu mecburiyeti münhasıran malmemuruna tahmil etmiyerek maksadını edatı terdit ile ifade cihetini tercih edip (veya daire âmiri) demiş ol-duğuna nazaran hem tahakkuk memurlarını hem muhasipleri alâkadar edebilen bu vaziyetlerde (daire âmirinin) icra dairelerince yapılacak

tebligatın kanunî muhatabı ad ve telâkki ederek tebligatın ona göre yapılması maslahata ve kanunun hükümlerine daha uygun görülmektedir. Gerçi malmemurlarınca tediye sırasında tevkifatın icrası tahakkuk bordroları üzerinde bu tevkifatın gösterilmesine mütevakkıf olduğuna nazaran Maliye vekâletince istinat olunan mülâhaza veçhile meselenin tahakkuk memurlarını alâkadar etmesi tabîi ise de diğer tevkifatın hemen icrasile dairesine gönderilmesi malmemurlarını da meselede alâkadar göstermekte olup vazîi kanunun daire âmiri tabirini kullanması ağılebi ihtimale göre her iki vazifenin daha yüksek nazım ve murakibi-ni bu işte alâkadar bulundurmağa matuf olacağından ve hususî ve mülhak bütçe ile idare edilen müesseseler için esasen bu vaziyet kabul edilmekte bulunduğundan muvazenei umumiyeeye dahil daireler için de aynı esasın kabulü münasip olacağı düşünülmektedir.

Keyfiyetin bir kere de heyeti umumiyece müzakeresi zımında Riyaseti Celileye takdimi 31-1-1934 tarihinde ittifakla kararlaştırılmıştır.

Hey'eti Umumiye Mazbatası

No : 31 -35

Borçlarından dolayı maaş ve ücretleriün haczi takarrür eden memurların icra dairelerince maaşlarından yapılacak tevkifatın kimlere tebliği lâzımgelceğine dair Tanzimat Dairesinin 31-1-1934 tarihli ve 5-5 numaralı mazbatası Hey'eti umumiyede okunarak dermeyan edilen mütalea kanuna ve esbabı mucibeye müstenit bulunduğundan 8-2-1934 tarihinde ittifakla muvafık görüldü.

Aramızdan Ebediyen Ayrılanlar

Mehmet Cemal bey

Gümüşhane asliye mahkemesi reisi Mehmet Cemal bey 13/2/934 tarihinde mevut ecelile vefat etmiştir. Tercümei hali hülâseten aşağıya dercedilmiştir.

“ Mehmet Kemal bey Hacı Mehmet efendinin oğlu olup 1293 senesinde İstanbulda doğmuş ve askerî rüştiyesinden 19 Haziran 307 tarihli vasat ve mektebi idadiden 29 Temmuz 311 tarihli karibülâla ve mektebi hukuktan 16 Teşrinisani 316 tarihli alâ dereceden şahadetnameler almıştır. 3 Temmuz 312 tarihinden 25 Şubat 318 tarihine kadar nafia nezareti demir yolları ve istatistik ve mahkemei temyiz ceza dairesi kalemleri kitabesinde 6 Mart 319 tarihinden 5 Haziran 324 tarihine kadar Edirne vilâyeti merkez bidayet mahkemesi azalığında ve 1 Haziran 324 tarihinde Ergani sancağı bidayet mahkemesi M. U. muavinliğine tayin edilmiş isede işe başlamadan istifa etmiş ve 18 Eylül 325 tarihinden 8 Mart 328 tarihine kadar Adana vilâyeti istinaf mahkemesi azalığında ve 20 Nisan 328 tarihinden 8 Teşrinievvel 329 tarihine kadar Çankırı bidayet mahkemesi ceza riyasetinde ve 13 Teşrinievvel 329 tarihinden 20 Mart 333 tarihine kadar İpsala hâkimliğinde ve 4 Nisan 333 tarihinden 8 Haziran 334 tarihine kadar Gelibolu istinaf mahkemesi azalığında ve 12 Eylül 324 tarihinden 11 Mart 335 tarihine kadar Bitlis vilâyeti istinaf mahkemesi müddei umumiliği vekâletinde ve 30 Mart 335 tarihinden 19 Eylül 336 tarihine kadar Van vilâyeti istinaf mahkemesi riyasetinde ve 24 Teşrinievvel 336 tarihinden 5 Mart 337 tarihine kadar Antalya istinaf müddei umumiliğinde ve 21 Şubat 338 tarihinde Çankırı istinaf mahkemesi riyasetinde ve 28 Teşrinisani 337 tarihinde Kocaeli istinaf mahkemesi M. U. liğine tayin edilmiş ise de kablélâzime istifa etmiş ve 7 Teşrinievvel 338 tarihinden 18 Teşrinisani 939 tarihine kadar Antalya istinaf mahkemesi riyasetinde ve 28 Teşrinisani 339 tarihinden 10/11/ 929 tarihine kadar Üsküdar, İstanbul azalıklarında ve 25/11/929 tarihinden itibaren Kocaeli asliye mahkemesi riyasetinde ve 22/7/931 tarihinden 13/2/934 tarihine kadar Gümüşhane riyasetinde bulunmuş ve mezkûr tarihte vefat etmiştir. „

Mevlâ rahmet eylesin

Mehmet Tevfik bey

Bandırma asliye mahkemesi azası Mehmet Tevfik bey 11/3/934 tarihinde vefat etmiştir. Tercümei hali berveçhi atidir :

“Mehmet Tevfik bey müteveffa Ali Mürteza efendinin oğlu olup 1287 senesinde İbradi nahiyesinde doğmuş ve mahalli mezkûr ibtidai ve rüşdiye mekteblerinde ve mektebi kuzatta bilimtihan 21 temmuz 326 tarihli sınıfı hamis ehliyetnamesi almıştır. Müteveffayı mumaileyhe 6 mart 306 tarihinden 2 Şubat 308 tarihine kadar Mülga mahfeli şeriyat kalemi kitabesinde aidatla ve 12 eylül 317 tarihinden 12 mayıs 319 tarihine kadar Şirvan ve 11 Haziran 320 tarihinden 21 mayıs 322 tarihine kadar İslâhiye ve 23 Kânunusani 322 tarihinden 5 Teşrinisani 324 tarihine kadar Mecidiye ve 13 Şubat 324 tarihinden 1 Mayıs 326 tarihine kadar Zeytun ve 1 ağustos 326 tarihinden 11 Kânunusani 328 tarihine kadar Buldan niyabetlerinde ve 22 Temmuz 329 tarihinden 2 ağustos 336 tarihine kadar Silivri kadılığında ve 19 Teşrinisani 338 tarihinden 16 haziran 339 tarihine kadar Babaeski müftülüğü vekâletinde ve müftülüğünde ve 23 Haziran 339 tarihinden 25 Teşrinisani 339 tarihine kadar Acaabat kadılığında ve 12 Kânunuevvel 339 tarihinden 1 Mayıs 340 tarihine kadar Gürdüs bidayet hâkimliğinde ve 13 Mayıs 340 tarihinden 26 eylül 926 tarihine kadar Bozdoğan hâkimliğinde ve 30 eylül 926 tarihinden 1 haziran 927 tarihine kadar Aydın azalığında ve 8 haziran 927 tarihinden 18 ağustos 927 tarihine kadar Köyceğiz asliye mahkemesi azalığında ve 7 Eylül 927 tarihinden 11-12/3/934 tarihine kadar Bandırma asliye mahkemesi azalığında bulunmuş ve mezkûr tarihte vefatmıştır.

Mevlâ rahmet eylesin

Adliye ceridesi merhumlara mağfiretler temenni ve kederdide ailelerine taziyet beyan eder.

T. H.

Alacak davası – Def'i davada vuzuh

Mahkemesi: Gazi Ayıntap sulh hukuk. K. tarihi: 18-11-931
No. 1380 dosya. Müddei: Mustafa Efendi. Müddeaaleyh:
Ali ağa, Üçüncü şahıs: Hüseyin efendi.

Dava: Ödünç olarak verdiği 100 liranın tahsiline müte-
dairdir.

Kararın hulâsası: Müddeabih 100 liranın tahsiline dair
verilen karar indetmeyiz: Müddeaaleyhe beyanatı izah ve
tayin ettirilmek lâzım gelirken ettirilmemiş olması ve müd-
deaaleyhin ve Hamit Hüseyin Efendinin müddeaaleyhi ilzam
eder mahiyette ikrar ve beyanları olmadığı halde bundan
bahisle yazılı olduğu üzere karar verilmesi kanuna muhalif
olduğundan kararın bozulmasına karar verilmiştir. Yeniden
icra kılınan muhakeme neticesinde: Bozulma sebepleri zabıt-
namede izah ve gösterildiği ve müddeaaleyhin ikrarı sarih ve
bilâhara da zabıtnamedeki ifadeler veçhile Hamut zade Hüseyin
Efendi aleyhine 21-11-931 tarihine muallâk davası derdesti
rû'yet bulunduğu anlaşıldığı ve meblâğı mezkûr 100 lira
kendi borcuna verilerek ancak Hüseyin efendi ile aralarında
bankaya verilen 2300 kuruş bir faiz mes'elesi münazaunfih
olduğunu ve mumaileyh Ali ağa temyiz zaptında ve mahkeme-
de kısmen ikrar ve müdafaasının şeklini değiştirmek suretiyle
müdafaada bulunduğu ve evrak zabıtnamede yazılı ikrarını
teyit eden Yusuf Köhinin defterindeki kaydın tetkikiyle de
huzuru mahkemedeki ikrarı sarihini muteber addeylediğinden
evvelce cereyan eden muhakeme sarahatına nazaran verilen
hüküm ve karar muvafıkı kanun olup bozma kararına ademi
ittiba'la hükmü evvelde ısrara karar verilmiştir.

Temyiz eden: Ali ağa.

Temyiz kararı: Hukuk hey'eti umumiyesince bittetik: Müddeti içinde temyiz olunan son hükmün ısrarı mutazammın olduğu anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra icabı görüşölüp düşünöldü.

Müddeaaleyhin davaya karşı def'an vukubulan beyanatı vazıh olmadığı ve hükme esas olacak bir mahiyette bulunmadığı cihetle müddeaaleyhe izah ve tafsil ettirilmesi lâzım ve bu noktaya matuf bozma sebebi varit iken ısrar edilmesi kanuna muhalif olmakla son hükmün dahi bozulmasına ve temyiz masrafının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 13 1-932 tarihinde müttetikan karar verildi.

Temyiz M. Hukuk H. U.
Esas No. 3119 Karar No. 5

Sulh teşebbüsü – Nafaka davasında gıyap kararı

Mahkemesi: İbradı S. Tarihi: 17-5-932 Müddei: Şaziment Hanım, Müddeaaleyh: Doktor Tefvik Hakkı Bey.

Dava: Sulh teşebbüsü ve nafaka takdiri.

Temyiz edilen hükmün hülâsası: Şaziment hanım ile kocası doktor Tefvik Hakkı bey arasındaki sulh teşebbüsünün temini ve nafaka takdiri davasının gıyaben icra kılınan muhakemesi neticesinde müddeaaleyhe yapılan tebligata rağmen gelmediğinden sulh teşebbüsünün akim kalmış addine ve muhakemeten bu bapta bir karar ittihazına değin mezburenin nezdindeki çocukların yanında kalmasına ve mezbure ile çocuklar için doktor Tefvik Hakkı bey tarafından davacı Şaziment hanıma davanın ikame edildiği 31-10-931 tarihinden itibaren yevmiye birer lira muavenette bulunmasına dair verilen hüküm indetemyiz: Sulh teşebbüsü davası ile nafaka

davasının birlikte rü'yet edilmesi usul ve kanuna muhalif olduğu gibi müddeaaaleyhe gıyap kararı tebliğ olunmaması dahi yolsuz olduğu beyanile bozulmakla yeniden yapılan muhakeme neticesinde: Sulh teşebbüsü dava mahiyetinde olmadığı ve bir tarafın davete icabet etmemesi o tarafın barışmak fikrinde olmadığını göstermesine usulün 9 uncu faslındaki ve ihtiyatî tedbirlerin iki taraf davet edilip gelmeseler bile ve hatta müstacel hallerde diğer taraf davet edilmeksizin dahi verilebileceği müsarrah olmasına mebnî gıyap kararının tebliğ edilmesi hukuk usulü M. K. nun 497 ve 105 inci maddeleri sarahatına muhalif olduğu gibi muavenet kararının birlikte verilmesi kanuna muhalif değil bilâkis hukuk U. M. K. nun 500 üncü maddesinin delâlet ve kanunu medeninin 137 inci maddesinin sarahati karşısında maksadı kanuna muvafık ve mahkemeden verilen aynı kararın bu kısmı 12 - 5 - 931 tarih ve 1918 - 1381 No: lu ilâmla temyizden tasdik edilmiş olduğundan eski hükümde ısrara karar verilmiştir.

Temyiz eden : Doktor Tefvik Hakkı Bey.

Temyiz kararı : Hukuk hey'eti umumiyesinde bittetkik : Son hükmün ısrarı mutazammın olduğu ve müddetinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra icabı görüştülüp düşünüldü :

Ayrı ayrı usul ve merasime tâbi olan sulh teşebbüsü ile nafaka davasının birlikte görülmesi gayri caiz ve nafakaya ait gıyap kararının tebliği lâzım olmakla bu noktaya matuf bozma sebepleri varit iken gayri kanunî bazı mütalâat serdiyle ısrar edilmesi kanuna muhalif olduğundan temyiz edilen son hükmün dahi bozulmasına ve aşağıda yazılı temyiz masrafının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 19-10-932 tarihinde ekseriyetle karar verildi.

T. M. Hukuk Hey'eti Umumiyesi
Esas No. 2 - 47 Karar No 47

Mahfuz hisse — Muvazaanın vücudu

Mahkemesi : Kemalpaşa asliye hukuk hâkimliği, Tarihi :

27-12-931 No: 227 Müddei: Fatma ve Rukiye ve Kâmile hanımlar Müddeaaaleyh: Mustafa ve Ali efendiler.

Temyiz edilen hükmün hülâsası: Fatma ve Rukiye ve Kâmile hanımlar ile Mustafa ve Ali efendiler arasındaki malûmulhudut velmevki iki bap hanede olan mahfuz hissei irsiyesine vaki müdahalenin men'i ve tapu senedinin iptali davasının icra kılınan muhakemesi neticesinde: Tarafeynin murisleri Hacı Mustafa vefatından evvel müddeabih iki haneden birini torunu Aliye iki yüz lira ve diğerini de oğlu Mustafaya beş yüz lira bedel mukabilinde ferağ eylediği mübrez iki kıta tasarruf senedinden anlaşılmasına ve işbu temlikin doğrudan doğruya bedel mukabilinde ferağ ve teferruğdan ibaret olup kanunu medenin 500 üncü maddesi ahkâmı haricinde bulunmasına binaen davacıların iddiayı vakıalarının reddine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Fatma ve Rukiye ve Kâmile hanımlar vekili avukat Osman Nuri Bey.

Temyiz kararı: Temyiz istidanamesinin müddeti içinde ita ve kaydedilmiş olduğu görülüp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki evrak okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı görüşülüp düşünüldü:

Dava mahfuz hisse kaidelerini bertaraf etmek kastile temlik yapıldığından ibaret bulunmasına ve kanunu medenin 507 inci maddesi mucibince bu maksatla yapıldığı aşikâr olan temliklerin ölüme bağlı teberrüler gibi tenkise tabi bulunmasına binaen bu bapta tetkikat icrasile hasıl olacak neticeye göre bir karar verilnek icap ederken bir gûna tetkikat icra kılınmaması yolsuz olduğundan mümeyyezünbih hükmün H. U. M. kanununun 428 inci maddesine tevfikân nakzına ve aşağıda yazılı temyiz masraflarının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 11-12-932 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. İkinci Hukuk Dairesi
Esas No. 2935 Karar No 2494

Senedin inkârı – Şahadet

Ancak inkâr edilen senedin münkir tarafından yazıldığına sureti kat'iyede delâlet edecek vekayiin şuhutla isbat edilmesi kanuna uygun olur.

Mahkemesi: Fatih sulh. tarihi: 13-7-932. Müddei: Zeki Bey. Müddeaaaleyh Rıza bey.

Neticei talep: Ciheti kefaletten alacağı olan elli üç liranın tahsili talebine dairdir.

Son Karar: Tahsiline karar verilmiştir.

Temyiz eden: Müddeaaaleyh.

Temyiz kararı: Temyiz talebinin müddeti içinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosyadaki bütün kâğıtlar okunup esasa girildi.

Hadisede ibraz edilen senet hakkında hukuk usulü muhakemeleri kanununun (309) uncu maddesinin sarahatı dairesinde tetkikat icra edilmek ve senedin imzasının tahkiki sırasında iktizasına göre münker senedin müddeaaaleyh tarafından yazıldığına sureti kat'iyede delâlet edecek vekayiin şuhut ile isbatı cihetine gidilmek lâzım gelirken mezkûr kanunun (266) ıncı ve (309) uncu maddelerine yanlış mana verilerek şahit dinlenmesi ve işbu şهادete istinaden yazılı olduğu üzere karar verilmesi kanuna muhaliftir. Bozulmasına birlikte karar verildi.

T. Mahkemesi 3 Hukuk Dairesi
Esas No. 10967 Karar No. 8451

Men'i müdahale – Tetkikat noksanı

Şahitlerin ifade ve şهادetleri okudularak altı kendilerine imza ettirilmedikçe muteber olamaz.

Mahkemesi: Maraş sulh, Tarihi: 7-7-932 Müddei: Müte-

veffa Fatma veresesinden kızları Fadime ve Ayşe, Müddeaa-
leyh: Hazine,

Neticei talep: Murislerinden intikal eden bağa emvali
metrukeden addiyle müdahale edilmekte olduğundan men'i
talebine dair.

Son karar: Müdahalenin men'ine karar verilmiştir.

Temyiz eden: Müddeaaaleyh.

Temyiz kararı: Temyiz talebinin müddeti içinde olduğu
anlaşıldıktan sonra dosyadaki bütün kâğıtlar okunup esasa
girişildi.

1 - Münazaunfihın tapu idaresinden kaydının sorulmaması
ve tedavülü eyadi kaydının celp ve tetkik edilmemesi.

2 - Münazaunfihın kimden mahlûl olduğuna dair maliye-
den kayıt sorulduğu ve cevap geldiği zabıtname münderica-
tından anlaşıldığı halde işbu cevabın evrak meyanına konul-
madığı gibi hulâsanın dahi zapta dercedilmemiş olması.

3 - Müddeiler tarafından ibrazından bahsedilen mabeyn
senetlerinin aslı buldurularak usulü dairesinde tetkikat ve
tatbikat icra edilmek lâzımgelirken gayri kâfi ve gayri müsbet
suret üzerine devamı muhakeme edilmiş olması.

4 - Dinlenen şahitler şehadet ettikten sonra ifade ve şe-
hadetleri okunarak hukuk usulü muhakemeleri kanununun
(151) inci maddesinin son fıkrası ve (272) inci maddesinin sa-
rahatı veçhile ifadeleri kendilerine imza ettirilmek lâzımgelir-
ken ettirilmemiş olması.

5 - İşbu şehadet ve ifadelerin ve dinliyen hakim tarafın-
dan dahi imza edilmemiş olması.

6 - Hazine vekili tarafından şekil ve sureti şehadet ve
ifadelere karşı vaki olan itirazat usulen tetkik ve halledilme-
miş olması.

7 - Gerek evvelki dava esnasında ve gerek işbu dava sı-
rasında hazine vekilinin hazineyi ilzam edecek şekil ve ma-

hiyette ikrarı olmadığı halde bundan bahsile yazılı olduğu üzere karar verilmesi.

Kanuna muhaliftir bozulmasına birlikte karar verildi.

T. Temyiz Mahkemesi 3. H. Dairesi
Esas No. 13122 Karar No. 10152

Merhunun satış talebine itiraz

Mahkemesi: İstanbul asliye mahkemesi ikinci ticaret dairesi.
tarihi: 16-11-932 No. 931-495. Müddei : Bank di roma İzmir şubesi vekili A. Civelekyan ef. Müddeaaaleyh: tütün tüccarından İbrahim paşa mahdumları vekili Cevdet Bey.

Temyiz olunan fıkrai hükmiyenin hulâsası; Bank di Roma'nın müddeaaaleyh şirket zimmetinde alacağı olan malûmül-mikdar mebalighin temini istifası zımnında merhun bulunan tütünlerin satılmasına dair ittihaz olunan karara karşı müddeaaaleyh tarafından vukubulan itirazın ittihaz olunan satış kararı medyun vekiline 10-5-931 tarihinde teblig edilerek, bir gûna itirazda bulunulmadığından ve satışın mahal ve sureti vukuunu tayin suretile vaki olan teblig üzerine müddei vekili tarafından vukubulan itiraz ancak beyi kararına ve tebliğ varakasında münderiç hususâtı saireye mütedair olabileceğinden ve mektup zirindeki imzanın müddeaaaleyh şirketin memurlarına ait olduğu tahakkuk ettiğinden bilbahis, reddine karar verildiğini natıktır.

Temyiz eden: İbrahim paşa oğulları vekili Cevdet Fahri B.

Temyiz kararı: Temyiz talebinin müddeti içinde olduğu görüldükten ve dosyadaki kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı keyfiyet müzakere olunduktan; mali merhunun satılmasına, alacaklı tarafından mezuniyet talep edilmesine mebni, yapılan tebligat üzerine borçlunun ticaret kanununun 766 ncı maddesinin ikinci fıkrasında yazılı hakkı itirazını istimal etmemiş olması bilâhara reisi mahkeme canibinden

mali merhunun bey'i hakkında verilen karara karşı maddei mezkûrenin (4) ncü fıkrası mucibince mahkemeye müracaatla itirazda bulunmasına mani olmayacağına ve muterizünalâyh bankanın hesabı carinin kat'ını mutazammın muterize göndermiş olduğu mektubun mündericatı tasdik edilmeyip yalnız alındığını beyanla iktifa edilmiş olmasına nazaran, mücerret mezkûr mektup zirindeki münker imzanın muterizin muhasebecisi Nuri beye ait olduğunun bittatbik anlaşılması borçlunun esas alacağı ve merhuna ve saireye müteallik itirazlarının ademitetkikine sebep teşkil edemiyeceğine mebni, itirazatı mezkûrenin tahkik ve tetkikile neticesine göre, muamele ifa ve hüküm itası iktiza ederken, bizzühul yazılı olduğu üzere mütalea beyanile reddi itiraza karar verilmesi ticaret kanununun, bu baptaki ahkâmına muhalif ve itirazatı temyiziye bu itibarla varit bulunduğundan hükmün hukuk usulü muhakemeleri kanununun 428 nci maddesine tevfikan nakzına ve zirde müfredatı murakkam masarifi temyiziyenin ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 10-1-933 tarihinde ittifakla karar verildi.

Temyiz M. Ticaret Dairesi
Esas No. 5108 Karar No. 46

Ticari satışta ayıplı mal – Ayıbın tesbiti müddeti

Mahkemesi: Mersin asliye mahkemesi hukuk dairesi. Tarihi: 5-12-931 No: 35 Müddei: Urfa ticarethanesine izafeten rasgeldi zade Raşit ve Nuri Naim beyler. Müddeaaaleyh: Deri tüccarı İrfan bey.

Dava: Müddei vekili, yaz malı ve her türlü ayıptan salim olmak şartile müvekkillerinin müddeaaaleyhten beheri 85 ku-

ruş mukabilinde satın aldıkları 930 adet keçi derisi bedeli mumailayhe tamamen verildiği halde İzmir sevk edilen mezkûr derilerin ayıplı zuhur ettiğinden bilbahis iştirâ fiat ve masrafı ile satış fiat ve masrafı arasında hasıl olan 357 lira 10 kuruş noksan farkın tahsilini istemiştir.

Hüküm: Müddeabih derilerin, her ayıptan salim ve kış malı olmak şartile mübayaa edildiğine ve müddeaaleyhin bu şarta riayet etmediğine kanaat hasıl olduğundan ve mezkûr derilerin kış malı zuhur ederek 357 lira noksan bedelle satıldığı tahakkuk ettiğinden bilbahis müddeabihin müddeaaleyhten tahsiline karar verilmiştir.

Temyiz eden: İrfan bey

Temyiz kararı: Temyiz talebinin müddeti içinde olduğu görüldükten ve dosyadaki kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı keyfiyet müzakere olundukta :

Tüccar arasındaki ticarî satışlarda mebiin bir ayıp ve kusuru hini teslimde zahir olmadığı surette, müşteri mebiî teslim ettikten sonra sekiz gün zarfında muayene etmeğe veya ettirmeğe ve mebiin ayıplı olduğu anlaşıldığı surette, hakkı rucuunu muhafaza için keyfiyeti sekiz gün içinde bayia bildirmeğe mecbur olduğu, aksi takdirde mebiî halile kabul etmiş addolunacağı musarrah bulunduğu cihetle ihbarın kanunen muayyen olan müddet zarfında yapıp yapılmadığının tetkiki iktiza ederken bundan zühul edildiği gibi hadisede ticaret kanununun 719 uncu ve 720 inci maddeleri ahkâmına riayet edildiği anlaşılamadığı halde yazılı olduğu üzere muamele ifa ve hüküm itası usul ve kanuna muhalif ve itirazatı temyiziye bu itibarla varit bulunmuş olduğundan hükmün hukuk usulü muhakemeleri kanununun 428 inci maddesine tevfiikan nakzına ve aşağıda yazılı temyiz masarifinin ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 31-1-933 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. Mahkemesi Ticaret Dairesi
Esas No. 3540 Karar No. 169

Ölüm cezası – İnfaz mahallini tayin salâhiyeti

Mahkeme yalnız ölüm cezasını hüküm ile mükellef olup yerini tayin ve intihaba salâhiyetli değildir.

Mehmedi taammüden öldürmekten suçlu Mehmet oğlu Süleymanın ceza kanununun $\frac{450}{4}$ inci maddesi mucibince idamına ve idamının dahi belediye ve park bahçesi önünde icrasına dair Trabzon ağır ceza mahkemesinden ahiren verilen 9-7-932 tarihli hüküm re'sen temyize tâbi bulunmasına mebni bu baptaki zabıtname sair dava evrakile birlikte cümhuriyet baş müddeiumumiliği memuriyeti aliyesinden tebliğname ile temyiz mahkemesi birinci ceza dairesine gönderilmekle okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı konuşuldu.

Mahkeme yalnız ölüm cezasını hüküm ile mükellef olup yerinin tayin ve intihabı kaza hudut ve salâhiyetinden hariç olduğu düşünölmeksizin suçlunun asılacağı yerin de tayin ve iraesı yolsuzdur.

Yukarda yazılan sebep bozmayı mucip bulunmuş olduğundan tasdiki tazammun eden tebliğname talebinin reddile mezkûr hükmün ceza muhakemeleri usulü kanununun 321 inci maddesi mucibince bu sebepten bozulmasına ve evrakın yerine iadesine ve 800 kuruş bozma harcının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına bozmada ittifak başka bozma sebebi ilâvesine mahal olmadığına 26-3-933 tarihinde ekseriyetle karar verildi.

T. M. Birinci Ceza Dairesi
Esas No. 5559 Karar No. 616

Yaralama – Ceza tayini

Bozma üzerine yeniden hüküm tesisi lâzım gelip yalnız ceza tayini ile iktifa edilmesi yolsuzdur.

Battalı kastî olmayarak azasından birinin devamlı zafını

intaç eder mahiyette ve faili müstakilli gayri muayyen surette tabanca ile yaralamaktan suçlu eşhastan Mustafa oğlu Osman ve Ahmet oğlu Mustafanın ceza kanununun 456. 457. 463 üncü maddelerine tevfikân yedişer ay hapse konulmalarına dair Aksaray ağır ceza mahkemesinden ahiren verilen 22-5-932 tarihli hükmün temyizden tetkiki suçlular tarafından müştereken istid'a ve yokluk ilmühaberi ita edilerek dava evrakı Cümhuriyet Başmüddeiumumiliği memuriyeti aliyesinden tebliğname ile temyiz mahkemesi birinci ceza dairesine gönderilmekle okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı konuşuldu.

1 — Bozma kararı üzerine esbabı mucibeyi de muhtevi olarak hüküm tesis edilmesi lâzım gelirken yalnız ceza tayini ile iktifa edilmesi.

2 — Suçlulardan Ahmet oğlu Mustafanın adının Kararın baş tarafında Ahmet olarak yazılması.

3 — Kararın tefhim edildiğinin tasrih edilmemesi.

Yukarda yazılan sebepler bozmayı mucip bulunmuş ve tebliğname muhteviyatı ile temyiz itirazları bu itibarla varit görülmüş olduğundan mezkûr hükmün ceza muhakemeleri usulü kanununun 321 inci maddesi mucibince bozulmasına ve evrakın yerine iadesine ve 800 kuruş bozma harcının ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına 26-3-933 tarihinde ittifakla karar verildi. 30-4-933

Temyiz M. Birinci C. Dairesi
Esas No. 5274 Karar No. 608

İtirazın ref'i — İcranın geri bırakılması

Mahalli: Samsun icra ve iflâs işleri tetkik mercii, Tarihi: 7-12-932 No. 2398, Alacaklı: İbrahim efendi, Borçlu: Halil ağa ve oğulları Osman, Mehmet ve Durmuş.

Temyiz edilen kararın hülâsası: Takipte bulunan İbrahim efendinin noterlikçe tasdikli bir kıt'a senede müstenit 8186

lira alacağından dolayı tebliğ ettirdiği ödeme emrine karşı borçlular tarafından vukubulan itirazın ref'ini istemesi üzerine mercice icra kılınan tetkikat ve mürasaa neticesinde : Narin ve Eyüp ve Mehmet oğlu Hüseyin taraflarından Amerikan kumpanyasına transfer edilen tütünlerin hadise ile alâkası olmadığından ve inhisar idaresinin kayıtlarına nazaran borçlular tarafından muhtelif tarihlerde teslim edilmiş olan tütünler bedeli 1562 lira 25 kuruşun alacaklı İbrahim efendi tarafından alındığı anlaşıldığından bilbahis bu paranın esas borçtan tenziline mütebaki meblâğ hakkında mumaileyh İbrahim efendinin takibe devamda muhtariyetine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden : Borçlular vekili avukat Avni bey.

Temyiz kararı : Temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalea ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşölüp düşünöldü.

Takip edilen borçlular namına üçüncü şahıslar tarafından ödeme mukabilinde bir muamele yapıldığı hakkında bir vesika mevcut olmamasına ve 331 senesinde rejiye tevdi edilen tütünün alacaklı ile müşterek olduğu noterlikçe tanzim edilen vekâletname mündericatından anlaşılmasına göre temyiz istidası mündericatından bu noktalara müteallik olan itirazlar varit değilse de borç ile takas edilmesi lâzımgelen tütün satış bedelleri mecmuu 2301 lira 25 kuruşa balığ olduğu halde borçtan yalnız 1562 lira 25 kuruşun tenzilinin veçhi anlaşılmadığı gibi mütebaki kısım hakkında icranın geri bırakılması talebinin reddine karar verilmesi icap ederken alacaklının takibe devamda muhtariyeti şeklinde karar verilmesi dahi icra ve iflâs kanununun 33 üncü maddesindeki ifadeye tevafuk etmediğinden ve nakız talebi bu itibarla varit göröldüğünden mümeyyezünbih kararın yalnız zikrolunan sebeplere mebni mezkûr kanunun 366 ve H. U. M. kanununun 428 inci maddelerine tevfikân nakzına ve aşağıda yazılı masrafın iler-

de haksız çıkacak tarafa aidiyetine 17-1-933 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 116 Karar No. 117

İhalenin feshi

Mahalli: Adana icra hâkimliği. tarihi: 9 11-932 No. 968
Alacaklı: Cennet Hanım Borçlu: Esat Efendi.

Temyiz edilen kararın hülâsası: Esat efendinin Cennet Hanıma olan borcundan dolayı haciz altına alınan bir arsa ile üzerine inşa edilen hanedeki hisselerin paraya çevrilmesi için yapılan ikinci açık artırma sonunda muayyen bedelle alacaklı üstünde bırakılmasına dair verilen karara karşı muameleyha Cennet hanım tarafından fesih talebile şikâyet olunmakla mercice icra kılınan tetkikat neticesinde: Tapu kaydında 209 numarada mukayyet bulunan arsanın kıymeti takdir edildiği esnada üzerine yedi odalı bir ev inşa edildiği görülmüş ve bu itibarla arsa ve evdeki borçluya ait hisse satılığa çıkarılarak alacaklıya ihale edilmiş ise de teşcil sırasında ihalesi icra kılınan arsa üzerinde bir ev mevcut bulunmadığı anlaşılmış ve icra ve tapu memurluklarınca yapılan keşif neticesinde de mahcuz olmıyan diğer bir arsa üzerindeki hane gösterilmek suretile yanlış muamele yapıldığı tebeyyün etmiş ve yazılı olduğu üzere satış kanuna uygun bulunmamış olduğundan bilbahis yalnız bu arsaya müteallik ihalenin feshine karar verildiği beyamından ibarettir.

Temyiz eden: Esat efendi.

Temyiz kararı: Temyiz talebinin müddeti içinde vukubulduğu anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalea ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü.

Temyizen serdedilen itirazlar ihalenin feshi kararına taallük etmeyip evvelce müddetinde meskeniyet ve saire hakkında

serdedilip tetkik mercii tarafından kanunî sebeplere müsteniden kat'î kararlarla reddedilmiş olan cihetlere temas etmektedir. Esasen üzerinde 7 odalı hane olduğu ilân edilerek artırmaya çıkarılmış olan arsa hissesine müteallik ihalenin mümeyyezünbihi kararlarla feshedilmiş olmasına nazaran meskeniyet iddiası arsa hakkında varit olamaz. Resmî senede müstenit ödeme emrine karşı teslimat iddiası da kanunî müddete tabi olup ihaleden sonra mesmu değildir. Zikrolunan sebeplere mebnî esasen varit olmadıktan başka tetkik mercinin ihaleyi fesheden kararına taallûku da görülemiyen itirazların reddile usul ve kanuna uygun olan mezkûr kararın icra ve iflâs kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 438 inci maddelerine tevfiқан tasdikına ve aşağıda yazılı masrafın temyiz müstedisine aidiyetine 10-12-932 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 1732 Karar No. 1679

Borç için hapiste cezanın teşdidi

Mahalli: İstanbul icra hâkimliği. Tarihi: 12-11-932. No. 94
Alacaklı: Şerife Hanım. Borçlu: Ahmet efendi.

Temyiz edilen kararın hülâsası: Nafaka vermeğe mahkûm edilmiş olan Ahmet efendinin ilâmda gösterilen ödeme şartlarına riayet etmediğinden bilbahis mumaileyh hakkında hapis kararı verilmesi alacaklı tarafından talep olunması üzerine mercice yapılan tetkikat ve duruşma sonunda: Maznun Ahmet efendinin eylûl ayından 27 günlük 450 kuruş nafakayı vermediği ikrarı ve icra evrakı ile sabit olduğundan icra ve iflâs kanununun 344 üncü maddesine tevfiқан ve takdiren beş gün hafif hapsine karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Mahallî cümhuriyet müddeiumumiliği.

Temyiz kararı: İcra ve iflâs kanununun 353 üncü maddesinin tayin ettiği beş gün içinde verildiği anlaşılan temyiz

istidasının kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalea ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşülüp düşünüldü.

Cezanın sebep gösterilmeksizin teşdidi usul ve kanuna muhalif ve cümhuriyet müddeiumumiliği tarafından temyizen serdedilen itirazlar varit olduğundan mümeyyezünbih hükmün icra ve iflâs kanununun 366 ve C. M. U. kanununun 321 inci maddelerine tevfikân bozulmasına 16-1-933 tarihinde ittifakla karar verildi.

T. M. İcra ve İflâs Dairesi
Esas No. 280 Karar No. 115

İhalenin Feshi – Şüf'a davası

Mahalli: Akçaabat İcra ve iflâs işleri tetkik mercii. tarihi: 3 ve 22-11-932 No. 480. Alacaklı: Abdullah efendi. Borçlu: Hasan, Musa, Süleyman ve Yakup. Üçüncü şahıs: Zülâl Hanım.

Temyiz edilen kararların hülâsası: Takip talebinde bulunan Abdullah Efendinin bir kıt'a senede müstenit 200 lira alacağından dolayı mahcuz beş kıt'a tarla ile haciz haricinde kalan diğer üç kıt'a tarla hakkında üçüncü şahıs Zülâl Hanım tarafından şüf'a davası ikame edildiği anlaşıldığı cihetle icra ve iflâs kanununun 85 inci maddesi mucibince borçlunun başkaca haczi kabil malları olduğu takdirde mezkûr tarlalar üzerindeki haczin kaldırılmasına dair 3-11-932 tarihinde ittihaz edilen karara tevfikân icra memurluğunca yapılan tahkikattan borçluların başka malları olmadığı anlaşılmaması üzerine mahcuz tarlalar artırmaya konularak muayyen bedellerle alacaklı üstünde bırakılmış ve bu bapta ki karara karşı mumailayha Zülâl Hanım vekili tarafından fesih talebile şikâyet edilmiş olmakla mercice icra kılınan tetkikat neticesinde: Artırmaya konulan tarlalardan birisi 250 lira bedelle alacaklıya ihale edilmesine nazaran işbu meblâğ borcu itfaya kâfi geldiği halde artırmaya devam olunarak diğer gayrimen-

kullerin dahi fuzulen ihale edilmesi kanuna mugayir görüldüğünden bilbahis zikrolunan bedelle alacaklı üstünde bırakılan tarla hissesinden maadasına müteallik ihalenin feshine 22-11-932 tarihinde karar verildiği beyanından ibarettir.

Temyiz eden: Abdullah Efendi ve Zülâl Hanım.

Temyiz kararı: Temyiz taleplerinin müddeti içinde vukubulduğu anlaşılıp kabulü ittifakla kararlaştırıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar mütalea ve tetkik edildikten sonra esas hakkında icabı görüşölüp düşünöldü.

Alacaklı Abdullah efendi tarafından temyiz edilen 3-11-932 tarihli karar kanunda temyiz kabiliyeti tasrih edilen hususlardan olmamasına mebni mumaileyhin bu baptaiki temyiz talebinin icra ve iflâs kanununun 4 üncü maddesine tevfigan reddine ve Zülâl Hanımın temyizine gelince: Mumaileyha şuf'a davasını rü'yet eden mahkemedan icranın tehiri hakkında bir karar getirmemiş olmasına ve ihaleye karşı mumaileyha tarafından serdedilen itiraz ihalenin feshi için kanunî bir sebep teşkil etmemesine göre mumaileyhanın temyiz istidasında serdettiği itirazlar varit olmadığından cümlesinin reddile usul ve kanuna uygun olan 22-11-932 tarihli kararın da icra ve iflâs kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 438 inci maddelerine tevfigan tasdikına ve aşağıda yazılı masrafın temyiz müstedilerinden alınmasına 16-1-933 tarihinde ittifakla karar verildi.

Temyiz M. İcra ve İflâs D.
Esas No. 130 Karar No. 112

Mahkûmlar derhal nöbetçi mahkemesinin iki kararına karşı itiraz eylediler. İtiraz eski muhakeme usulünde, bu günkü muhakeme usullerinde haiz olduğu manadan çok daha şumullü ve geniş bir manayı haizdir, Tatil bitmiş ceza mahkemesi (Tournelle) işe vaz'iyet eylemiş bulunuyordu. Mahkûmlara tahmil edilen o acı intizar halinin uzatılamayacağını da anlamıştı. Diğer taraftan parlemenin maruz kaldığı umumî takbihten müteessir olarak bütün efkârı lehine cemeyliyecek bir muamele yapmağa karar verdi.

Dupaty riyasetin kendisine vermiş olduğu müsaadeden istifade ile Tournelle'e bir müdafaaname takdim eyledi ve müvekkillerinin yalnız yanında bulunmakla iktifa eylemeyip namlarına müdafaada bulunmağı da istedi « insaniyet namına adalete yalvaran masumiyeti dinleyiniz! » dedi. Dupaty'nin bu talebi avukatların imtiyazına taaddi eyledi. Fakat kim Dupaty'den daha faideli bir tarzda söyleyebilirdi.

« İki senedenberi bu iş kafamda, kalbimde, bütün vücudümdedir. Muhakkak ki herkesten daha ziyade işe nüfuz eylemişimdir. Kirmak için yanında o kadar yazı yazdığım o meş'um tekerleği göreyim! bu bedbahtların göz yaşlarını yalnız fikren görmedim, gözlerim o yaşların döküldüğünü gördü, kalbim o yaşları aldı hâlâ da muhafaza ediyor! ruhum masumiyetlerinin sayhası ve elemelerinin iniltisiyle tânnandır. İnsanların en belîği olmak için bir kaçını terennüm eylemekliğim bana kifayet eyler. »

Bütün baro bütün şehir bütün eyalet Dupaty ile beraberdi. Şerefine umumî ve alenî nûmayişler tanzim edilmişti. Dupaty maksadına bu kadar iyi hizmet eden bir heyecanın soğumamasına çalışıyordu. Bir kere akıllıca hareket eyliyen parlamen umumî arzuya inkıyat eyledi ve bir karar ile Dupaty'ye müekkillerinin mahkemeye çıkmasını müteakip müekkilleri namına müdafaada bulunmasına müsaade eyledi.

Bu müsaade çok mühim idi; ihdas edilen bedbahtta çok cür'etkârane idi. Ceza muhakemeleri usulü emirnamesinin neşir tarihi olan 1670 den beri gözükmemiş bir şeydi; Fransada bir şeyin muhakkak olarak değişmiş olduğunu farz ve kabul ettirecek kadar büyüktü. Bir parlamen reisinin büyük cinayet müdafaalarından birincisini yapmasını görmek herhalde hoş bir manzara idi.

Dava 18 kânunuevvel sabah celsesinde görölmeğe başlandı. Dupaty'nin ne söylemiş olduğunu kolayca bulabiliriz. O zamanlar bütün söylenen nutuklar evvelden yazılırdı. Kasten « Müdafaaname » is-nini vermiş olduğu dördüncü lâyihasını okumuş olduğu muhakkak gibidir.

Dupaty parlamenin kendisine bahşetmiş olduğu müsaadeye teşekkürle söze başlamıştır. Aynı zamanda nutkunun uzunluğundan dolayı özür dilemiştir. Fakat uzunluğun ne ehemmiyeti var? « Zanneylediğinizden belki daha büyük olan, tesiri çok büyük olacak olan mahkemenizin bitarafılık ve adalet şerefini Avrupanın ucuna kadar götürecek olan bu büyük emir adaletin tahakkuk ettirilebilmesi size celsenizi bir kaç

zaman daha uzatmağa mal olacaksa bu fedakârlığa teessüf eylemiyeceğinize eminim. - Hayır! hayır! bu kadar mahkeme insanların en sefillerine adaleti esirgemek için seneleri saymadıktan sonra siz efendilerim de adaleti onlara bahşetmek için dakikaları saymıyacaksınızdır. - Haydi, burada bulunduğumuz kadar, bu kadar mühim bir işte saati unutam ve yalnız adaleti düşünelim!»

Bundan sonra Dupaty müdafaasını okumağa başlıyor.

Mahkûmlar tahliye edilmeyince « elverirki Allah ve müdafiimiz bizi terkeylemesin » diye bağırmiş olacaklar Dupaty de onlara cevaben « Ey dostlarım felâketlerinizi beraetinize veya ölümüne kadar takip edeceğime masumiyetiniz namına verdiğim yemini unutmadım. » demiş.

Bir kaç satır sonra kendisini mahkemelerin ve kanunların düşmanı etmiş olmasını şiddetle protesto ediyor :

« Ben hâkimlerin düşmanı... Lamoignon, Montesquieu ve bütün insanîyet ile birlikte bu dakikada herşeyin fecrini ilân eylediği bu güzel günü sayhalarla çağırmiş olduğumdan dolayı ben hâkimlerin düşmanı... Eğer bu davada merdut birşey varsa o yalnız bana raci olsun bütün adalet de bu bedbahtlara ait olsun! galebeleri benim için kâfi sadettir. Üç masumu ve belki onlarla beraber diğer bir çoğunu tekerlekten kurtarmak saadeti kolay satın alınamaz.

Senelerce çalışmak, iftiraya uğramak, müzekkerelere maruz kalmak, tahkire uğramak bu kadar büyük bir saadetin ne değersiz bir bedelidir. Eğer vatan için ölmek güzel ise insanîyet için inlemek te tatlıdır. Nev'i beşere yapabilmiş olduğu hizmetler hazinesine, kıymeti takdir edilemeyecek kadar büyük olan hazineye malik olan yaşamış olduğuna teessüf eylemez ve yaşamakta olmaktan tesellisini bulur. Evet bu hizmetler ile o hizmetlerin hatırası Cenabı Hakkın havassından alınmış bir şeydir. Bu hizmetler hayatın zaferleridir ihtiyarlığın bayramıdır. »

Bundan sonra Dupaty davanın bildiğimiz tarihçesini yapıyor ve Rouen bailliliğinin vermiş olduğu hükmü meteyliyor. Nöbetçi mahkemenin vermiş olduğu kararların meşruiyetini münazaa eyliyor ve büyük ihtilâlin çıkacağını haber vermekle bitiriyor.

Müdafaanamesinin en esaslı kısmı müekkillerinin içinde inlemekte oldukları hapisaneyi yadeylediği yerlerdir. Hiç kimse hapishaneyi bu kadar mahirane tasvir eylememiştir. Kanunların ve davanın ilham edeceği umumî ve hususî tenkitlerin ne güzel bir hülâsasıdır!

« Mahkemenin hapishanesindeyim. Palaspore ile örtülmüş, uçuk benizli, insanlıktan çıkmış, demire vurulmuş adamın kim olduğunu soruyorum ?

— Cinayet işlemiş olduğu kanaatle tekerleğe mahkûm edilmiş bir müttehimdir.

« Palaspore ile örtülmüş, uçuk benizli, insanlıktan çıkmış, demire vurulmuş diğer adam kimdir ?

— Yalan yere yaptığı bir şahadetle bir masumu sehpaye göndermiş olduğu kanaatle ateşe mahkûm edilmiş bir müttehimdir.

« Bu adamlar yakında muhakeme edilecekler mi ?

— Altı ayda, on ayda. Bu da bir hüküm ile bir sene tevsii tahkikata mahkûm edilmiştir.

« Bu müddet zarfında bu bedbahtların ve diğerlerinin meşgaleleri nedir ?

— Burada olmak

« Oyalanmaları ? — Burada olmak

« Nafakaları ? — Ekmek ve su

« Yatakları ? — Saman

« Elbiseleri ? — Palaspare

« Hergün mü ? — Hergün

« Çok hastalanırlar mı ? — bakınız

« Çoğu ölür mü ? — çoğu

« Onları hangi hastalık öldürür ? — Hava

« Bu yer neresidir ? — İşkence yapılan yer

« Bu yer neresidir ? — İdam hükümlerinin okunduğu yer

« Burası neresidir ? — Muhakeme edildikleri yer

« Ağlamalar ve inlemelerin işildiği bu yeraltı zulmetleri nedir ? — Zindanlar

« Burada ölenlerin hiç olmazsa hatıraları tebrie ediliyor mu ?
— Davaları kendileriyle beraber ölüyor.

« Hükümle masum oldukları kabul edilenlere ne tazminat veriliyor ? — Hiç bir tazminat verilmez.

« Müttehimler kaç hâkim tarafından muhakeme edilir ? — On hâkim tarafından

« Kaç rey müttehimleri ateşe attırabilir veya tekerleğin üzerinde parçalatabilir. ? — Altı

« Diğer dört aza beraat reyinde iseler ? — Ne ehemmiyeti olur.

« Bu dakikada buraya giren ve ağlıyan bu üç adam kimdir ? — Bunlar on bir hâkimin ittifakla vermiş oldukları beraat kararıyla tebrie eylemiş üç kimsedir.

« On bir hâkimin müttefikane vermiş olduğu on bir reyyle beraat etmiş adamlar. Burada. Ne rezalet ? — Evet on bir hâkimin müttefikane verdiği kararla beraat etmiş üç adam burada.

« Demek ki müddeiumumî beraat kararını istinaf etmiştir ? — Müddeiumumî beraati talep eylemiştir.

« Öyle ise baş müddeiumumi istinaf etmiş olacaktır! — Baş müddeiumumi istinaf etmeğe mahal olmadığını yazı ile bildirmiştir.

« On bir hakim ile müddeiumumi ve baş müddeiumumi arasında mücrimleri kurtarmak için bir tertip mi keşfedildi; ve bu adamlar hakikaten mücrim midirler?

— Bütün bu hâkimlerin namuslu ve bu adamların da masum olduklarına inanılıyor.

« Öyle ise bu adamlar ne için burada?

— Davalarına tekrar bakmak istiyorlar

« Davalarına, burada tutulmaksızın da bakılabilir; hürriyeti nez'etmek için cinayet karinesi kâfi geliyorsa hürriyeti iade için de masumiyet karinesi evleviyetle kâfi gelmesi lâzım değil midir?

— Öyle düşünmüyorlar.

« Demek ki bu adamlar senelerce burada kalabilmeğe maruzdurlar? — Şüphesiz.

« Ara kararlarına maruzdurlar? — Şüphesiz.

« Fakat zannetmem ki cezaya da maruz bulunsunlar? — Ölüme.

« Bu takdirde hükümün mutlaka ittifakla verilmesi lâzımdır.

— Size söylemiştim dört beraet kararına karşı verilmiş altı rey onları ölüme gönderebilir.

« Bu beraet etmiş adamlar hükümden evvel ölürlerse?

— Bu beraet etmiş adamların hatırası, mahkûm olmuşların hatırası gibi ittiham edildikleri cinayete mahmul kalacaktır.

« Öyle ise sür'atle muhakeme etsinler; yarın, hemen şimdi muhakeme etsinler; ne tehlike!

« Allahım! on bir hâkimin ittifakla vermiş oldukları hatasız bir hükümle ve müddei umumi ile baş müddei umuminin hükme muvafık arzularile beraet etmiş insanlar, hükümlerle cinayet işlemiş olduklarına kanaat edilen insanların teneffüs eyledikleri yerlerde! biri birinin yanına konmuş olan bu insanlar aynı demirleri, aynı hayatı, aynı havayı, aynı zamanı taksim ediyor. Nihayet hepsi de cinaî hükümlerin aynı meş'um kaderine iştirak ediyor.

« Ne zamandan beri buradasınız?

— Kırk seneden beri.

« Hiç böylesini gördün mü idi? — Aslâ.

« Hiç böylesini işittin mi idi? — Aslâ, böylesi gözükmemiş olduğunu işittim.

« Bu adamların isimleri nedir?

— Bradier, Simare ve Lardoise

Dupaty büyük bir muvaffakiyet kazandı. Parlamen aynı günde öğleden sonraki celsesinde şu kararı verdi:

« Tournelle dairesinin kararı (Reis: Mösyö d'Esneval) tarafları Bradier Simare ve Lardoise'in mukaddem bir karar ile müsaade edilmiş olan alelâde müdafii beyanile dinledikten sonra Kıralın adamlarının talebi mucibince Bradier, Simare ve Lardoise'in nöbetçi mahkemenin 6 teşrin evvelde vermiş olduğu karara karşı yapmış oldukları itirazı kabul ile mezkûr kararı kaldırır ve Bradier, Simare ve Lardoise'in mahkemenin hapishanesinden tahliyelerini emir eyler ve Prévot lık mahkemesinin müsveddelerini Bailli lik mahkemesi kalemine iade eyler.»

Görüldüğü veçhile Parlamen müttehimlerin beraetine karar vermiyor. 6 Teşrinevvel kararını kaldırmakla iktifa eyliyor. Gerçi netice itibarile Bailli lik mahkemesinin vermiş olduğu karar beraetin resmî hücceti olarak kalıyor, bu da yegâne tarzı hal idi. Fakat mahkeme neden Dupaty ye esas hakkında müdafaada bulunmasına müsaade eylemişti; Bu, fikirlerde ki teşevvüşü gösterir, içerde geçen kavgalara delâlet eyler. Karar artık inkâr edilemiyen bir mağlûbiyetin ifadesi idi.

Muazzam bir kalabalık mahbusların çıkmasını görmek için hapis-hanenin önünde toplandı. Müttehimler 4 buçuk seneden beri mahbustu. Bachaumont sekiz gün sonra hatıra defterine şunları kaydediyordu.

« Üç mahkûm derhal tahliye edildi ve zaferle götürüldü. Reisin o akşam mahkûmlarla beraber akşam yemeği yemiş olduğunu söyleyorlar. Bir çok hâkim ve bir çok da Rouen'in küçük hanımları ziyafette mahkûmların misafiri olmuştur. Bu dakikada Pariste bulunuyorlar ve hiç şüphesizdir ki halkın merakının ve merhametinin mevzuunu teşkil edeceklerdir.

Paris hâkimleri bu hâdiseden çok memnun değillerdir. Paris hâkimlerinden bazıları bu adamların aleyhlerine kâfi delil bulunmayan gece hırsızları olduklarına kanidir.»

Bachaumont'ın bu sözleri her halde doğrudur, fakat mes'ele te-nevvür edemediye kabahat kimindir?

FRANSA MEHAKİM TEŞKİLÂTINDA BAİLLİ'LİKLERİN İHDASI VE

1788 ceza ıslâhatı

Üç mahkûmun beraeti 1787 senesi son aylarının hadiseleri arasında göze çarpmadan geçip gitti. Beraet sempati ile karşılandı, fakat heyecan tevhit eylemedi. Daima sade düşünen halk hükmünü çoktan vermişti. Halk için mahkûmlar suçsuz ve hâkimler suçlu idi, binaenaleyh artık onun için verilen hükmün bir kıymeti yoktu. Bununla beraber Dupaty nin kazandığı zafer büyük neticeler doğurdu. Kurduğu büyük davadan insaniyetin hakları muzaffer çıkıyordu. Zaten daha senenin içinde bu fikir cereyanı dairesinde mühim bir hadise husule gelmişti.

8 Nisanda adliye nazırı Miromesnil mevkiinden düşmüştü. Miromesnil mevkiini sekiz sene hakikî bir iktidardan ziyade gösterdiği meharetle muhafaza edebilmişti. Muayyen bir istikamet takip etmemiş, yalnız müşkülleri bertaraf eylemeğe uğraşmıştır. Efkârı umumiyedeki ıslâhat cereyanı karşısında gizlice Dupaty yı tutmuş ve mevkiini muhafaza endişesile de Parlamenlara gizlice göz etmekten halî kalmamıştı. İki hâsmı da kollamağa, iki tarafı da memnun etmeğe uğraşan bir siyaset er, geç iki tarafı dilgir eder. Miromesnil'in bütün şerefi «question preparatoire» yani maznunu itiraf ettirtmeği istihdaf eyleyen idadi işken-ceyi ilga eylemiş olmasıdır (1780). Yerine 17 nci asrın en temiz şeref-lerinden biri olan hâkim Lamoignon'un ahfadından olan reis Lamoignon geldi. Namuslu bir hâkim olan yeni adliye nazırı aynı zamanda da hararetli bir ıslahatçı idi. Parlamenların suiistimallerine ve suiistimalleri idame ettirten mücrim müsamehalara düşmüştü. Bir fırka reisi bulunan Lamoignon bu günkü anladığımız manada bir siyasî adam değildi. Ecda dile tefahur eyliyen mumaileyh arkadaşlarına karşı çok mağrur ve mütekebbir davranırdı. Mahvedeyazdığı parlamenların bidayet-lerde en samimî müdafii idi. Présidiaux ların parlamenlara sıkı bir inkiyadını istemekle nazara çarpmıştı. 1783 tarihinde davacının davasını kazanmasını müteakıp hâkimlerine aynen veya nakten verdiği hediye-i ifade eyliyen épices ler meselesinden dolayı parlamanda dahilî bir ihtilâf çıkmıştı. Bu ihtilâf Lamoignon'un kanaatini değiştirtti. Bidayetlerde ihtiyarî olan hediye sonraları mecburî oldu ve çok büyük suiistimallere meydan verdi. Fakat büyük daire azalarının aç gözlülükleri birinci reis Aligre in onlarla birleşmesi, adliye nazırı Miromesnil'in zaafı faydalı

bir ıslâhatı akim bıraktırdı. Filhakika épices meselesinde parliman ikiye ayrılmıştı. Birine büyük daireli veya épicier, diğerine Zelanti dendi. Lamoignon Zelanti lilerin başında idi; mağlup oldular, fakat muhalefetten vazgeçmediler ve muhalefetlerini her fırsatta gösterdiler. Freteau ve Dupaty bu muhalefetten yardım gördüler. Lamoignon onlarla beraber oldu.

Binaenaleyh Lamoignon'un mevkie gelmesi feylesoflar için bir zafer ifade ederdi. Lamoignon'un adliye nezaretine gelmesi üzerine Dupaty demiştir ki:

«Adalet tahtının üzerinde Lamoignon'u görmekle insaniyet her zamandan ziyade kanunların ıslâh edileceğinden ümitvar olmalıdır, insaniyet Lamoignon'un ölmez cedit fikirlerini ele alacağından ümitvar olmalıdır.»

Yeni adliye nazırının ilk işi ceza kanunlarının ıslahı için bir komisyon te'sis etmek oldu. Bu kumisyona Dupaty ile rahip Maury yı de dahil kıldı.

Üç tekerleğe mahkûm olmuşların işi Lamoignon a kanaatlerini izhar eylemek fırsatını verdi.

Conseil'e riyaset eyledi ve nakzı hakkında mütalâada bulundu. Sonra fikir ve mütalâasına umumî bir mahiyet vererek ceza kanunlarının tadili zarureti ileri sürdü. İşin tetkikinden hasıl ettiği fikirleri beklemeksizin ileri sürdü. Hâkimlerin, maznunları aylarca ve yıllarca hapiste tutmak gibi sakim âdetleri emirnamenin metin ve ruhuna münafi idi. Bu suiistimali tashih için küçük mahkemeleri kanuna riayete davet etmek kâfi idi. 4 temmuz 1787 tahrirâtı umumiyesile senede iki kerre altı ay zarfında haklarında hüküm verilmemiş mahpusların vaziyetlerinin müddei umumilere bildirilmesi emrolundu. Bu tahrirâtı umumiye elim vaziyetlerin ifşasına sebep oldu. 3 buçuk senedenberi hükümsüz ve kararsız dört müttehimin yatmakta olduğu gözüktü.

Adliye nazırının fikrini daha büyük tasavvurlar işgal eyliyordu. Adliye nazırı kendilerine cidale tutulmuş olduğu meslektaşlarını pek iyi biliyordu. Binaenaleyh parlimanı yıkmadıkça hiç bir ıslâhata imkân bulamayacağını pek iyi anlıyordu. Bu hakikati Maupeou Lamoignon'dan ervel anlamış fakat başaramamıştı. Lamoignon muvaffak olacağını zanneylerken Kırıl 16 ıncı Lüi'nin zaafını nazara almıyordu.

Parliman tehlikenin geleceğini sezdi. Haiz oldukları kıymetin mas-tarı olan kuvvetlerinin tehlikeye maruz kaldığını anladı. Gurur, hırs, ve para gibi üç menfaatin saiki altında nazıra karşı mukavemete karar verdi. Mukavemet ve muhalefetine menfaati umumiye kaygusu rengini verdi ve kendisini kanunların hâmis-i ilân eyledi. Ruhban, Asılzade ve üçüncü sınıf denilen âvam sınıflarından mürekkep umumî sınıflar Etats-généraux kurultayından başka hiç bir kimsenin kanunlara dokunamayacağını ilân etti. Parleman belki umumî sınıflar kurultayında mü-

him bir rol oynayabileceğini ve böylece mütemadi muhalefetlerinin mükâfatını toplıyacağını ümit ediyordu. Belki de saltanat makamının zararına olarak büyüyeceğini zanneliyordu. Her halde ihtilâlin ilk kurbanı olması mukadderdi, çünkü mevcut oldukça terakkiye imkân olmıyordu.

Parlemanın nazıra karşı cidallerini anlatmak mevzuumuzun harici bir iştir. Yalnız mevzuumuza ait olmak üzere adliye nazırına her türlü cezaî istatistikleri göndermekte müşkülât göstermiş olduklarını ve müt-tehimlerin bazı hallerde bir müdafî yardımına mazhar kılınmaları hak-kindaki iradeyi kaydetmekten içtinap eylemiş olduklarını söylemekle iktifa edelim.

Lamoignon Büyük bir gizlilik içinde umumî bir daire ve büyük baillikler ihdasına dair olan 6 emirnameyi bastırttı. Ufak bir ihanet emirnamelerin basılmasından evvel bir nüshasının d'Eprenenil'in eline geçmesine imkân verdi. d'Eprenenil tarafından haberdar edilen parleman derhal toplandı ve resmî bir karar ile devletin teşkilâtı esasiesini vücade getiren kanunlar arasında lâyetegayyerliğini ilân eden ve kendisine iradei kiralîyi tetkik etmek salâhiyetini veren kanunların bulunduğunu ilân etti. Karar 3 mayıs tarihlidir.

5 mayıs içtimasında d'Eprenenil ile Montsabert tevkif olundular ve 8 mayısta kralın riyaset eylediği bir celsede parlemanın isyanına nihayet verildi. Emirnamelere nazaran parlimanların emirnameleri kayıt hakları kaldırılıyor ve bu hak yeni ihdas edilmek istenen umumî daireye veriliyordu, parliman büyük daire ile Tournelle'ye kasrediliyordu. Böylece parlimanın salâhiyet dairesi ve adli kudretleri ehemmiyetli surette azaltılmış oluyordu; hatta tam bir iskat addedilebilecek kadar azaltılmış oluyordu. Emirnameler mucibince parliman büyük bailliliklerin ihdasına kadar tatil edilecekti, bu da mukavemet teşebbüslerini akim bıraktıracak bir tedbir idi. Büyük bailliliğe kalbedilen 47 Presidiaux kıymeti 20 bin lirayı geçmiyecek olan her davayı parlimanın yerine istinaf hâkimi sıfatile görmeğe salâhiyetli kılınıyordu. Derebeylik adaleti mutlak bir acze sokulmuştu.

Halbuki ceza islâhatı ancak başlangıç denenebilecek bir halde kalıyordu. 1670 emirnamesini eskimiş şekillerile ve gizli muhakeme usulile devam etmekte duruyordu. Yalnız maznuna suçunu itiraf ettirmek için yapılan (Tabanlarını kızgın ateşe tutmak, bileklerini bir duvara bağlı halkalara ayağını karşılıklı diğer halkalara koyduktan sonra burnunu sıkmak suretile açılan ağzına katre katre altı litre su akıtmak, bir ipe astıktan sonra evvelâ ayağına büyük bir ağırlık bağliyerek bırakmak itiraf etmezse kollarını ve ayaklarını gergin bir tarzda bağlayıp bütün azalarını yerlerinden çıkartmak suretile yapılan) işkence-ler ve Sellette muvakkaten kaldırılmıştı. İdama mahkûm olanların cezalarının derhal infaz ettirilmeyip hükümün tefhiminden bir ay sonraya bırakılması ve hükümleri kat'i olan mahkemelerin verecekleri hüküm-

lerin esbabı mucibeli olması esasları kabul edilmişti. İdam cezası için bir rey fazla artık kâfi gelmiyecekti, 10 hâkimden 6 sınıfın idam rey'inde bulunması idam için kâfi değildi, mutlaka üç rey ekseriyet lâzımdı. Müttehimlerin elbiselerini ve mesleklerine ait nişan ve alâmetlerini muhafaza etmeleri ve beraat halinde verilecekti. Bütün ceza davalarında Presidiaux'ler ikinci dereceli mahkeme olmak üzere parlamenin yerine ikame ediliyorlardı. Yalnız bu hüküm ruhban ile asilzadeler hakkında cari değildi. Tabiidir ki yapılan islâhatta güzel şeyler yok değildi, yalnız muhakemelerin aleni olması ile maznunların bir müdafinin yardımına mazhar olmaları gibi iki büyük esası kabul eylemeğe henüz cür'et eylemiyordu.

Fakat bu islâhat anlaşılamadı. İçinde tohum halinde duran o büyük tekâmül görülemedi. Fikirleri yalnız yeni teşkilâtın siyasi cihetleri alâkadar eyledi. Parlamenin iskatı derhal büyüyen gayrikabili iktiham bir hal alan bir muhalefet uyandırdı. Menfaatları tehdit edilen parlamen azalarının muhalefet eylemiş olmaları kolay anlaşılır bir iştir. Yalnız asalet, ruhban ve halkın muhalefette hâkimlere iltihak eylemiş olmaları sebeplerini ise anlamak güçleşir.

Umumî sıfatlar Etats - generaux kurultayının toplanmasını efkârı umumiye şiddetle arzu eyliyordu. Umumî sınıflar kurultayının toplanmasını herkes her derde deva olarak telâkki eyliyordu. Lamoignonun emirnamelerinin muhalefete oğramış olmasına bu umumî temenni sebep olabilir. Çünkü artık efkârı umumiye saltanatın yalnız başına islâhat yapmasına müsaade eylemiyordu. Millet ve ihtilâl sözleriyle mest olmuş halkı artık muhakeme edemiyor, nazırlar tarafından hazırlanan emirnamelerden daha başka ve daha iyi şeyler istiyordu.

Çoğu büyük bailliliğe inkılâp eyliyen Presidiaux'lar bile şahsî menfaatleri icabı olarak islâhatı tutmaları lâzımgelirken umumî takbih karşısında parlamenin davasını tuttular. Bütün hâkimlerin davası olarak telâkki eyledikleri parlamenin davasına ihanet eylemekten korktular. Yalnız presidiaux'lerin ufak bir kısmı yeni emirnameleri istikamet dairesinde tatbik etmek cesaretini gösterdi; ekseriyeti ise yeni ihdas edilen umumî dairenin salâhiyetini kabul eylemedi. Zaten dairede, tayin edilen memurların suiniyetleri yüzünden teşekkül edemedi. Birçok yerlerde hâdiseler oldu, Rouen ve Toulouse kaza dairelerinde kavga isyan ve ihtilâl şekline yaklaştı. Kanunu tatbik eden memur olanlar kanuna karşı isyan hazırlıyorlardı. Belki ufak bir metanetle bu mukavemet kırılabilirdi. Fakat saray entrika yuvası idi, ve kral da seciye itibarıyla çok zayıftı. Emirnamelerin neşrinden üç ay sonra 1788 ağustosunda adli islâhat feda edildi, ve bu fedakârlıkla birinci reis d'Aligre'in tekrar teveccühü kazanılmağa oğraşıldı. Fakat bu kadar zaaf gösteren ve hazinenin iflâs tehlikesi karşısında hükûmeti kurtarmak için adli islâhatı feda eyliyen Brienne bu fedakârlığı ile hiç bir şey elde edemedi, mevkiini bile tutamadı düştü, ve beraberinde Lamoignonu da sürük-

ledi. Mağlûp olan, istihza ve husumetlere maruz kalan ve büyük borçlar altında ezilmekte bulunan Lamoignon kendi arazisine gitti, ve birkaç ay sonra da intihara benziyen esrarengiz bir ölümle öldü. Bütün bu hâdiseler birkaç hafta içinde cereyan eyledi, umumî daire 8 ağustosta ilga edildi. Brienne 28 ağustosta sükut eyledi. Lamoignon 14 eylülde düştü, 28 eylülde bir beyannamei kralî ile bütün emirnameler ilga edildi, ve ertesi gün Lamoignon tarafından tatile sevk edilmiş olan Paris parlmanı merasim ile toplandı ve eyaletlerdeki parlamenlar da teşrinievvvel ayı içinde toplandılar. Parlamen bir kerre daha galebe çalmıştı. Segulier parlamenin galibiyeti ve düşmanın ezilmesi karşısında sevincini saklıyamadı. Parlamenin tekrar toplanması münasebetile söylediği nutukta galebeyi terennümden kendini alıkoyamadı. Mağlubu ayakları altına alarak vücade getirmek istediği eserlerle alay etti. İdama mahkûm olanların cezalarının, tefhiminden bir ay sonra infaz edilmesini beşeriyete karşı bir suikast, düşünülerek taşınılarak yapılmış bir zulüm olarak tavsif eylemiştir.

17 eylülde Lamoignon'un sukutundan üç gün sonra sıhhati çoktanberi bozulmuş olan Dupaty hemen âni denecek bir halde öldü. Üç tekerleğe mahkûmların davasını müdafaa etmek için Rouen'e giderken tanzim eylemiş olduğu vasiyetnamede bütün evrakının hemşirezadesi Markiz W. de Condorcet'ye verilmesini istemişti.

Lamoignon'un emirnamelerinin neşri zamanında acaba Dupaty'nin hissiyatı ne merkezde idi.

Dupaty bu emirnamelerin neşrini bihakkın şahsî bir muvaffakiyeti addedebilirdi, ve muvaffak olmasına yardım etmiş olan nazırın dostu ve taraftarı olarak kalabilirdi. Dupaty birdenbire ceza kanunlarının ıslâhı komisyonundan çekildi. Acaba ıslâhatı mı kâfi görmedi ve ondan dolayı çekildi ve yahut bir gün riyasetine geleceğini ümit eylediği parlamen ile birleşmek için mi çekildi? Her ne olursa olsun Dupaty'nin üç tekerleğe mahkûm olmuşların davası dolayısıyla zihinlere ekmiş olduğu fikir başak vermişti ve hasat zamanı da uzak değildi. Lamoignon birleşmiş menfaatların ağırlığı altında düşmüştü. Sarsılan bir tahtın kabul ettirmediği fikirleri, formülleri hatta tedbirlerinin bazıları Büyük ihtilâl tarafından tekrar ele alınacak ve milletlere kabul ettirilecekti.

Lardoise'in tekrar hırsızlıktan yakalanması ve takip edilmesi

Dupaty için ölüm bir cihetten nimet olmuştu. Ölümünden bir ay sonra üç tekerleğe mahkûm olmuşlar işindeki hatasını yüzüne vuracak olan ağır bir hâdisenin vukuundan evvel ölmek gibi taliin lûtfuna mazhar olmuştu.

11 teşrinievvel 1877 tarihinde tayini mekân beyyinesi göstermiş olan Lardoise bir hırsızlık yaparken cürmümeşhut halinde yakalanmıştı. Üç sene her badireye her hücumu göğüs gererek masumiyeti müdafaa eylediğini iddia eyliyen Dupaty bu suça şahit olsaydı kim bilir ne acı istihzalara uğrardı. Dupaty kurtardığı adamların namuslu olmalarında, namuslu kalmalarında şahsen alâkadarı. Onun için onların namuslu kalmalarını mümkün kılacak parayı vermişti; namuslu kalmalarını temin edecek işi bulmuştu. Bradier'nin bir oğlunu Condorcet'nin yanına yerleştirmişti. Lardoise tahliye edilir edilmez bir dost çiftliğine yerleştirilmişti. Fakat haydut herif 3 hafta sonra kaçtı. Ve bir kaç ay serseri serseri dolaştı. Dupaty'nin menfaatlerine sattığı lâyihasından hâsıl olan paralardan hissesine isabet edeni çabuk bitirdi. Bu gibi adamları himaye etmek insana bazen çok pahalıya mal olur. Himayede Dupaty'nin yerine kaim olan Condorcet bu hakikati öğrenmekte gecikmiyecekti.

Lardoise bu serseri hayatı sürerken 11 teşrinievvelde yolda bulduğu, kim olduğu bilinmiyen bir kadınla beraber Faremoutiers ye geldi. Ve Defert isminde bir kadının hanına indi. Kadının da Lardoise in de üstü başı pek fena idi. Hemen korkmağa ve şüphelenmeğe başlayan hancı kadın onları gözetlemeğe başladı. Lardoise'in bir gümüş kupa ile üç maden kaşık çaldığını gördü. Kadın Lardoise'i çaldığını iadeye mecbur etmek istedi. Lardoise elindeki deynek ile kadını tehdit eyledi ve han parasını vermeden gitti. Zaptiye hemen peşine takıldı ve yanındaki kadınla birlikte yakaladı. Kaşıklar torbasında çıktı, fakat gümüş kupa bulunamadı.

Lardoise inkâr etmek hayasızlığında bulundu. Hatta Dupaty nin ismini söyliyerek kafa bile tutmağa çalıştı. İki mücrim de serseri olduklarından vazifedar mahkeme olarak telâkki edilen Meaux Prevôt luğuna götürüldü.

Meaux Prevôt'luğu karşısında üç tekerleğe mahkûm edilmiş üçlerden birini görür görmez endişe etmeğe başladı Troyes. mahkemesinin

maruz kalmış olduğu hali düşündü ve vazifesizlik kararı verdi. Bunun üzerine Lardoise ile yanındaki kadın bailli lik mahkemesinin emrine tevdi edildi. Bailli lik mahkemesi Lamoignon'un emirlerinin düzeltmediği bir rahavet ve bataetle işe vazî' yet eyledi. O derecede ki kadın hapishanede öldüğü zaman hâkimler daha onu sorguya bile çekmemişlerdi; bu sebepten kadının kim olduğu öğrenilememiş ve «meçhul» olarak kalıp gitmiştir. Ve nihayet yenilen yemeğin parasını vermemek suçu ile âdi bir hırsızlık için beş ay süren bir tahkikattan sonra Lardoise 24 nisan 1789 tarihinde Meaux bailli'liğinin huzuruna çıkabildi. Burada davayı nakletmiyeceğiz. Müddeiumumî yazı ile kırbaç ve bailli lik hudutları dışına sürmek cezalarını talep eyledi. Bundan başka maznunun sırtına hırsız manasına gelen Voleur kelimesinin ilk harfi olan V harfinin sırtına damgalanmasını da istedi.

Bu davadan daha basit bir dava olamaz ve bugün hiç bir maznunun inkârını ciddiye alamaz, Lardoise hancı kadının kendisini mahkûm ettirmek zevkine kapılarak kaşıkları torbasına gizlice koymuş olacağını söyledi. Lardoise in hakikate karşı kendisini müdafaa zımında bulabildiği bu zavallı teville bugün yalnız gülünür. Fakat kanunî beyyine devrinde böyle bir müdafaa ve teville gülünemezdi. Zamanın hâkimi gibi düşünelim.

Lardoise her şeyi inkâr ediyor. Yemek dolandırmış olduğuna yalnız hancı kadın şahadet ediyor.

Biliyoruz ki « bir şahit hiç şahit demektir ». Hırsızlığa gelince hancı kadının şahadetine kuvvetli bir emare iltihak eyliyordu. O emare de çalınmış olan eşyanın hırsız diye ittiham edilen adamın torbasında çıkmış olmasıdır. Binaenaleyh kanunî beyyine tamam olmuş mu idi ? bu suale ancak hâkimin kuvvetli emareyi tam veya yarım delil addeylemesine göre cevap verilebilir. Binaenaleyh kanunî beyyineye tamamdır veya değildir demek arasındaki fark oldukça ehemmiyetsizdir. Bu ehemmiyetsiz şey maznunun, bizim bu gün anladığımız manada beraatini mucip olacaktı, yahut suç zanlarını muhafaza eder tarzda « fıkdanı delâilden dolayı beraatini » mi intaç eyliyecekti ? baillilik maznunu ne mahkûm kılan nede beraat ettiren orta bir hüküm verdi. « Bir sene müddetle tevsii tahkikat » kararını verdi. Bu müddet zarfında Lardoise hapishanede kalacaktı. Hâkime mahkûm etmeksizin mahkûm etmek kudretini veren bu tevsii tahkikat hükümleri hakkında evvelce izahat verdik. Yalnız şunu arzedelim ki zamanın bütün cezacıları gayrı muayyen müddetle verilen tevsii tahkikat hükümlerinin hakiki ceza olduğuna kail idiler. Binaenaleyh hâkim kanunî delil nazariyesinin mahkûm etmesine imkân vermediği bir maznunu dolambaçlı yoldan gitmek şartile mahkûm edebiliyordu.

Müddeiumumilik derhal kararı istinaf eyledi ve Dupaty'nin eski müekkili iki zaptiye arasında yine Conciergerie'nin yolunu tuttu ve 14 temmuz 1789 tarihine doğru hapse girdi. İhtilâl başlamıştı. Acaba zin-

danından Bastille'e ateş açan topların seslerini işidiyor muydı » büyük bir şeyin tekevvün etmek üzere olduğunu anlıyor muydı ? herhalde muhakkak olarak bilmediği bir şey varsa o da taliin elinde oynacak olan üç tekerleğe mahkûm olmuşlardan biri bulunan kendisinin asrî adaleti cezaiyeyi tesis etmek gibi büyük bir şerefi taşımakta olduğu idi.

Suçunu işledikten tam bir sene sonra 17 teşrinievvel 1789 da Tournelle dairesinin önüne çıktı. Meaux bailliliği tarafından mahkûm edileli altı ay olmuştu.

Lardoise'in parlamen tarafından nasıl muhakeme edilmiş olduğunu anlatmadan evvel ceza kanunlarının islâhının hâdiseler arasında ne hal almış olduğunu arzedelim.

Herşeyi yenileştirmek arzusu bütün fikirleri sarmıştı. Ceza islâhâtı bu arzunun ilk ele aldığı mevzu oldu, 17 ağustosta Bergasse ağır bir üslûp ile yazılmış raporunda yeni adlî nizamın esaslarını tarif ve tesbit eyliyordu. O esaslar şunlardan ibaretti: Hâkimlerin hükûmet işine müdahale edememeleri ; memuriyetlerin para ile alınamaması ; adaletin meccaniliği tahkikatın alenî olması ; lehe olan tahkikatın aleyhe olan tahkikatla aynı zamanda yapılması ; ceza işlerinde juri tesisi.

Bergassenin eseri bir nevi mesai proğramı gibi umumî bir halde yazılmıştı, teferruata girmiyordu ve bir lâyhaya müzeyyel bulunmuyordu.

Raporda parlamenin ismi zikredilmiyordu. Bu ne demektir ? bu parlamenler hakkında ihtiyarî olduğu kuvvetle tahmin edilen sükût neden ileri geliyordu ? acaba bu mevzua dokunmağı tehlikeli mi addeyliyordu ? yoksa mahfuz tuttuğu için mi sükût ediyordu ? raporda umumî bir ifade ile :

« Hali hazırdaki vaziyet uzun zamandan beri hürmet eylemekte bulunduğumuz mevcut adlî nizamdan gayri bir nizamı icap ettirmektedir. Hâkimlerimiz istibdada karşı durabilecek bir teşkilâta mazhar olmuşlardı. Fakat şimdi artık istibdat yoktur. Eğer hâkimlerimiz teşkilâtlarının bütün kuvvetini muhafaza ederlerse kuvvetleri hürriyete karşı kolayca tehlikeli olur. » Denmişti.

Bu umumî ve ilmi münakaşalar meclisin sabursuzluğunu teskin edemiyordu. Meclis maddî hakikatlar istiyordu. Binaenaleyh cezaya ait umumî kaidelerden bazıları hukuku beşer beyannamesine kondu. Böylece bir kimsenin hiç bir mahkûmiyeti olmadan idarî bir tarzda hapse konması emri olan (Lettres de Cachet) lerin kaldırılması, keyfî cezaların ve lüzumsuz şiddetlerin ilgası hukuku beşer beyannamesine kondu.

Bu hükümler de daha lâf halinde idi. Paris Commune'ü iş istiyordu. Eylülün ilk günlerinde mevadî cezaiyede birkaç islâhatın derhal karar altına alınmasını şiddetle ve ısrarla istedi. Halkın bu arzusunu yerine getirmek için meclis 7 azasını bir lâyiha hazırlamağa memur etti. Bu meb'uslara aldıkları vazifeyi ifa için üç günlük bir mühlet verildi; bu da fikirlerdeki galeyanı göstermeğe ve anlatmağa kâfi bir emareddir. Rapor verilen 3 gün zarfında tevdi olundu. Demek ki Calas vak'a-sından beri bu kadar mürekkep ve kan akıtan bir mesele üç gün içinde halledilmiş oluyordu.

29 eylülde meclis raporunu okuması için meb'us Beaumetz'e söz verdi. Beaumetz'in raporu acele yazılmış olmasına rağmen hakikaten güzeldi. Raporda ifade edilmiş fikirler umumiyetle kabul edilmiş olan fikirlerdi. Binaenaleyh komite o fikirlere kanunî bir şekil vermekten başka bir şey yapmamıştı.

* Çoktanberi Avrupa, cezaî kanunlarımızı barbarca olmakla ittiham eylemektedir... Çok feci misaller kanunlarımızın bozukluğunu lüzumundan fazla ispat eylemiştir... Teşkilât komitesi size tam ve geniş bir adlî nizam sistemi teklif eylemiştir... Durendiş bir betaat az çok mutlak bir yenileştirmeyi bir az geciktiriyor fakat siz kanunlarda insaniyeti isyana sevkeyliyen lekeleri bırakamazsınız. O lekelerin derhal izalesini istediniz... Binaenaleyh bizden tam bir kanun istemiyorsunuz. Bizden istediğiniz bir iki maddedir.

Bizden icrasını istediğiniz lüzumlu bid'atlerin mevcut müesseselerle hem ahenk olmasına çok dikkat ettik. Kararınızla o bid'atları üçe hasreylediniz; muhakeme usullerinin alenî olması, maznunun bir müdafinin yardımına mazhar olması; lehine arzeylediği delillerin davanın her halinde kabul edilmesi konmasını istediğiniz üç yenilik idi.

1670 emirnamesinin esaslı hükümlerini muhafaza eden bu raporun her parçasını ayrı ayrı zikretmek lâzımdır. Hakikaten tahkikat « Information » her ceza davasının mecburî mukaddimesi olarak kalıyordu. Davayı fevkalâde usul ile görmek muhafaza edilmişti. Fakat raporun muhafaza eylediği bu kısımlar yalnız şekil itibarile ipka ediliyor; ruh ve manası tamamile değiştirilmişti.

Lâyihanın münakaşasına 5 teşrinievvelde başlandı; (8) e kadar devam edildi. Böylece krallığın en büyük hatalarından biri Paris halkının saraydan kralı alıpta filen yeni bir rejim ilân eylediği günlerde düzeltilmişti. 8 teşrinievvelde kabul edilen lâyiha Paris parlmanı tarafından 14 teşrinievvelde tetkiksiz kaydedilmişti, parlman sesini çıkartmağa bile cesaret edemiyordu. Bütün asri ceza muhakemeleri usulü bu 28 maddeden çıkmıştır. Binaenaleyh bu 28 maddenin tarihi kıymeti çok büyüktür. Yalnız bu 28 maddenin her satırından üç tekerleğe mahkûmlar davası hiss olunur.

* Millî meclis, kabul eylemiş olduğu hukuku beşerden bir tanesinin

de takibatı cezaiyeye maruz kalan kimsenin müdafaasında cemiyetin menfaatleriyle kabili telif olacak tarzda tam ve şumullü bir hürriyet ve emniyete mazhar olması olduğunu kabul eylemiştir,.. »

İnkılâbın fikirlerde yaptığı tekâmülü ve tahavvülü bu tek cümlemin azametinden anlıyabılırız.

Bu mukaddimeden sonra kararname hâkimlere, şikâyetleri almakta zabıtnameleri tanzimde ve tahkikatta yardım eyliyecek muteber bir heyet teşkil ediyor. Adalet henüz iş görmeğe başlarken daha başlangıcında konan bu mürakabe, daha ortada bir maznun yokken, müdafaamenin hiç bir teminatı daha nazara alınamıyacağı bir zamanda temin edilen bu himaye dikkate lâıyk orijinal bir fikirdir.

Tahkikattan sonra verilecek kararlar en az üç hâkim, tarafından verilebilirdi. Fevkalâde usul ile muhakeme kararı da en az üç hâkim tarafından verilebilirdi. Tevkifine karar verilen her maznun icabı halinde re'sen tayin edilmiş bir avukatın himayesine mazhar olacaktı, avukat sorgudan sonra maznun ile serbestçe muhavere ve muhabere edebilecekti.

Davanın fevkalâde usul ile görülmesi kararından sonra bütün tahkikat « kapılar açık olarak » yapılacaktı. Maznuna mahkeme kalemine verilmiş bütün evrakın bir suretini alabilmek hakkı verilmişti. Maznunun müdafii de evrakın bütün asıllarını görebilirdi. (Bu hükümlerde üç tekerleğe mahkûm edilmişler davasının hatırası gözükür.)

Her şahit dinlenmesinden sonra maznun istediği mülâhazayı yapabilecekti. Davanın her halinde şahitlere taan edebilecekti. Hakim şahidin dermeyan eylediği taanın isbatına müsaade eylemekte serbestti. (Bu hüküm lehe vakıalar nazariyesinin garip bir hatırası idi.) Maznun lehine olan vakıaları her zaman, hatta davanın görülmesine başlamadan evvel dahi isbat edebilmek hakkı da verilmişti.

Sellette kaldırılmıştı. Yalnız raporun okunması ve sorgu esnasında hazır bulunacak olan avukat. müekkili dışarıya çıkarıldıktan sonra söz söyleyebilecekti. Gerek müddeiumuminin mütaleası gerekse hüküm mutlaka mucip sebepleri ihtiva eyliyecekti. 8 teşrinievvel kararnamesi maznuna yemin verdirilmesini ve cürmünü ikrar için işkenceye konmasını kaldırmıştı.

Yeni fikir her sahada galip çıkıyordu. Yalnız tali'in garip bir cilvesi olarak eski muhakeme usulünün kaldırılmasına alet olmuş olan üç tekerleğe mahkûmlardan birisi, Lardoise yeni muhakeme usulünün de teessüsüne alet oluyordu, şu manada ki ilk defa yeni muhakeme usulü ile muhakeme edilecek olan maznun idi.

14 teşrinievvelde kaydedilen kararname de 17 de tatbik edilmişti. Belki bir istihza kastile müddeiumumilik 17 teşrinievvel celsesinde görülecek davalar listesinin başına Lardoise'in davasını geçirmişti. Mahkeme ince bir alay ile mahirane bir intikam almış oluyordu.

Fakat artık zamanlar değişmişti, efkârı umumiye bir Lardoise dava-sile artık meşgul olamayacak kadar büyük davalar peşinde koşuyordu. Davanın cereyan tarzını hiç bir gazete kaydetmedi. Bildiğimiz bir şey varsa hâkimlerin intikam almak arzusunu göstermemiş olmalarıdır ; Dupaty'nin yaptıklarını Lardoise'e ödetmeğe kalkışmamış olmalarıdır. Lardoise'e avukat olarak eski bir baro reisini tayin ettiler. Avukatın, tecrübesine rağmen müekkilini masum ve mağdur gösteremeyeceği muhakkaktı. Tournelle dairesi de yeni usulü tesis eylerken rahim gö-zükmeğe inceliğini gösterdi. Belki Dupaty'nin ruhunun, bir ikinci defa üç tekerleğe mahkûmlardan birini müdafaa etmesine müsaade etmek istiyordu. Lardoise aleyhine hükmedilmiş olan « bir sene müddetle tevsii tahkikat » kararını altı aya indirmek gibi esas itibarile adi, şekil itibarile mürüvvetli bir hattı hareket takip eyledi. Filhakika eski muha-keme usulünde hükümden evvelki mahbusiyetler sayılmazdı. Lardoise'in Meaux mahkemesi tarafından bir sene müddetle tevsii tahkikata mah-kûm edilmesi gününden itibaren altı ay geçmişti. Eğer parlamen tev-sii tahkikat müddetini altı aya indirmemiş olsa idi Lardoise'in Tour-nelle dairesinin hükmünün kat'ileşmesinden itibaren yatması icap ede-cek ve o güne kadar geçirdiği mahpusiyet sayılmıyacaktı. Tournelle Lardoise'in tevkif müddetini nazara alarak tevsii tahkikat müddetini altı aya indirmişti, bu sebepten Tournelle esas itibarile âdi davranmış-tır. Bu hesapları yapamıyacakların nazarında da yani görünüş ve şekil itibarile de cezayı indirmiş oluyordu.

Belki hâkimler davanın, görülmekte olduğundan çok daha başka ve çok daha büyük olduğunu, insaniyetin davası olduğunu anlamışlardı. Lar-doise bir sefil olabilir, Bradier ve Simare de onun gibi birer rezil ve mücrim olabilirler. Bu Dupaty'nin şöhretini yapan lâyihası yazmış olmakla haksızlık etmiş olduğuna, aldanmış olduğuna delâlet eylemez. Bu gibi büyük davalarda insanlar hiçtir, fikirler her şeydir.

Üç tekerleğe mahkûm edilmişlerin masum oldukları hakkında al-danmış olduklarını anlamış olanlar bile Lardoisenin büyük müdafii hakkındaki hürmet ve takdirlerini geri almamışlardır. Buna kani olmak için Dupaty hakkında yazılmış ve birinci lâyihasının başına dercedilmiş notları « Barreau Français » de okumak kâfidir.

Mösyö Edmond Seligman'ın « Fransa'da ihtilâl esnasında adalet » (La justice en France pendant la Revolution) adlı eserinde yazmış ol-duğu şu satırları nakledelim :

« Bradier, Lardoise ve Simarre'in Thomassinlerin evini soyup soy-mamış oldukları tarihi alâkadar etmez. Fakat bunların davaları dolayı-sile Dupaty'nin cemiyeti hazıranın istifade eylemekte olduğu en güzel islâhattan birini temin etmiş olduğu muhakkaktır. Belki işe esasına bir az hata karışmıştır. Fakat felsefenin şaşacağı veya müteessir olabileceği bir şey yoktur. »